

**UNIVERSITATEA EUROPEANĂ "DRĂGAN" DIN LUGOJ
FACULTATEA DE DREPT**

**DREPT CONSTITUȚIONAL ȘI
INSTITUȚII POLITICE
II**

Cuprins

	Capitolul I. Organizarea statală a puterii
p.5	Secțiunea I. Popor, națiune, putere de stat, puteri politice –
	Secțiunea II. Relația putere politică – putere de stat - 6
	Secțiunea III . Trăsăturile generale ale puterii organizată
	statul. Deosebiri de alte puteri – p.7
	Secțiunea IV. Separația puterilor, echilibrul puterilor,
	colaborarea puterilor – p. 8
	Secțiunea V. Consacrarea separației puterilor în constituția
	României –p.11
	Capitolul II. Partidele politice
	Secțiunea I. Noțiunea de partid politic – p. 12
	Secțiunea II. Scopul asocierii cetățenilor în partide politice.
	Funcțiile partidelor politice - p. 14
	Secțiunea III. Categoriile și variante de partide politice – p. 15
	Secțiunea IV. Partidele politice în România – p. 17
	Secțiunea V. Câteva exigențe juridice privind partidele
	politice –p. 18
	Capitolul III. Teoria statului
	Secțiunea I. Definiția statului și evoluția sa istorică – p. 22
	Secțiunea II. Legitimitatea și funcțiile statului - p. 27
	Secțiunea III. Elementele statului – p. 29
	Secțiunea IV. Forma de guvernământ – p. 34
37	Secțiunea VI. Organizarea administrativă a teritoriului – p.
	Secțiunea VII. Caracterele statului român – p. 40
	Capitolul IV. Sistemul electoral
	Secțiunea I. Considerații generale – p. 44
44	Secțiunea II. Drepturile electorale ale cetățenilor români – p.
	Secțiunea III. Scrutinul – p. 50
	Secțiunea IV. Organizarea și desfășurarea alegerilor – p. 53

Secțiunea V. Stabilirea rezultatului votării. Atribuirea mandatelor – p. 60

Capitolul V. Referendumul

Secțiunea I. Considerații generale – p. 67

Secțiunea II. Instrumentele democrației semi-directe în Constituția României – p. 68

Capitolul VI. Parlamentul

Secțiunea I. Generalități. Caracterizarea parlamentului – p.

72

Secțiunea II. Funcțiile parlamentului –p. 72

- Generalități privind funcțiile parlamentului
- Clasificarea funcțiilor parlamentului
- Structura parlamentului
- Funcționarea parlamentului
- Deputații și senatorii
- Actele parlamentului. Considerații generale
- Legea ca act juridic al parlamentului
- Regulamentele parlamentului
- Hotărârea ca act juridic al parlamentului
- Moțiunile
- Actele structurilor parlamentare

Capitolul VII. Puterea executivă

Precizări terminologice – p. 103

Structura executivului – p. 103

Raporturile legislativ – executiv –p. 104

Capitolul VIII. Instituția șefului statului

Secțiunea I. Considerații generale –p. 109

Secțiunea II. Evoluția instituției șefului statului în România – p. 109

Secțiunea III. Atribuțiile șefului statului –p. 112

Secțiunea IV. Desemnarea șefului de stat – p. 112

Secțiunea V. Durata mandatului șefului de stat – p.113

Secțiunea VI. Proceduri, solemnități, protocol – p. 113

Secțiunea VII. Răspunderea șefului de stat –p. 114

Secțiunea VIII. Actele șefului de stat – p. 114

Capitolul IX. Curtea Constituțională a României
Secțiunea I. Controlul constituționalității legilor în România
– p. 115
Secțiunea II. Actele supuse controlului de constituționalitate
– p. 115
Secțiunea III. Alte atribuții ale Curții Constituționale – p.
115
Secțiunea IV. Procedura în fața Curții Constituționale – p.
118
Secțiunea V. Actele Curții Constituționale – p. 123
Capitolul X. Autoritatea judecătorească – p. 124
Secțiunea I. Terminologie și noțiuni –p. 124
Secțiunea II. Specificul activității judecătorești – p. 125
Secțiunea III. Raporturile cu legislativul și executivul –p.
128
Bibliografie

CAPITOLUL I

Organizarea statală a puterii

Secțiunea I. Popor, națiune, putere de stat, puteri politice

Așa cum am arătat în primul volum, în sens restrâns, în drept, prin **instituție** se înțelege un grup de norme juridice, unite pe criteriul unui obiect comun de reglementare, obiect care îi asigură unitate și permanență.

Prin **instituție politică** înțelegem organele însărcinate să realizeze puterea politică și normele privitoare la această realizare.

Pentru disciplina noastră prezintă interes instituțiile referitoare la putere, dar nu cu privire la orice formă de putere, ci numai cele referitoare la puterea de stat.

Puterea de stat este una din manifestările fenomenului mai larg de putere (autoritate), fenomen caracteristic oricărei societăți.

O analiză completă a acestui fenomen, fie și numai din perspectiva dreptului constituțional, nu se poate limita doar la aspecte de ordin eminent juridice (teoria raportului juridic de drept constituțional, teoria constituției, teoria drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor), ci trebuie să includă, cu necesitate și aspectele prin care aceste instituții juridice se manifestă în concret, în viața de zi cu zi.

Categoria cea mai des întâlnită în teoria și practica sistemelor constituționale este **categoria putere**.

Categoria putere are mai multe exprimări constituționale cum ar fi ; putere politică, putere de stat, puteri politice, sau pur și simplu putere.

Uneori categoria putere este exprimată prin cea de **suveranitate**.

Toate aceste exprimări pe fond exprimă aceeași categorie și anume categoria putere.

Această categorie este exprimată în mod diferit și în textele constituționale.

Astfel Constituția Franței (art. 3), Constituția Spaniei (art. 1 pct. 2), Constituția Suediei (art. 1) folosesc expresiile suveranitate (unele adaugă națională) sau puterea (puterile) aparțin (rezidă) poporului.

Alte constituții folosesc expresia de suveranitate care aparține sau emană de la națiune. În acest fel sunt redactate constituțiile Marocului (art. 2), Belgiei (art. 25).

Articolul 2 din Constituția actuală a României stabilește că *„Suveranitatea națională aparține poporului român, care o exercită prin*

organele sale reprezentative, constituite prin alegeri libere, periodice și corecte, precum și prin referendum”.

Secțiunea II –a. Relația stat – putere de stat (puteri publice)

În dreptul constituțional se pune întrebarea dacă statul, în accepțiunea sa strict juridică este altceva decât puterea (puterile de stat) ?

Răspunsul la această întrebare este acela că **statul nu este altceva decât organizarea statală a puterii poporului, este instituționalizarea acestei puteri.**

Deci dacă vorbim de stat sau de putere (puteri) de stat vorbim despre unul și același lucru.

Exprimările **putere politică** și **putere de stat** deși evocă aceiași noțiuni, sunt folosite și pentru a evoca noțiuni ce se află într-o strânsă legătură, dar neconfundabile, și care privesc fenomenul general (complex) putere.

Astfel **termenul politic** desemnează caracterul social al puterii iar exprimarea **putere politică** desemnează puterea poporului națiunii dar și caracterul puterii unor formațiuni, a unor asociații, al puterii partidelor.

Sintagma **putere politică** desemnează puterea poporului (națiunii) care are un conținut mai larg decât organizarea statală, altfel spus decât puterea (puterile) de stat. Puterea (puterile) de stat este **parte instituțională** a puterii politice, sau altfel spus este **forma de organizare statală a puterii poporului (politice).**

În ceea ce privește modalitatea de organizare statală a puterii poporului aceasta poate fi democratică, atunci când este organizată în mai multe grupe (categorii, autorități, puteri) de organe de stat cu funcții și trăsături clar definite și caracterizate prin autonomie organizatorică și funcțională – suntem în prezența separației/echilibrului puterilor – sau totalitară, atunci când organizarea și funcționarea acestor organe de stat se caracterizează prin centralism și concentrare – suntem în prezența unicității puterii.

Funcția fundamentală a statului (puterilor) este de a exprima ca voință general obligatorie (voință de stat) voința poporului. De la această funcție trebuie să se pornească pentru a identifica funcțiile puterii, instituțiile și formele organizatorice necesare realizării acestor funcții, raporturile dintre autoritățile statale și popor, raporturile dintre autoritățile statale.

Secțiunea a III –a. Trăsăturile generale ale puterii organizate statal. Deosebiri de alte puteri.

Înțelegem prin trăsături generale ale puterii de stat **acele caractere esențiale și comune tuturor tipurilor de putere de sta**, care permit gruparea lor într-o noțiune generală și care diferențiază în același timp puterea de stat de orice alt fenomen.

În doctrină sunt identificate următoarele trăsături generale ale puterii de stat: 1) caracterul de putere; 2) puterea de constrângere; 3) puterea socială; 4) puterea de a exprima și realiza voința cu voință de stat; 5) caracterul organizat; 6) suveranitate.

1. **Caracterul de putere**, constă în aceea că puterea este o putință efectivă de a exprima și realiza voința ca voință obligatorie pentru întreaga societate.

2. **Puterea de stat este o putere de constrângere**, și constă în folosirea de către guvernanți a unui întreg arsenal de mijloace atunci când voința de stat nu este respectată de bună voie. Elementul constrângere este definitoriu pentru putere ca putere de stat deoarece, în momentul în care dispare constrângerea dispare chiar statul.

3. **Caracterul social al puterii**, explică apariția sa, conținutul și funcțiile sale. Puterea organizată statal a apărut ca putere a unor forțe sociale (grupuri, clase) și a fost folosită la consacrarea și protejarea intereselor acestora.

4. **Puterea de stat este puterea de a exprima și realiza voința guvernanților ca voință general – obligatorie**, trăsătură care exprimă rațiunea de a fi a puterii organizate statal. Trebuie subliniat că voința indivizilor, grupurilor sociale, poporului, națiunii, exprimată prin lege nu este o sumă aritmetică, în lege sunt exprimate interesele fundamentale ale categoriei guvernanților. Raportul lege – voință este în directă legătură cu caracterul democratic al statului.

5. **Caracterul organizat al puterii statale**, asigură ca puterea de stat să existe numai ca putere organizată sub forma unui aparat, mecanisme, autorității, „puteri”.

6. **Suveranitatea puterii de stat**, este o trăsătură a puterii organizate statal, ea fiind supremația și independența puterii în exprimarea și realizarea voinței guvernanților ca voință de stat. Această trăsătură se analizează sub denumirea de suveranitate de stat pentru a fi deosebită de suveranitatea poporului și suveranitatea națională.

Secțiunea a IV –a. Separația puterilor, echilibrul puterilor, colaborarea puterilor.

1. Originile teoriei separației puterilor

Teoria separației puterilor este o teorie celebră, de largă audiență, frecvent invocată, care evocă diverse modalități de exercitare a puterii.

A apărut în secolul Luminilor, alături de alte teorii, ca o reacție împotriva obscurantismului feudal și a închistării medievale, împotriva monarhiei absolute, formă de guvernare în care regele concentra în mâinile sale puterea supremă.

Rolul apariției acestei teorii a constatat în **promovarea sistemului reprezentativ**, adică în valorificarea democratică a relației dintre deținătorul suveran al puterii (poporul, națiunea) și organizarea statală a puterii politice, și în **garantarea** exercitării drepturilor omului și cetățeanului.

A fost enunțată de John Locke (*Traité du gouvernement civil*, 1690), și definită și explicată pe larg de către Montesquieu (Charles –Luis de Secondat, baron de la Bréde et de Montesquieu, născut la 1689) în celebra lucrare „Despre spiritul legilor” (1749).

2. Teoria clasică a separației puterilor

Sintetizând teoria clasică a separației puterilor observăm principalele idei ce se desprind din aceasta.

Astfel, în orice societate organizată în stat există trei funcții: de edictare de reguli juridice sau funcția legislativă; de executare a acestor reguli sau funcția executivă; de judecare a litigiilor sau funcția jurisdicțională.

Fiecare funcție este conferită unor organe distincte: puterea legislativă, adunării reprezentative; puterea executivă, șefului statului; puterea judecătorească, organelor judiciare.

La început, teoria separației puterilor în stat interzicea doar ca cele trei funcții să fie exercitate de același organ. Pentru a înlătura pericolul despotismului trebuia ca cele trei funcții statale să fie divizate și distribuite între mai multe autorități, indiferent cum ar fi realizată această separație.

Aceiași funcție putea fi exercitată de mai multe organe, important era ca același organ să nu poată exercita mai multe funcții.

În conformitate cu teoria separației puterilor în stat **independența funcțiilor** nu trebuia neapărat conjugată cu **specializarea organelor**.

Specializarea a câte unui organ pentru exercitarea doar a uneia din funcțiile statului nu a intervenit decât mai târziu și reprezintă doar una din posibilitățile de exercitare a puterii de stat. Specializarea presupune exercitarea de către un organ al statului a unei singure funcții și numai a aceleia, în întregime, fără a lăsa atribuții proprii acelei funcții în competența altor organe de stat.

Independența în exercitarea funcțiilor, adică exercitarea lor complet separată, fără nici o influență din exterior, este una din limitele teoriei separației puterilor în stat care conduce la imposibilitatea funcționării statului.

De altfel, transpunerile practice ulterioare ale principiului separației puterilor în stat au relevat numeroase dificultăți în funcționarea unui model pur, al separației rigide, dovedind necesitatea unei colaborări a diferitelor organe la statului în realizarea funcțiilor atribuite lor.

Teoria separației puterilor este în realitate o justificare ideologică a unui scop politic foarte concret: slăbirea puterii guvernanților în ansamblu, limitându-i uni pe alți. Se consideră că separația puterilor comportă două aspecte bine cunoscute: a) separația Parlamentului vizavi de guvern; b) separația jurisdicțiilor în raport cu guvernanții, fapt ce permite controlul acestora prin judecători independenți.

3. Evoluția explicațiilor privind separația/echilibrul puterilor în stat.

Evoluția separației puterilor în stat, ca teorie și realitate constituțională, cuprinde trei mari aspecte și anume: definirea conținutului și a sensurilor teoriei; critica teoriei clasice; continuitatea importanței și rezonanței sale și politice.

Cât privește **conținutul și sensurile** separației puterilor tot mai de s-a afirmat și se afirmă că este vorba mai puțin de separare decât de **echilibrul** puterilor. Importantă în organizarea statală este independența autorităților statale, care nu poate fi totală, dar trebuie să fie foarte largă. Organele de stat trebuie să depindă unele de altele numai atât cât este necesar formării sau desemnării lor și eventual exercitării unor atribuții. Apoi se consideră că, de fapt, există numai două puteri și anume puterea legislativă și puterea executivă.

Critica teoriei clasice a puterilor a mers până acolo încât se afirmă că teoria clasică nu mai exprimă realitatea politică, deoarece ea a fost înlăturată de regimurile totalitare și apare învechită și depășită în regimurile pluraliste.

Înlăturarea separației puterilor în regimurile totalitare, a avut ca bază teza unicității puterii de stat, teză simplist exprimată și primitiv aplicată, permițând concentrarea puterii și desființarea democrației.

Inadaptarea teoriei separației puterilor în regimurile pluraliste a avut mai multe cauze și explicații între care este de menționat realitatea acelor regimuri democratice, unde se manifestă o anumită concentrare a puteri. Ca exemplu un cabinet poate concentra în mare măsură puterea pentru că el dispune, în principiu, de majoritatea absolută a Camerelor.

Îmbătrânirea teoriei separației puterilor este explicată și prin aceea că a fost elaborată într-o perioadă în care nu se înființaseră încă partidele politice și când principalele probleme puse de putere erau de ordin industrial.

Apariția partidelor politice determină ca separarea sau echilibrul să nu se realizeze între Parlament și Guvern, ci între o majoritate, formată dintre un partid sau partide învingătoare în alegeri și o opoziție care așteaptă alegerile pentru a-și lua revanșa.

Continuarea importanței și rezonanței politice a teoriei separației puterilor, constă în rezonanța sa socială, politică și morală, în recepționarea sa de către opinia publică dar și de către clasa politică care persistă în a o invoca.

Organizarea statală contemporană a puterii politice

În ceea ce privește organizarea statală a puterii două constatările rezultă azi din teoria și practica statală.

În primul rând se constată **continuarea unor structuri tradiționale**. Astfel, se poate observa că și astăzi se menține distincția dintre legislativ și executiv ca o trăsătură fundamentală a regimurilor politice.

În al doilea rând se observă **transformare a funcțiilor acestor structuri tradiționale**.

Aceste transformări se datorează următoarelor cauze:

Tendenței de a se da executivului grija marilor decizii politice, Parlamentul rezervându-și rolul de reflecție și de control al Guvernului.

Se impune tot mai mult un echilibru al puterilor și nu o separație a acestora, echilibru care este impus de faptul că Guvernul dispune de o majoritate parlamentară ce impune o conlucrare strânsă cu Parlamentul;

Astăzi se vorbește tot mai mult de un declin al puterii legislative în favoarea executivului. De altfel, separația și echilibrul își schimbă treptat parametri, aceștia devenind majoritatea și opoziția.

Secțiunea a V-a. Consacrarea separației puterilor în stat în Constituția României

În constituția României principiul separației și echilibrului puterilor este consacrat expres în art. 1 alin. (4) care dispune: „ Statul se organizează potrivit principiului separației și echilibrului puterilor – legislativă, executivă și judecătorească – în cadrul democrației constituționale.

Examinarea dispozițiilor constituției permite a se observa că principiul separației și echilibrului puterilor se regăsește și în conținutul său, sens în care pot fi invocate următoarele argumente:

Cele trei puteri clasice se regăsesc exprimate în Constituție: legislativă în normele privitoare la Parlament (art. 61 și urm.); executivul în normele privitoare la Președintele României și Guvern (art. 80 și urm.); justiția în normele privitoare la autoritatea judecătorească (art. 124 și urm.).

Ordinea reglementării în Constituție a puterilor este ordinea clasică, firească, anume puterea legiuitoare, puterea executivă și în final puterea judecătorească;

Constituția asigură Parlamentului o anumită preeminență în raport cu celelalte autorități statale. Astfel, potrivit art. 61 din Constituție Parlamentul este unica autoritate legiuitoare a țării, însărcinat cu funcții de formare, alegere, numire, investire a altor autorități statale și cu funcții de control. De asemenea, Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului român.

CAPITOLUL II

Partidele politice

Secțiunea I. Noțiunea de partid politic

Procesul apariției partidelor politice este în strânsă legătură cu apariția și dezvoltarea parlamentarismului, deci cu ideea de reprezentare în viața politică.

Partidele politice exprimă ideologii și interese ale grupurilor sociale care coexistă în cadrul națiunii.

Statul și partidele politice nu trebuie să fie confundate deoarece, statul exprimă colectivitatea în timp ce partidele politice exprimă ideologiile și interesele grupurilor sociale.

Astăzi, mai mult ca oricând, partidele politice își merită caracterizările de „motor al vieții politice”, motiv al îmbătrânirii clasice teorii a separației puterilor”, rău necesar”, etc.

Astăzi partidele politice au pătruns în constituții. O constituție nouă ce se adoptă și care nu ar cuprinde reglementării privind partidele politice ar putea fi lesne pusă sub semnul întrebării.

Partidele politice și libertatea de asociere

Se pune întrebarea care este locul și rolul partidelor politice în cadrul asociațiilor ?

Pentru a răspunde la această întrebare trebuie mai întâi observat că asociațiile sunt de două categorii.

- a) cele care au la bază dreptul de asociere, ca drept fundamental cetățenesc;
- b) cele create pe temeiuri contractuale (societăți, fundații, regii, asociații economice) sau în exercitarea libertății comerțului art. 135 alin. 2 lit. a) din Constituție.

Așa văzute lucrurile vom observa că partidele politice se încadrează în prima categorii de asociații, fapt care rezultă și din definițiile acestora. Încadrarea partidelor politice în această categorie de asociații are o importanță juridică deosebită întrucât le asigură o prioritate a regimului juridic constituțional.

Partidele politice și alte forme de asociere

Stabilirea conceptului de partide politice permite o delimitare clară a acestor partidelor de alte grupări politice cunoscute în evoluția politică a statelor.

Grupările politice precum: fracțiuni (care au divizat republicile antice); cluburi (în care intrau deputații adunărilor revoluționare); comitete (care pregăteau alegerile cenzitare în monarhiile constituționale), deși au ca scop cucerirea și exercițiul puterii politice, ele nu sunt unul și același lucru cu partidele politice.

Partidele politice au apărut mult în urma acestor grupări politice, de aproximativ un secol și jumătate. În 1850 nici o țară din lume (în afară de statele unite) nu cunoștea partide politice în sensul modern al termenului.

În raport cu aceste structuri socio – politice, partidele politice contribuie la **definirea și exprimarea voinței politice a cetățenilor**, și nu doar la realizarea unor scopuri ale grupurilor politice.

În acest sens este și articolul 8 alin. (2) din Constituția țării noastre care dispune: Partidele politice se constituie și își desfășoară activitatea în condițiile legii. Ele contribuie la definirea și la exprimarea voinței politice a cetățenilor, respectând suveranitatea națională, integritatea teritorială, ordinea de drept și principiile democrației.

Reguli juridice specifice partidelor politice

Examinarea prevederilor constituționale și legale permite observația că **numai partidele politice au anumite drepturi** cu ar fi: să fie consultate de Președintele țării, să propună candidați pe listele de candidați la alegeri, să formeze coaliții electorale, să desemneze reprezentanți în birourile electorale, etc.

Totodată, Constituția stabilește **anumite reguli pentru partidele politice** care privesc, scopul acestora, categorii de persoane care nu se pot asocia în partide politice, înregistrarea partidelor politice, care condiționează crearea unui partid politic.

Definiția partidelor politice

Într-o definiție – prof. univ. Dr. Ioan Muraru – partidele politice sunt definite ca **fiind asociații libere ale cetățenilor prin care se urmărește, pe baza unei platforme (program), definirea și exprimarea voinței politice**

a cetățenilor, asociații care au, și-și afirmă clar și deschis, vocația și aptitudinea guvernării.

Din conținutul acestei definiții a partidelor politice pot fi desprinse următoarele trăsături specifice acestor asociații și anume:

- partidul politic este o asociație;
- partidele politice sunt rezultatul asocierii libere a cetățenilor;
- prin asociere cetățenii devin membrii ai partidului;
- asocierea în partidele politice este un drept al cetățenilor;
- scopul partidelor politice este acela de definire și exprimare a voinței politice a cetățenilor;
- activitatea și scopurile partidelor politice sunt realizate în baza unor coordonate juridice prin a căror respectare este garantată constituționalitatea lor.

Secțiunea II. Scopul asocierii cetățenilor în partide politice. Funcțiile partidelor politice

Scopurile partidelor politice sau motivația asocierii și rolul ce revine unei asemenea asocierii sunt numeroase dar ele pot fi reduse la două categorii:

- a) una de ordin logic, care privește valoarea generală a ideilor lor în jurul cărora se formează grupurile politice;
- b) una de ordin psihologic care privește folosul personal al membrilor lor, direct sau indirect, individual sau ca unității ale unei categorii sociale.

Rezultă că scopurile partidelor politice sunt eminentemente politice, și că ele exprimă, definesc, determină: sufragiul; politica națională; voința politică a cetățenilor; voința populară.

Evidențierea caracterului acestor scopuri face azi să se vorbească tot mai intens de statutul partidelor. Desigur aceste scopuri exprimă ideologii, filozofii, interese. Dar toate în încercarea de a fi realizate prin cucerirea și exercitarea puterii.

Funcțiile partidelor politice sunt înscrise fie în constituții, în care se consacră numai ceea ce este esențial pentru partidele politice, fie în alte acte normative.

În doctrină, din punct de vedere al spectrului electoral și parlamentar se apreciază că funcțiile partidelor politice sunt: formarea opiniilor, selectarea candidaților, coordonarea aleșilor.

În altă opinie – Pierre Pacte – se consideră ca fiind funcțiile partidelor, funcția de intermediar între popor și putere și funcția de ași asuma, atunci când sunt la putere, direcționarea politicii naționale.

În art. 8 din Constituția României este reglementată o singură funcție a partidelor politice și anume de a contribui la definirea și la exprimarea voinței politice a cetățenilor.

Secțiunea III. Categori și variante de partide politice

Referitor la acest subiect, în doctrină se constată că încercarea de a clasifica partidele politice și mai ales de a le încadra într-un caz concret, într-o categorie sau alta, implică un mare risc teoretic și rămâne permanent discutabil. Aceasta pentru cel puțin două motive. Primul este rezultatul diversității fenomenului. Al doilea motiv rezultă din evoluția partidelor politice, atât în general cât și în concret.

În legătură cu denumirea partidelor politice, în doctrină se reține că nu întotdeauna reușește să evoce specificul platformei politice a partidului și că nu rareori realizarea de unificări sau retușarea platformelor duc la denumiri care îngreunează evident orice clasificare.

1. Partide confesionale, partide regionale, partide naționale, partide de clasă, partide etnice.

Această clasificare a partidelor se face pe criteriul apartenenței și orientării membrilor lor ce le compun și platformei lor.

a) Partidele confesionale au drept criteriu de constituire credințele religioase.

b) Partidele regionale sunt expresia unui „egoism local și rău înțeles” – Paul Negulescu - , reprezentând interesele locale ale diferitelor regiuni ale unui stat unitar sau a diferitelor părți ale unui teritoriu național neajuns încă la unificare.

c) Partidele naționale care – Paul Negulescu – nu sunt partide politice propriu – zise, organe de protestare contra structurii statului în care iau naștere, cu tendința manifestă de a ajunge prin luptă la independența națiunilor pe care le reprezintă.

d) Partidele de clasă exprimă interesele unei clase sociale.

e) Partidele etnice sunt cele care au la baza politici lor promovarea intereselor unei etnii și care sunt specifice continentului african căci aici formarea națiunilor nu a precedat formarea statelor independente ci formarea

statelor independente a fost considerată de către conducătorii africani ca fiind cel mai bun mijloc pentru crearea națiunilor.

2. Partidele democratice, partidele liberale, partidele conservatoare, partidele social – democratice, partidele de stânga, partidele de centru, partidele de dreapta.

Această enumerare este exemplificativă și incompletă și are la bază criteriile care privesc: raporturile dintre individ și societate, raporturile dintre stat și compartimentele sale, raporturile dintre stat și biserică.

3. Partide de cadre și partide de mase.

Criteriul de clasificare este cel al compoziției partidelor.

a) Partidele de cadre denumite și partidele patronilor sunt partidele care unesc notabilitățile, reprezentanții elitelor sociale.

b) Partidele de mase sunt efectul introducerii votului universal și cuprind un număr mare de membri, au organizare internă rigidă, sunt centralizate și puternic articulate.

4. Partide suple și partide rigide

Este o clasificare realizată pe criteriul disciplinei votului și anume, este suplu dacă permite parlamentarilor lui să voteze cum vor ei și este rigid dacă impune acestora să voteze numai într-un anumit sens.

5. Partide unice, partide unificate, partide dominante

Partidul unificat este o uniune de partide politice care, regrupate într-un cadru nou, acceptă un program comun, adesea puțin elaborat.

Partidul dominant este acolo unde, într-un sistem bazat pe pluralismul politic, i se recunoaște poziția dominantă.

6. Sisteme de partide politice

Cea mai răspândită clasificare distinge: partidul unic, bipartidismul (dualismul) și multipartidismul.

Bipartidismul se înscrie în cadrul democrației pluraliste și liberare și oferă cetățenilor o alegere calară și suficientă iar la nivelul puterii o majoritate netă.

Acesta presupune acordul celor două partide asupra problemelor fundamentale ale societății.

Multipartidismul este foran frecventă folosită în democrațiile pluraliste și liberale. La nivelul alegătorilor oferă fiecăruia o alegere mai largă și mai bine adaptată la gama opiniilor ce pot exista într-o societate.

Secțiunea a IV-a. Partidele politice în România

1. Scurt istoric al evoluției partidelor politice în România

Partidele politice din România au o istorie a lor, începută înainte primului război mondial, continuată apreciabil între cele două războaie mondiale până când, prin Decretul –lege pentru dizolvarea tuturor asociațiilor, grupărilor sau partidelor politice (1938), sa stabilit că „ *toate asociațiunile, grupările sau partidele actualmente în ființă și care s-au constituit în vederea propagării ideilor politice sau a realizării lor, sunt și rămân dizolvate, nici o nouă organizație politică nu va putea activa decât în condițiile și cu formele prevăzute printr-o lege specială, ce se va întocmi în acest scop*”.

Încercările de reconsiderare și refacere a partidelor politice au fost înfrânte brutal, iar sfârșitul anului 1947 anunță desființarea pluralismului politic și perspectiva partidului unic. Iar partidul unic, întâi muncitoresc, iar apoi comunist, a dominat în timp nu numai viața politică, ci și statul și întreaga societate.

Revoluția din Decembrie 1989 a descătușat viața politică iar legile adoptate au reafirmat pluralismul politic.

2. Pluralismul în România după Revoluția din Decembrie 1989

În linii generale viața partidelor politice existente la noi este explicabilă, dar nu și lăudabilă. Multe partide au programe și platforme politice asemănătoare, multe se declară social democrate sau de sorginte liberală. Aceste platforme și programe par însă neputincioase în oferirea de soluții eficiente și viabile pentru gravele probleme economice și sociale cu care se confruntă țara. Dacă toate partidele prin definiție încearcă să-și valorifice vocația puterii, cele mai multe imprimă vieții politice un aspect de

război decât de competiție, exprimând prin acțiunile lor mai mult intoleranța dintre liderii lor decât dintre programe și platforme.

De aceea ni se par aplicabile cuvintele lui P. Negulescu în sensul cărora „ *Dar mai presus de toate am dat străinătății o impresie penibilă de nesiguranță, de instabilitate, de nepricepre a gravității situațiilor, dacă nu chiar de lipsă de patriotism, prin violența luptelor noastre politice și, mai ales, prin extraordinara lipsă de bună credință cu care aceste lupte au fost duse de unii din protagoniștii lor.* ”

Secțiunea a V –a. Câteva exigențe juridice privind partidele politice.

Față de rolul partidelor politice în mod firesc se impun anumite exigențe constituționale și legale în materie. Cel puțin două asemenea exigențe trebuie precizate:

1. Recunoașterea constituțională a partidelor politice devine o regulă de bază. Constituția trebuie să exprime juridic scopurile partidelor politice și coordonatele în care se pot organiza și funcționa.

2. Aceste dispoziții constituționale trebuie să fie detaliate printr-o lege a partidelor politice, care trebuie să conțină, între altele, și obligația stabilită pentru orice partid ca prin statutul pe care îl prezintă cu prilejul înregistrării să se **specifice explicit calitatea sa de partid**. Altfel spus să existe obligația legală că la înregistrare asociațiile și organizațiile ce vor să se organizeze ca partide politice să declare oficial și expres acest lucru. Este cunoscut că nu rareori unele partide nu au în denumirea lor termenul partid. De aceea o dispoziție legală în sensul celei propuse ar sprijini stabilirea fără echivoc a naturii unei asociații, organizații, formațiuni, ligi sau uniuni.

Reglementarea constituțională a partidelor politice în România.

Constituția României consacră principiul liberei creări și activității a partidelor, într-un sistem pluralist.

Textele de bază rămân cele din art. 8 potrivit căruia: *1) Pluralismul în societatea românească este o condiție și o garanție a democrației constituționale. 2) Partidele politice se constituie și își desfășoară activitatea în condițiile legii. Ele contribuie la definirea și exprimarea voinței politice a cetățenilor, respectând suveranitatea națională, integritatea teritorială, ordine de drept și principiile democrației*”, precum și din art. 40 potrivit căruia: *1) Cetățenii se pot asocia liber în partide politice, în sindicate și alte forme de asociere. 2) Partidele sau organizațiile care, prin scopurile și activitatea lor, militează împotriva pluralismului*

politic, a principiilor statului de drept, a suveranității, a independenței României sunt neconstituționale. 3) Nu pot face parte din partidele politice judecătorii Curții Constituționale, avocații poporului, magistrații, membrii activi ai armatei, polițiști și alte categorii de funcționari publici stabiliți prin lege organică. 4) Asociațiile cu caracter secret sunt interzise.”

Legea română a partidelor politice. Legea partidelor politice este Legea nr. 14/2003 iar în ceea ce privește aspectele de ordin financiar, acestea își găsesc reglementarea în Legea nr. 43/2003.

Legea partidelor politice definește partidele politice ca asociații cu caracter politic ale cetățenilor români cu drept de vot, care participă în mod liber la formarea și exercitarea voinței politice, îndeplinind o misiune publică garantată de Constituție, asociații ce sunt persoane de drept public.”

Legea **stabilește funcțiile partidelor politice** și anume:

- a) acestea promovează valorile și interesele naționale;
- b) acestea promovează pluralismul politic;
- c) contribuie la formarea opiniei publice și încurajează participarea la scrutin;
- d) participă cu candidații la alegeri și la constituirea autorităților publice.

În lege sunt **stabilite coordonatele partidelor politice**. Aceste coordonate se referă la activitatea partidelor, la membrii acestora, la structurile partidelor.

Cât privește **activitatea partidelor politice** coordonatele juridice ale acesteia privesc două aspecte fundamentale și anume:

1. sunt admise numai acele partide politice care acționează în respectul suveranității, independenței și unității satului, a integrității teritoriale, a ordinii de drept și a principiilor democrației constituționale;

2. sunt interzise partidele politice care: prin statutul lor, programele, propaganda de idei, ori prin alte activități pe care le organizează încalcă prevederile art. 30 alin. (7), art. 40 alin. (2) sau alin. (4) din Constituție; sunt asociate la organizații din străinătate iar această afiliere încalcă valorile susmenționate. Desigur partidele politice nu pot organiza activități militare sau paramilitare.

Cât pricește membrii de partid reținem **următoarele reguli principale**: pot fi membrii numai cetățenii români cu drept de vot; anumite categorii de funcționari publici nu pot face parte din partidele politice (ex. judecători, procurori, polițiști) ; un cetățean român nu poate face parte în același timp din două sau mai multe partide politice; nu există nici un privilegiu sau îngrădirii legate de calitatea de membru de partid; nici o

persoană nu poate să fie constrânsă să facă sau să nu facă parte dintr-un partid.

În ceea ce privește **structurile de partid** legea stabilește că sunt organizate și funcționează numai pe criteriul administrativ – teritorial. Fiecare partid trebuie să aibă denumire integrală, denumire prescurtată, semn permanent, iar acestea nu pot reproduce sau combina simbolurile naționale ale statului român, ale altor state, ale organismelor internaționale, ori ale cultelor religioase.

Organizarea partidelor politice este condiționată de existența unui statut și a unui program politic propriu. În structura organizatorică a unui partid legea prevede: adunarea generală, organul executiv, organe de arbitraj.

Înregistrarea partidelor politice se face la Tribunalul București. Cerea de înregistrare se semnează de către conducătorul organului executiv al partidului și de cel puțin trei membrii fondatori, care vor fi citați în instanță. Examinarea cereri se face în ședință publică cu participarea procurorului.

Legea cuprinde reguli privind actele în baza cărora se poate face înregistrarea unui partid politic, reguli procedurale, reguli privind modificarea statutului sau al programului de partid, precum și obligația actualizării listelor de membri în fiecare an preelectoral.

Legea stabilește **formele de asociere a partidelor politice** și anume **alianțele politice și alte forme de asociere**.

Alianțele politice se pot realiza numai între partidele politice, pe baza unui protocol, ce se depune la Tribunalul București, solicitându-se înscrierea în Registrul de evidențe a alianțelor politice.

Lege prevede că în cazul în care alianța politică se va prezenta în alegeri cu liste comune, candidații trebuie să facă parte dintr-un partid politic legal constituit, membru al alianței.

Alte forme de asociere pot fi formate tot din partide, alianțe și formațiuni nepolitice, legal constituite, cu scopul promovării unor obiective comune.

Încetarea activității partidelor politice poate fi voluntară (reorganizare) prin autodizolvare sau ordonată în cazul: dizolvării decise pe cale judecătorească sau de Curtea Constituțională; inactivității. În toate cazurile încetarea activității unui partid politic este constatată de Tribunalul București.

Resursele financiare ale partidelor politice sunt detaliat reglementate prin legea privind finanțarea activității partidelor politice și a campaniilor electorale și ele provin din: cotizații, donații și legate, activității proprii,

subvenții de la bugetul de stat. Este bine să precizăm că legea interzice primirea de donații de la alte state sau organizații din străinătate, că interzice desfășurarea de activități specifice societăților comerciale (cu unele excepții), că prevede obligația autorităților locale de a asigura cu prioritate spații pentru sedile partidelor politice.

CAPITOLUL III

Teoria statului

Secțiunea I. Definiția statului și evoluția sa istorică

Termenul de stat provine de la cuvântul *status*, din limba latină, care inițial înseamnă starea unui lucru, iar în sens juridic, situația unei persoane care face parte dintr-o comunitate cu care are în comun un set de valori și care îi conferă anumite drepturi și obligații.

Preocupările cu privire la analiza statului, a puterii pe care el se bazează, a cauzelor pentru care el a apărut și a funcțiilor pe care le îndeplinește au apărut încă din antichitate.

Conceptul de stat este susceptibil de multe definiții, în funcție de epoca istorică luată drept reper și de pozițiile doctrinare de pe care el este analizat.

Se pot distinge astfel patru mari curente de idei cu privire la stat: perspectiva teologică, cea filozofică, abordarea sociologică, și cea tehnico-juridică.

Definițiile conceptului de stat pornesc toate de la ideea că ființele umane se asociază sub forma statului în vederea satisfacerii unui scop comun, diferențe existând între aceste definiții în ceea ce privește precizarea acestui scop: libertatea tuturor membrilor grupului sau binele (justiția sau morală) sau coexistența pașnică a membrilor grupului sau obținerea puteri.

În general statul este considerat ca o formă de organizare socială, care garantează împotriva pericolelor din interior și din exterior propria sa siguranță și pe cea a indivizilor care îl alcătuiesc.

1. Definiția juridică a conceptului de stat

1.1. Concept interdisciplinar

Din punct de vedere juridic conceptul de stat reprezintă o **noțiune interdisciplinară**, care interesează în egală măsură, atât dreptul public intern cât și dreptul internațional.

Dreptul intern, dreptul constituțional, analizează interiorul statului, statul în conținutul său, iar dreptul internațional public analizează statul ca o unitate distinctă, unitară, ca persoană juridică internațională, ca o entitate care dispune de posibilitatea de a se manifesta pe plan internațional sub un singur centru de decizie.

În altă ordine de idei, statul nu este o simplă adunare de persoane care și-a exprimat dorința de a fi membri ai aceleiași organizații de stat, uniți prin recunoașterea aceleiași puterii publice, care se exercită în limitele geografice stabilite.

Conceptul de stat este prin excelență și un **concept politic**, care, în sens restrâns, tehnic juridice, desemnează forma organizată a puterii publice, statul neputând fi analizat separat de conceptul de putere.

1.2. Statul ca subiect de drept

Sub această accepțiune, dreptul constituțional analizează statul prin capacitatea sa juridică, adică prin aceea aptitudine de a fi subiect de drept în diferite raporturi juridice.

Dreptul constituțional analizează statul ca fiind **o entitate juridică distinctă, stabilă și permanentă, diferită de persoanele fizice care exercită puterea, în limitele competențelor prestabilite, pe un teritoriu și cu privire la o populație date.**

1.3. Statul ca putere politică organizată

Puterea constituie prin urmare elementul esențial pentru analiza și înțelegerea conceptului de stat în sens juridic.

Statul este însă și ordine socială. El se impune tocmai datorită faptului că guvernării au fost întotdeauna, sunt și vor fi cei mai puternici.

Pornind de aici autorii contemporani definesc statul drept puterea care se exercită în forme juridice prestabilite și care are drept titular nu oamenii care o exercită, ci o entitate distinctă, cărei îi sunt atribuite actele juridice emise.

În această concepție **statul este considerat o persoană morală publică**, în sensul organizat de interese legitime și juridice protejate.

1.4. Statul ca instituție

Statul se prezintă ca un fenomen esențialmente istoric, care a apărut în cadrul unui proces istoric în cadrul căruia guvernării și-au dat seama la un moment dat că trebui să se supună guvernanților care, la rândul lor, își asumă în întregime sarcina conducerii și răspunderii ce derivă de aici. La finalul acestui proces se ajunge la apariția unei instituții care este statul.

Teoria instituțională consideră statul drept una din instituțiile prin care puterea se poate realiza, dar cea principală.

Ea a definit punctul de plecare în definierea, mai târziu, a **statului ca un sistem**, diferit de simpla sumă a elementelor sale componente, **care acoperă un conținut economic**.

1.5. Statul ca ordine juridică

Fondatorul școlii normativiste, Hans Kelsen, consideră că **statul este un sistem de norme juridice, o ordine juridică, o comunitate instituită prin drept**. Statul nu poate exista în afara dreptului și invers. În calitate de comunitate creată prin drept, statul se compune din cele trei elemente clasice – teritoriu, populație, putere publică - , care sunt decât elementele sale constitutive, elemente care trebuie înțelese în sensul de precizare a domeniului de validitate a conceptului de stat: domeniul de validitate personală, domeniul de validitate teritorială și cel prin care se definește eficiența sa.

În calitatea sa de comunitate juridică statul are și o capacitate juridică, el fiind o persoană juridică

Statul este, prin urmare, o ordine juridică relativ centralizată, limitată în domeniul său de validitate temporală și spațială, supus în mod imediat dreptului internațional și eficient în ansamblu și în general.

1.6. Definiția statului

Din perspectiva dreptului constituțional deci, **statul se definește ca o modalitate de organizare a puterii politice sub forma puterii de stat**, în vederea îndeplinirii voinței deținătorului acestei puteri, adică poporul, indiferent că exercitarea acestei puteri se realizează direct de către popor sau indirect, prin organele sale reprezentative. Tocmai de aceea, tehnic vorbind, statul se caracterizează printr-o **ordine juridică structurată și eficientă**.

2. Etapele formării statului

2.1. Apariția statului în sens modern

Pozițiile exprimate de diverși autori converg către ideea că o posibilă periodizare a apariției statului începe în Evul Mediu, parcurge o fază intermediară, a statului absolutist, o perfectă mașină de război, factor ce a condus la o accentuată coeziune socială în interior, trece prin etapa statului

de drept și național și culminează cu epoca contemporană cu etapa statului de drept și social.

a) Statul feudal

Cea ce caracterizează această etapă a evoluției statului este faptul că **suveranul** este cel ce impune și, uneori, chiar **produce dreptul pozitiv**, dar el însuși nu este supus regulilor juridice. Pe tot parcursul Evului Mediu fenomenul de putere capătă o tot mai mare importanță și devine tot mai complex, atât în materie de organizare, cât și în privința mijloacelor de exprimare. Către sfârșitul acestei perioade și începerea capitalismului se plasează în timp apariția statului modern.

b) Statul absolutist

În capitalismul timpuriu puterea de stat se diferențiază tot mai clar de celelalte forme de putere existente în cadrul colectivității, iar exercitarea ei devine o preocupare constantă și nu doar una temporară, legată doar de apariția momentelor sau fenomenelor de criză. Nu în ultimul rând, ci chiar fenomene cu o importanță covârșitoare, legea și constituția devin expresia formală a statului, teoriile liberale și contractualiste impunându-se cu pregnanță.

Cu toate acestea, deținătorul formal al puterii (monarhul) nu este însă supus acestor reguli juridice pe care totuși le impune sau doar le sancționează.

c) Statul de drept și național

Apariția statului național a fost puternic marcată de primul război mondial.

Statul național dă un sens clar conceptului de suveranitate, pe care îl leagă de conceptul de cetățenie pe de o parte, și de cel de națiune pe de altă parte.

În plus, accentuata democratizare a puterii politice are drept principală consecință integrarea întregii populații a statului în procesul de realizarea a puterii, integrare realizată în principal prin reclamarea de către masele largi a tot mai multe drepturi și prin identificarea pe care statul de drept și național a operat-o între subiectele puterii de stat și cetățeni.

d) Statul de drept și social

Dezvoltarea capitalismului industrial stabilește o corelație strânsă între dezvoltarea social – economică și consolidarea regimului democratic, fapt de a dus la apariția statului de drept social. Puterea politică cunoaște o expansiune fără precedent, manifestată în principal prin faptul că statul își asumă noi sarcini în materie de economie, de politici sociale și prin aceea că centrul de gravitate al întregului proces politic se transformă din zona competențelor deliberative în cea a atribuțiilor de executare, de punere în aplicare a deciziilor. În acest context, integrarea populației se desăvârșește prin apariția unor noi generații de drepturi, cele sociale, la început doar cu caracter programatic, din ce în ce mai mult garantate de stat mai apoi.

2.2. Evoluția sistemului juridic

Data fiind legătura intrinsecă dintre stat și drept, această evoluție a puterii publice este însoțită și de evoluția sistemului juridic.

Astfel, statul absolutist s-a caracterizat prin apariția și domnia legii, a unei legi care se aplica doar guvernaților, iar monopolul sancțiunilor revenea doar satului.

Statul de drept, căruia i s-a adăugat și atributul de național, a constituit punctul culminant al constituționalizării sistemului politic. Aceasta înseamnă că politica trebuie să fie circumscrisă unei norme juridice care să îi precizeze limitele de acțiune și să garanteze drepturile ființei umane.

Și dacă în etapa statului de drept și național drepturile civile și politice sunt garantate întregii populații a statului ca o contrapondere față de caracterul exorbitant al puterii politice și mai ales față de controlul pe care acesta îl realizează din ce în ce mai mult cu privire la proprii cetățeni, ulterior, statul de drept și social este nevoit să își asume garantarea drepturilor sociale.

Secțiunea a II –a. Legitimitatea și funcțiile statului

1. Conceptul de legitimitate a statului

În măsura în care statul este **considerat ca putere politică instituționalizată**, prin conceptul de legitimitate înseamnă înțelegerea cauzelor care fac posibilă dominarea de către unii membrii ai societății a tuturor celorlalți, respectiv la justificarea poziției pe care o dețin guvernanți față de guvernați.

Dacă statul este considerat ca o ordine juridică, conceptul de legitimitate echivalează cu justificarea logică a ierarhizării sistemului normativ, **principiul legalității** în sensul cel mai larg trebuind însă să fie completat cu justificarea rațională a normei cu forță juridică supremă.

1.1. Originea puterii de stat

Problema originii puterii de stat este de fapt problema legitimității statului, care în termeni juridice se traduce într-un singur mod și anume prin stabilirea puterii constituante originare.

În acest context trebuie precizat că nu există un criteriu unic și obiectiv care să servească în analiza legitimității; în fapt există tot atâtea legitimități câte state sunt.

În încercare de explicare a originii puterii de stat se remarcă existența a două teorii.

Legitimitatea verticală care justifică originea puterii de stat pe necesitatea comunității umane de a fi condusă, prin recursul la cel ce deține puterea absolută și deplină, inițial divinitatea, iar mai unsul acesteia pe pământ, monarhul.

Legitimitatea orizontală care este rezultat al teoriilor contractualiste și, mai târziu, cele liberale, care au fundamentat puterea pe popor, teorii care justifică legitimitatea statului, în opoziție cu legitimitatea verticală, pe bază de contract social, contract care explică modalitatea, procedura prin care puterea se legitimează puterea.

1.2. Justificarea modernă a legitimității statului

Legitimitatea puterii de stat moderne rezultă nu din suveranitatea ei, ci din **principiul democrației** și din cel al **majorității**.

Democrația justifică puterea de stat prin ideea constituirii unui corp politic în poporul care este titularul acestei puteri și își desemnează

reprezentanții pentru a o putea exercita. În societățile democratice contemporane originea puterii de stat legitime rezidă în **procesul electoral**.

1.3. Controverse doctrinare legate de conceptul de legitimitate a statului

Problema **instituționalizării puterii de stat** poate fi analizată din cel puțin două puncte de vedere:

a) **cel al legalității** în carul unui sistem juridic dat, în care puterea constituantă derivată nu poate decât să respecte limitele care i-au fost impuse prin norme juridice pre-existente și instituite de puterea constituantă originară;

b) cel situat în afara legalității, însă plasat încă în sfera juridicului și analizat prin prisma **teoriei puterii constituante originare**, fie prin considerarea **revoluțiilor ca sursă de legitimare**.

Justificarea legitimității statului pe **principiul legalității**, prin invocarea **teoriei puterii constituante instituite** este cea mai uzată în domeniul științelor juridice, tocmai datorită faptului că permite explicarea tuturor conceptelor în cadrul aceluiași sistem de valori. Din momentul în care puterea de stat este considerată drept formă instaurată, ea beneficiază de o dublă prezumție, de legitimitate și legalitate. Ea nu mai trebuie să își justifice acțiunile, ci trebuie doar să se conformeze unor reguli prestabilite de ordinea juridică pe care a instaurat-o. Legitimitatea pierde din importanță în favoarea legalității.

2. Conceptul de funcții ale statului

Funcțiile statului exprimă legătura logică dintre un anumit tip de activitate umană desfășurată în cadrul unui stat și finalitatea în vederea realizării căreia respectiva activitate este organizată și desfășurată.

Funcțiile statului nu pot fi separate de competențele statului. Funcțiile statului sunt extrem de diverse și variază în funcție de conținutul concret al activității umane respective, precum și în funcție de diferitele scopuri pe care oamenii le stabilesc drept finalități social-statale, în acest domeniu factorii timp și spațiu determinând variații semnificative în chiar conținutul funcțiilor statale.

2.1. Raportul dintre funcțiile statului și actele juridice

În plan juridic funcțiile statului **se concretizează în acte juridice** emise de către stat, în fapt actele juridice ale organelor sale.

Funcțiile statului trebuie deosebite de funcțiile diferitelor sale organe, acestea din urmă nefiind decât particularizări ale primelor. Pentru a opera distincția dintre aceste două concepte se operează cu noțiunea de funcții fundamentale ale statului, diferite de funcțiile organelor acestora.

2.2. Clasificarea funcțiilor statului

Funcțiile statului se clasifică în baza mai multor criterii astfel:

1. Conform criteriului care se referă la realizarea puterii în cadrul societății organizate în stat sau în raporturile acestei entități cu similarele sale, funcțiile statului sunt **interne** (apărarea dreptății și justiției, gestionarea economiei etc.) și **externe** (ex. apărarea suveranității statului). Între aceste două funcții rolul determinant îl au funcțiile interne

2. În raport cu conținutul concret al activității statale desfășurată în vederea realizării unui anumit scop se disting funcții **economice**, funcții **culturale**, funcții **sociale**, funcții **represive** etc.

3. În raport cu principalele activități umane prin care este îndeplinită puterea de stat, funcțiile statului sunt: **legislativă**, **executivă** și **juducătorească**.

Secțiunea a III –a. Elementele statului

Cea ce interesează în legătură cu elementele componente ale statului este măsura în care teritoriul și populația condiționează în chiar conținutul său puterea instituționalizată sub formă statală.

1. Populația

Orice formă de putere instituționalizată presupune cu necesitate precizarea ansamblului de persoane cu privire la care se manifestă. În stabilirea conținutului de populație se ridică unele probleme de ordin științific deoarece termenul de populație este destul de vag și, în sens strict, nu se confundă cu poporul și nici cu națiunea.

1.1. Populație și popor

Poporul reprezintă suma tuturor indivizilor care există la un moment dat pe teritoriul unui stat, iar populația desemnează comunitatea de indivizi care există încă dinaintea apariției statului și se caracterizează prin aceea că între indivizii care o alcătuiesc există unele legături bazate fie pe origine comună sau un trecut, o cultură și o limbă comună, fie pur și simplu pe înțelegerea comună acceptată de a conviețui împreună în mod pașnic.

După Hans Kelsen între popor și populație nu există nici o diferență, populația este doar o noțiune juridică definită prin aceea că reunește toate persoanele supuse aceleiași puteri de stat.

Prin raportarea la această modalitate de definire a conceptului de populație identificat cu poporul se pot defini și conceptele de străini și apatrizi, care altfel ar fi putut fi incluse în noțiunea mai vastă de populație.

1.2. Populație și națiune

Națiunea este o entitate sociologică anterioară statului, care îl determină în conținutul său. Ea este o entitate distinctă de indivizii care o compun, care din punct de vedere juridic constituie o persoană juridică aparte. Ea este rezultatul unui destin comun, bazat pe elemente de coeziune și solidaritate specifice – origine sau trecut comun, limbă și/sau cultură comună, obiceiuri, ideii, sentimente egal împărtășite – și care reunește în cadrul unei comunității, în mod identic, nu doar indivizii prezenții azi, ci și generațiile anterioare și viitoare.

Se poate pune semnul egalității între populația unui stat și națiunea care îl forează dar nu se poate vorbi de o identitate perfectă între națiune și populație. Numai astfel se poate explica existența unor state multinaționale sau a unor națiuni divizate în mai multe state.

1.3. Populație și cetățenie

Indiferent de sensul dat noțiunii de populație, definitoriu pentru aceasta, din punct de vedere al dreptului constituțional, este însă elementul cetățenie.

Populația regrupează toți cetățenii unui stat, adică toți acei indivizi care au legătură cu puterea instituționalizată în acel stat, legătură sancționată la nivel juridic și în baza căreia ei beneficiază de un statut special. Prin urmare, din perspectiva dreptului constituțional, populația este analizată sub forma categoriilor de **cetățeni, străini și apatrizi.**

2. Teritoriul

Teritoriul delimitează **cadrul geografic** în interiorul căruia se exercită puterea instituționalizată statal. El reprezintă elementul material care permite situarea în spațiu a statului și delimitarea lui de alte state.

2.1. Teritoriul – element constitutiv indispensabil statului

Teritoriul ca element constitutiv al statului comportă unele discuții în literatura de specialitate deoarece momentul apariției statului este legat de existența acestui element.

Concluzia este aceea că un popor nu se poate constitui în stat până când nu a dobândit un teritoriu, indiferent de gradul de instituționalizare al puterii exercitate în cadrul său.

2.2. Teritoriul – condiție a statului

În doctrină există și teza potrivit căreia teritoriul nu este un element indispensabil pentru stat; teritoriul nu face decât să **delimiteze cadrul geografic** în limitele căreia puterea de stat se poate exercita. Definiția pentru conceptul de stat este elementul legat de însăși putere, exprimat prin diferențierea care se face la un moment dat între guvernanți și guvernați (Léon Duguit).

Această teză este criticată prin exemplificarea următorului caz: un trib de populații nomade, în cadrul căruia există instituționalizată diferențierea dintre guvernanți și guvernați, nu poate fi considerat un stat modern.

2.3. Delimitarea geografică a teritoriului

Din punct de vedere juridic, teritoriul reprezintă delimitarea acelei porțiuni de pământ asupra căreia o anumită putere de stat își poate exercita atribuțiile cu excluderea oricărei alte forme de putere statală.

Această delimitare se realizează tehnic vorbind prin reglementarea frontierelor statului, iar în noțiunea de teritoriu sunt incluse solul cuprins între aceste frontiere, subsolul și coloana de aer corespunzătoare solului.

3. Suveranitatea

3.1 Terminologie

Suveranitate exprimă supremația puterii de stat în interiorul statului și independența puterii de stat în raporturile sale cu alte state.

Termenul de suveranitate poate avea mai multe sensuri astfel: un prim sens desemnează caracterul suprem al puterii pe deplin independente; un al doilea sens se referă la ansamblul competențelor statului; un al treilea sens caracterizează poziția pe care o ocupă în ansamblul organelor statului titularul puterii statale și identifică suveranitatea cu competența organului respectiv.

Termenul de suveranitate poate fi însoțit de diverși determinanți care îi precizează conținutul în funcție de contextul în care este utilizat. Se vorbește astfel de suveranitatea populară, suveranitatea națională și suveranitatea de stat, suveranitatea externă și suveranitatea internă, suveranitatea absolută și suveranitatea relativă.

3.2. Evoluția istorică

Suveranitatea ca tribut al statului a apărut odată cu statul, dar ideile și concepțiile despre suveranitate apar mult mai târziu, ele fiind situate spre sfârșitul evului mediu.

În decursul istoriei s-au emis numeroase opinii diferite asupra suveranității, mergându-se de la afirmarea și justificarea suveranității ca realitate și principiu, la negarea suveranității, la considerarea suveranității ca ceva învechit, demodat și – mai mult chiar – până la considerarea suveranității ca sursă a conflictelor între state.

3.3. Suveranitatea poporului și suveranitatea națională

Suveranitatea poporului reprezintă dreptul poporului de a decide asupra sorții sale, de a stabili linia politică a statului și alcătuirea organelor sale, precum și de a controla activitatea acestora. În mod ideal, în societatea în care puterea de stat aparține în mod real întregului popor, suveranitatea poporului se identifică cu suveranitatea de stat. Exercițarea puterii se realizează în mod direct și nu prin reprezentanți, guvernării neavând decât un **mandat imperativ** și fiind revocabili în caz de neîndeplinire întocmai a mandatului primit.

Suveranitatea națională se fundamentează pe ideea sociologică de națiune considerată ca persoană morală (juridic) ce dispune de o voință proprie, distinctă de cea a persoanelor care o compun temporar la timpul prezent, voință care se exprimă prin reprezentanții națiunii desemnații conform unor procedurii asupra cărora membrii națiunii au convenit de comun acord.

Suveranitatea națională se traduce cel mai adesea prin **suveranitatea parlamentară**.

Consecință directă constă în aceea că puterea de stat este unică, inalienabilă și indivizibilă, reprezentarea corpului electoral fiind însă posibilă prin intermediul adunării special desemnate în acest scop, care are un mandat colectiv, ceea ce împiedică revocarea individuală a membrilor săi.

3.4. Titularul suveranității înțeleasă ca putere de stat

Precizând că suveranitatea este o trăsătură generală a puterii de stat, vom observa că nu se poate vorbi de un titular al suveranității decât în măsura în care am pune semnul egalității între puterea de stat și suveranitate. De aceea vorbim de deținătorul puterii statale, putere care este suverană.

Raportat la evoluția istorică a conceptului de suveranitate constatăm că astăzi **titularul puterii de stat este poporul**.

3.5. Definiția suveranității de stat

Caracteristicile definițiilor este definirea suveranității ca dreptul statului de a decide liber în treburile sale interne și externe.

Într-o definiție (Ioan Murau), **suveranitatea, trăsătură generală a puterii de stat, este supremația și independența puterii în exprimarea și realizarea voinței guvernanților ca voință obligatorie pentru întreaga societate**.

Secțiunea a IV-a. Forma de guvernământ

În dreptul constituțional **prin formă de guvernământ înțelegem, în general, modul în care sunt constituite și funcționează organele prin care se exercită puterea politică într-un stat**.

Cele mai utilizate forme de guvernământ au fost monarhia și republica.

1. Monarhia

Monarhia se caracterizează prin aceea că șeful statului este monarh (rege, domn, împărat, prinț, emir), absolut sau nu, ereditar sau desemnat după proceduri specifice în funcție de tradițiile regimului constituțional.

În evoluția monarhiei se pot identifica: monarhia absolută, monarhia limitată, monarhia parlamentară dualistă, monarhia parlamentară contemporană.

Monarhia absolută se caracterizează prin puterea discreționară în stat a monarhului.

Monarhia limitată (constituțională) se caracterizează prin limitarea puterilor monarhului prin legea fundamentală a statului – constituția.

Monarhia parlamentară dualistă este o formă a monarhiei constituționale în care monarhul și parlamentul stau, din punct de vedere legal, pe o poziție egală.

Monarhia parlamentară contemporană are mai mult un caracter simbolic. Monarhul păstrează unele prerogative precum dreptul de a dizolva parlamentul, dreptul de a numi în funcții superioare, dreptul de a semna semnarea unor legi.

2. Republica

Este acea formă de guvernământ în care, așa cum se spune, cetățenii se guvernează singuri, desemnându-și sau alegându-și un șef de stat, denumit de regulă președinte.

Republica parlamentară se caracterizează prin aceea că șeful de stat este ales de parlament, singur sau completat cu delegați, în fața căruia de altfel și răspunde.

Republica prezidențială se caracterizează prin alegerea șefului de stat de către cetățeni, fie direct prin vot universal, egal, secret și liber exprimat, fie indirect, prin intermediul colegiilor electorale.

3. Evoluția formei de guvernământ în statul român

La momentul formării statului unitar român (1859), potrivit Statutului lui Cuza (1864) puterile publice erau încredințate „Domnului, unei Adunări ponderatice și Adunării electivă”, **domnia** caracteriza deci instituția șefului statului.

Constituția din 1866 a reglementat **monarhia** ca formă de guvernământ, stabilind ereditatea în linie descendentă, legitimitatea cu

excluderea copiilor nelegitimi, primogenitura, masculinitatea, cu înlăturarea urmașilor de sex feminin. Această formă de guvernare a fost menținută și de constituțiile din 1923 și 1938

După anul 1947, prin constituțiile din 1948, 1952 și 1965 a fost reglementată ca formă de guvernământ **forma republicană de guvernământ**.

După revoluția din 1989, prin Decretul-lege nr. 2 s-a reafirmat **forma de guvernământ a republicii**, iar potrivit legislației, s-a instituit funcția de Președinte al României. Constituția actuală, prin art. 1, stabilește că forma de guvernământ a statului este republica. Președintele României este ales prin vot universal (egal, direct, secret) și nu este subordonat Parlamentului.

Secțiunea a V-a. Structura de stat

1. Noțiunea de structură (formă) de stat

Structura (forma) de stat nu este altceva decât **organizarea de ansamblu a puterii în raport cu teritoriul**, ea indicându-ne dacă un stat este constituit din unul sau mai multe state.

Pentru dreptul constituțional interesul științific ce-l prezintă structura de stat trebuie căutat în realitatea că teritoriul este o bază a organizării puterii, că structura de stat este organizarea puterii în raport cu teritoriul și că dreptul constituțional reglementează acele relații sociale ce apar în procesul instaurării, menținerii și exercitării stărilor de puteri.

2. Formele structurii de stat

2.1. Statul unitar (simplu)

Statul unitar se caracterizează prin existența **unei formațiuni statale unice** și prin existența unui singur rând de organe centrale de stat (un singur organ legiuitor, un singur guvern, un singur organ judecătoresc suprem). De asemenea, cetățenii statului unitar au o singură cetățenie, iar organizarea administrativ teritorială este astfel făcută încât, de principiu, organele de stat din unitățile administrativ – teritoriale se subordonează uniform față de organele de stat.

Pot fi identificate categorii de state unitare și anume: statul unitar simplu și statul unitar complex sau regional; statele unitare centralizate sau descentralizate.

2.2. Statul federativ (compus, unional)

Statul federal este format din două sau mai multe state membre, din unirea cărora apare **un nou stat, federația** – ca subiect unitar de drept. Ele se caracterizează prin prezența a două rânduri de organe și anume, organele federației și organele statelor membre.

Raporturile dintre statele membre sunt **raporturi de drept intern**, federația formând o unitate de drept constituțional, spre deosebire de asociațiile de state care formează o unitate de drept internațional.

Cetățenii statului federal au două cetățenii și anume, cetățenia statului membru și cetățenia statului federal. Aceste două cetățenii se implică reciproc deosebindu-se astfel de situația dubeli cetățenii.

În cadrul statului federal se identifică, ca formă a structurii de stat, **subiectele de federație și formele autonome**.

Subiectele de federație sunt numai statele membre ale federației din unirea cărora a luat naștere federația, iar formele de autonomie sunt determinate de necesitatea rezolvării unor probleme și se prezintă sub forma republicilor autonome, regiunilor autonome, districte naționale, provincii autonome.

3. Asociațiile de state

Asociațiile de state nu constituie forme ale structurii de stat, ele nedând naștere la state noi, implicit, la noi subiecte de drept. Ele sunt forme ale vieții internaționale, constituite și funcționând pe baza tratatelor internaționale, statele membre păstrându-și independența și intrând între ele nu în raporturi de drept constituțional (drept intern), ci în raporturi de drept internațional.

În cadrul asociațiilor de state sunt cuprinse următoarele asociații.

3.1. Uniunea personală

Este o asociație de două sau mai multe state independente, care **au comun doar șeful statului**.

3.2. Uniunea reală

Este o asociație de state în care **pe lângă șeful statului există și alte organe de stat comune**. De obicei, aceste organe comune sunt în domeniul afacerilor externe, armatei, finanțelor.

3.3. Confederația de state

Confederația este o asociație de state determinată de considerente economice și politice cât și de ordin extern. În vederea discutării și hotărârii în problemele comune, statele confederate își aleg un organism comun,

denumit dietă sau congres, unde sunt reprezentate toate statele membre, care ia hotărâri numai cu unanimitate de voturi. Hotărârile acestui organism obligă statele dacă sunt aprobate ulterior de către state. La baza confederației stă tratatul internațional.

Secțiunea a VI – a. Organizarea administrativă a teritoriului

1. Noțiunea și importanța organizării administrative a teritoriului

Teritoriul interesează dreptul constituțional sub două aspecte și anume **structura de stat și organizarea administrativă a teritoriului**, fiind evidentă legătura ce există între noțiunea de organizare administrativă și ce de structură de stat.

Un scurt examen al definițiilor date în literatura de specialitate noțiunii de teritoriu permite identificarea a **două opinii** care diferă între ele prin aceea că în timp ce unii autori consideră organizarea administrativ – teritorială a delimitare a **teritoriului și populației**, alții o consideră ca delimitarea **teritoriului** în unități administrative.

Astfel Nistor Prisca, consideră că organizarea administrativ teritorială este „ *delimitarea teritoriului și populației în unități administrativ – teritoriale, în vederea îndeplinirii conducerii de stat în mod unitar pe întreaga țară, potrivit cu sarcinile și funcțiile statului.* ”

Ichil Benditer consideră ca organizarea administrativ – teritorială trebuie definită ca „ *delimitarea teritoriului în unități administrativ – teritoriale făcută în scopul îndeplinirii pe teren a sarcinilor statului sau, mai bine zis, pentru realizarea unitară a puterii.* ”

Achiesăm la acest al doilea mod de definire a organizării administrativ – teritoriale pentru următoarele argumente:

1. în organizarea administrativ – teritorială elementul unic este teritoriul deoarece el face obiectul organizării în unități;
2. teritoriul fiind una din bazele organizării puterii de stat, definiția trebuie să exprime relația dintre teritoriu și organizarea puterii de stat;
3. populația nu constituie în totalitatea ei o bază a organizării puterii de stat, deoarece nu toată populația participă la conducerea de stat, la aceasta participă numai cetățenii;
4. art. 3 alin. 3 din Constituție, precum și dispozițiile legale în materie stabilesc că „ **Teritoriul** ... este organizat în unități administrativ teritoriale ...”.

Considerațiile expuse nu pot duce la neglijarea **rolului populației** în realizarea organizării administrative a teritoriului.

Astfel, populația alături de alte criterii (economic, național, social, căi de comunicație, etc.) **este un criteriu** luat în seamă **la delimitarea** teritoriului în unității administrative.

Caracterele juridice ale teritoriului sunt: inaliabilitatea, indivizibilitatea și egalitatea.

La sfârșitul acestor considerente achiesăm la opinia (Ioan Muraru) potrivit căreia organizarea administrativ – teritorială este „*delimitarea teritoriului unui stat în unității administrativ – teritoriale, delimitare făcută în scopul realizării unitare a puterii.*” La această definiție se adaugă faptul că organizarea administrativă a teritoriului se face în funcție de anumite obiective și criterii și că realizarea unitară a puterii se înfăptuiește prin organele de stat așezate în teritoriu.

Importanța organizării administrative a teritoriului se pune o dată cu apariția statelor centralizate cu teritorii întinse.

În condițiile statelor mari, întinse ca teritoriu, necesitatea organizării administrative a teritoriului a fost impusă de următorii factori:

1. realizarea unitară a puterii prin delimitarea teritoriului în care funcționau organe locale de stat;
2. distribuirea în teritoriu a organelor de stat care să satisfacă cererile cetățenilor pentru prestarea unor servicii;
3. sporirea sarcinilor și funcțiilor statului;
4. creșterea rolului statului în viața socială.

2. Organizarea administrativă actuală a teritoriului României

2.1 Scurt istoric

O primă formă a organizării administrativ teritoriale a României s-a realizat printr-o lege adoptată de domnitorul Alexandru Ioan Cuza, și prin legea din anul 1925 și 1929, conform cărora teritoriul era organizat în județe, plăși și comune.

O altă organizare administrativ teritorială este realizată printr-o lege din 1938 care creează o unitate administrativ – teritorială mai mare decât județul și anume ținutul, desființat în 1940.

O altă organizare administrativ – teritorială a fost realizată prin Legea nr. 5 din 8 septembrie 1950 prin care se stabilesc ca unității administrativ – teritoriale : regiunile, raioanele, orașele și comunele, organizare care a fost în vigoare până în anul 1968.

Prin Legea nr. 2 din 1968 teritoriul României a fost organizat în județe, orașe și comune.

2.2. Unitățile administrativ – teritoriale din România

Constituția stabilește prin art. 3 alin. 3 că teritoriul este organizat în comune, orașe și județe, și adaugă la același articol că unele orașe sunt declarate municipii.

a) Județul

Județul este unitate administrativ – teritorială **complexă** din punct de vedere economic și social – cultural și **unitate de coordonare și control** din punct de vedere politic și administrativ.

Orașele în care își au sediul autoritățile publice județene sunt **orașe reședință**.

b) Orașul

Orașul este o unitate administrativ – teritorială de bază în cadrul organizării administrativ – teritoriale, este un centru de populație mai dezvoltat din punct de vedere economic, social –cultural și edilitar, având multiple legături în zona înconjurătoare și asupra căreia trebuie să exercite o influență civilizatoare.

Orașele cu un număr mai mare de locuitori, o însemnătate deosebită în viața economică și socială și cultural – științifică sunt declarate **municipii**.

c) Comuna

Este o unitate administrativ - teritorială de bază care cuprinde populația rurală unită pe comunitate de interese și tradiții, alcătuită din unul sau mai multe sate.

d) Stațiunile balneoclimaterice

Nu constituie unități administrativ – teritoriale distincte ci sunt localitățile care prezintă importanță cât privește regimul de înzestrare a acestora cu tot ce este necesar ocrotirii sănătății și odihnei oamenilor.

e) Satele și cătunele

Legea administrației publice stabilește posibilitatea formării comunelor din unul sau mai multe sate și cătune.

Secțiunea a VII –a. Caracterele statului român.

Trăsăturile statului român rezultă din dispozițiile art. 1 din Constituție și anume stat național, suveran, independent, unitar și indivizibil.

1. România – stat național

Caracterul **național** al statului român exprimă o trăsătură a acestuia ce vizează unul din elementele sale constitutive, anume **populația**. **Națiunea** reprezintă unul din elementele constitutive ale statului, ea putând fi definită ca populația de ieri, de azi de mâine. Națiunea exprimă istoria, continuitatea și mai ales comunitatea spirituală și materială. În cadrul populației unui stat distingem de regulă trei categorii de persoane și anume cetățenii, străinii și apatrizii; aceste două categorii din urmă, nu sunt încorporate în categoria națiune.

Caracterul național al statului român nu urmărește decât să sublinieze originile istorice ale statului și națiunii române. Prin această subliniere n se poate aduce nici un prejudiciu nici unei persoane care deține cetățenia română, întrucât, așa cum am arătat, populația unui stat este alcătuită din totalitatea persoanelor care au cetățenia unui stat, indiferent de origine lor, de naționalitate sau de orice alte criterii.

2. România – stat suveran și independent

Suveranitatea prezintă în dreptul public două aspecte bine cunoscute și anume: supremația și independența.

Supremația constă în aceea că statul suveran este, în drept, cea mai puternică dintre toate colectivitățile publice pe care le include și dintre toate subiectele de drept existente în interiorul său.

Supremația reprezintă deci aspectul **pozitiv** al suveranității, faptul că ea este apreciată prin comparație cu tot ce este interior și inferior sferei sale.

Independența compară suveranitatea cu elementele superioare statului și reprezintă aspectul definit în mod **negativ** prin faptul că statul nu depinde de nici o autoritate superioară care l-ar putea limita sau priva de puterea sa specifică.

Suveranitatea și independența României își găsesc și trebuie să își găsească **garanțiile** în economia românească, în existența forțelor armate, în capacitatea de apărare a țării, în suveranitatea și independența statelor în general, în climatul internațional de destindere, cooperare, încredere, securitate.

O problemă care trebuie discutată în legătură cu caracterizarea statului român ca suveran și independent este și ce legată de **fundamentarea suveranității de stat a României** pe unul din cele două concepte deja amintite: suveranitatea națională sau suveranitatea populară.

Pentru rezolvarea acestei probleme trebuie observat că art. 2 din Constituție arată că suveranitatea **națională** aparține **poporului român**, care o exercită prin organele sale reprezentative și prin referendum.

Regula constituțională cuprinsă în acest articol prin care se arată cu suveranitatea națională **aparține** poporului român nu are semnificația fundamentării suveranității puterii de stat pe conceptul de **suveranitate națională**.

Această sintagmă este doar un act de recunoaștere a poporului de la care preced mai departe prin derivare organele constituționale pe care textul le instituie.

În același timp acest articol vorbește despre **suveranitatea națională** pe care o analizează ca un ansamblu de competențe, de atribuții juridice al cărei titular este poporul.

Prin urmare, suveranitatea puterii de stat în România se **fundamentează pe conceptul de suveranitate națională**, cu toate consecințele ce decurg din acest fapt.

În principiu, suveranitatea națională se exprimă la nivelul organelor statului prin suveranitatea parlamentară; astfel fundamentată, *a priori* puterea de stat nu se poate exercita direct de către popor, ci numai prin organele reprezentative. Iată însă că legea noastră fundamentală a înțeles să combine regimul juridic al suveranității naționale exprimată în formă statală cu unele avantaje ale conceptului de suveranitate populară, mai precis cu exercitarea directă a puterii de stat de către popor prin modalitatea referendumului.

3. România – stat unitar și indivizibil

Caracterul **unitar** al statului român este o trăsătură a acestuia ce vizează unul din elementele sale constitutive, anume **teritoriul**. Sub aspectul structurii de stat, România se prezintă ca un stat unitar, Astfel, pe teritoriul României este organizată o singură formațiune statală. Pe cale de consecință,

există un singur rând de autorități publice centrale, adică un singur Parlament, un singur Guvern, un singur for judecătoresc suprem. Cetățenii au o singură cetățenie, cetățenia română.

Sub aspectul organizării administrativ – teritoriale, România este organizată în județe, orașe și comune, iar autoritățile publice administrative din aceste unități funcționează pe baza principiilor descentralizării, autonomiei locale și al desconcentrării serviciilor publice locale (art. 120 din Constituție).

Întreaga organizare statală este stabilită prin Constituție. Forma unitară corespunde conținutului statului precum și compoziției naționale a poporului român.

Cât privește caracterul **indivizibil** al statului român, acesta privește toate cele trei elemente constitutive ale statului în ansamblu, precum și fiecare dintre ele în parte. Nici unul dintre cele trei elemente – teritoriu, populație, suveranitate – nu pot fi împărțite, în sensul de a fi sub stăpânirea altor state.

4. România – stat de drept, democratic și social

Conceptul „statul de drept” a fost exprimat de doctrina germană și acesta constă în ideea potrivit căreia scopul fundamental al statului este de a asigura realizarea dreptului și că oameni care dețin puterea (guvernanți) sunt supuși dreptului și limitați prin drept.

O dată cu dezvoltarea acestei teorii juriștii au început să clasifice statele în **statul de drept** în care guvernanții sunt supuși regulilor juridice și **statul despotic** în care guvernanții nu sunt supuși a respecta regulile juridice.

Ca orice concept juridic și cel de stat de drept a cunoscut amplificări și perfecționări. Făcându-se cuvenite diferențieri între statul legiuitor, statul administrator și statul judecător, trebuie să reținem că statul de drept nu se confundă cu principiul legalității, el este mai mult decât atât.

Statul de drept rămâne o simplă teorie dacă nu este constituit într-un sistem de garanții (inclusiv juridice) care să asigure reala încredere a autorităților publice în coordonatele dreptului.

Ca atare statul de drept are un conținut complex și în acest sens se consideră că suntem în prezența unui stat de drept acolo unde: domnia dreptului este evidentă; conținutul acestui drept valorifică la dimensiunile lor reale drepturile și libertățile cetățenești; se realizează echilibrul, colaborarea și controlul reciproc al puterilor publice (autorităților publice); se realizează accesul liber la justiție.

România este stat **democratic** ceea ce exprimă realitatea că **regimul politic** al României este unul democratic.

Caracterul democratic al statului român **înseamnă** că autoritățile publice se întemeiază pe voința poporului, exprimată fie direct, fie prin alegerii libere și concrete. De asemenea, democrația implică proclamarea și garantarea anumitor libertăți publice, în special al celor care vizează posibilitatea exprimării voinței libere a *demos* – ului.

România este **stat social**. Acest caracter rezultă din **natura (esența)** statului, cât mai ales din **funcțiile** sale.

Statul modern poate și trebuie să imprime tuturor acțiunilor economice, politice, culturale, un conținut social fundamentat pe valorii etice și umane care să creeze terenul fertil exprimării reale a personalității cetățenilor, a drepturilor și libertăților lor, a șanselor lor egale.

El trebuie să protejeze pe cel slab, dezavantajat de destin și de șansă, trebuie să sprijine sectoare economice aflate în criză dar care sunt indispensabile promovării unui trai civilizată, trebuie să asigure funcționarea unor servicii publice de protecție și intervenție socială.

CAPITOLUL IV

SISTEMUL ELECTORAL

Secțiunea I. Considerații generale

Relațiile sociale care privesc alegerea prin vot a deputaților, senatorilor, șefului statului și autorităților locale sunt reglementate prin norme de drept constituțional denumite **norme electorale**. Aceste norme constituționale formează o instituție distinctă a dreptului constituțional care împreună cu legile electorale indică cel mai direct și eficient caracterul democratic sau nedemocratic al unui **sistem electoral**.

Normele electorale stabilesc care sunt drepturile electorale, condițiile ce trebuie îndeplinite de o persoană pentru a fi beneficiarul acestora, precum și garanțiile ce fac efectivă exercitarea lor. De asemenea, normele juridice electorale stabilesc obligațiile organelor de stat în legătură cu alegerile, regulile de organizare și desfășurare a alegerilor, precum și cele de stabilire, centralizare și comunicare a rezultatului votării.

Secțiunea a II –a. Drepturile electorale ale cetățenilor români.

Unele considerații generale privind drepturile exclusiv politice

Pentru explicarea drepturilor electorale interes aparte prezintă art. 2, 36, 37, 38, 62 alin. 2 din Constituție.

Examinarea drepturilor electorale ale cetățenilor români implică câteva **determinări teoretice** astfel.

1. drepturile electorale sunt prin excelență drepturi fundamentale;
2. în cadrul drepturilor fundamentale formează o categorie distinctă denumită **drepturi exclusiv politice**, deoarece sunt drepturi care pot fi exercitate de către cetățeni pentru participarea la guvernare;
3. se diferențiază de drepturile și libertățile social – politice (libertatea conștiinței, libertatea de exprimare, dreptul de asociere, etc.) prin faptul că ele aparțin numai cetățenilor pentru a fi folosite în vederea participării la guvernare.

Sfera drepturilor electorale.

Dacă examinăm sfera drepturile electorale ale cetățenilor după **sediul juridic al materiei** vom constata că acestea se delimitează în două categorii și anume;

drepturile electorale fundamentale, adică cele nominalizate în Constituție. Aceste drepturi electorale sunt **dreptul de a alege și dreptul de a fi ales**. În unele state este prevăzut și **dreptul la revocare**.

Celelalte drepturi electorale adică cele nominalizate în legea electorală (dreptul cetățenilor de a verifica înscrierea în listele electorale și de a face întâmpinări împotriva omisiunilor, înscrierilor greșite și oricăror alte erori, dreptul de a contesta candidaturile, etc.), care după cum observăm sunt mai numeroase decât drepturile electorale fundamentale.

1.2 Dreptul de a alege

Dreptul de a alege este exprimat în unele constituții și sub denumirea de **drept de vot**.

Din punct de vedere al terminologiei juridice există deosebire între **alegere și votare**.

Astfel, se folosește termenul **alegere** (adică dreptul de a alege) atunci când cetățenii aleg membrii unei autorității publice.

Se spune că cetățenii **votază** atunci când se pronunță pentru sau contra unei reguli sau hotărâri, existând sinonimie între votare și referendum.

Constituția României reglementează în art. 36 dreptul la vot, acesta fiind primul drept electoral al cetățenilor români.

1.3. Dreptul de a fi ales

Se înscrie în cadrul drepturilor electorale fundamentale ale cetățenilor Români legătura sa cu dreptul de a fi ales fiind de netăgăduit, implicându-se necondiționat unul pe altul.

1.4. Dreptul de revocare

Dreptul de revocare este în strânsă legătură cu două teorii semnificative și anume **teoria mandatului imperativ și teoria mandatului reprezentativ**.

Potrivit primei teorii parlamentarul acționează numai potrivit instrucțiunilor obligatorii date de alegătorii săi, el nu va putea acționa nici în afara, nici împotriva acestora, depunând toate eforturile necesare îndeplinirii lor. Alegătorii din circumscripția electorală pot retrace parlamentarului împuternicirea fără vreo motivare. Mandatul imperativ presupune scrutin uninominal și numai într-un asemenea sistem revocarea pare a fi discutabilă și eventual posibilă.

Conform teoriei mandatului reprezentativ parlamentarul primește un **mandat colectiv**, dat de întreaga națiune adunării reprezentative. Alegătorii nu stabilesc dinainte sarcinile parlamentului, el este autorizat de către națiune să o exprime și să o reprezinte. Fiind considerat alesul și reprezentantul națiunii, parlamentarul nu păstrează nici o legătură juridică cu alegătorii din circumscripția electorală, nu răspunde față de aceștia și nu poate fi revocat decât de întreaga națiune, lucru practic imposibil.

Care este starea actuală în sistemul nostru constituțional ?

Privind mandatul de deputat sau senator, dispozițiile art. 69 din Constituție dau o soluție clară atunci când stabilesc că în exercitarea mandatului, deputații și senatorii sunt **în serviciul poporului** și că **orice mandat imperativ este nul**.

Cât privește mandatul șefului statului, raportul constituțional al acestuia cu poporul **este un raport de reprezentare** a cărui bază juridică se găsește în art. 2, 81 și 95 din Constituție, dreptul de demitere al șefului statului de către popor este rezultanta exercitării **numai** de către popor a **suveranității naționale** care-i aparține.

1.5. Drepturile electorale ale cetățenilor români în context european

Constituția adaugă în catalogul drepturilor electorale ale cetățenilor români încă două, anume, dreptul de a alege și dreptul de a fi ales în Parlamentul European.

Dreptul de a alege și de a fi ales în Parlamentul European reprezintă noi drepturi electorale fundamentale pentru cetățenii români, diferite de cele încadrate în categoria exclusiv politice în sens tradițional. Ele implică participarea cetățenilor români la un proces electoral menit să desemneze un organism reprezentativ la nivel european, care va putea, în mod limitat, să influențeze exercitarea puterii de stat în România ulterior momentului aderării efective.

2. Dreptul de vot

Dreptul de vot este prevăzut în art. 36 din Constituție și indică cine și în ce condiții poate alege. Potrivit art. 62 din Constituție votul este universal, egal, direct, secret și liber exprimat.

Universalitatea votului

Universalitatea votului constă în aceea că cetățenii români, sub rezerva doar a condițiilor de vârstă și aptitudinii intelectuale și morale, au dreptul de a vota. O distincție, frecvent întâlnită, este cea dintre **votul universal** și **votul restrâns** pe care îl putem denumi **vot selectiv**. Votul restrâns este explicat, la rândul său, sub două aspecte și anume **votul cenziar** și **votul capacitar**.

Votul cenziar

Votul cenziar este o limitare a dreptului de a alege prin impunerea unor condiții cetățeanului pentru a-și putea exercita dreptul de vot.

Cel mai cunoscut este **censul de avere** care presupune ca cetățeanul să posede o anumită avere pentru a avea dreptul de vot.

Censul de domiciliu presupune ca cetățeanul, pentru a vota, să domicilieze o anumită perioadă de timp în localitatea respectivă.

Censul de sex a înlăturat mult timp femeile de la alegeri.

Censul de vârstă impune condiția de vârstă pentru participarea la alegeri.

În afara acestor censuri, în dreptul și practica electorală s-au întâlnit și se mai întâlnesc încă și alte censuri precum, censul rasial-național, censul pe profesii.

Votul capacitar

Votul capacitar, ca și votul cenziar este o limitare a dreptului de a alege care implică din partea alegătorului cunoașterea unui anumit grad de instrucție cum ar fi de exemplu de a citi și de a putea explica Constituția.

Universalitatea, ca trăsătură a dreptului de vot, este o necesitate deoarece într-un stat de drept și democratic, întreaga populație trebuie chemată la urne.

În România, prin art. 36 din Constituție sunt valorificate optim aspectele democratice ale dreptului de vot.

Astfel, în România o persoană poate vota dacă: este cetățean român; are vârsta minimă de 18 ani împliniți până în ziua alegerilor inclusiv; este în deplinătatea facultăților mintale; are aptitudinea morală de a vota.

Cetățenia română exprimă constituțional faptul că dreptul de vot este un drept exclusiv politic și că drepturile politice aparțin în exclusivitate cetățenilor români.

Vârsta minimă de 18 ani este vârsta la care o persoană are maturitatea politică necesară exercitării dreptului la vot.

Deplinătatea facultăților mintale este o condiție firească, elementară și de aceea Constituția nu acordă dreptul de vot debililor și alienaților mintali.

Cât privește **aptitudinea morală de a vota** Constituția stabilește că nu o au persoanele condamnate, prin hotărâre judecătorească definitivă, la pierderea drepturilor electorale. În cazul acestor persoane soluția suspendării exercițiului dreptului de vot este posibil constituțional prin invocarea art. 53 din Constituție care permite **restrângerea exercițiului unor drepturi**.

În ceea ce privește persoanele arestate preventiv trebuie observat că nici un impediment legal sau practic nu există în calea exercitării dreptului de a vota pentru că aceste persoane se bucură de prezumția de nevinovăție (art. 23 alin. 1 din Constituție).

Egalitatea votului

Egalitatea votului exprimă, în domeniul drepturilor electorale, principiul egalității în drepturi a cetățenilor fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie sau apartenență politică.

Modalitățile prin care poate fi realizată această egalitate sunt:

1. fiecare cetățean are dreptul la un singur vot pentru alegerea aceluiași organ de stat;
2. circumscripțiile pentru alegerea aceluiași organ de stat sunt egale ca număr de locuitori;
3. înlăturarea tehnicilor și procedurilor electorale de limitare sau de deturnare a acestui deziderat. Cum sunt:

Geografia electorală este procedeul stabilirii de circumscripții electorale inegale ca număr de locuitori pentru alegerea aceluiași organ de stat.

Colegiile electorale constituite pe avere sau pe profesii, inegale ca

număr de alegători, fie aleg același număr de deputați, fie aleg un număr diferit de deputați.

Votul plural este procedeul care permite unor categorii de alegători, dacă îndeplinesc anumite condiții precum averea, număr de copii, să voteze de mai multe ori pentru același organ.

Votul multiplu este asemănător cu votul plural cu deosebirea că acesta poate fi exercitat și în mai multe circumscripții.

Prima electorală este un plus de mandate ce se atribuie partidului politic ce obține în alegeri un anumit procentaj de voturi.

Votul direct

Votul direct, spre deosebire de votul indirect, permite alegătorilor să-și exprime direct acordul sau dezacordul privind pe candidații propuși.

Secretul votului

Este un caracter al dreptului de vot care exprimă acea posibilitate a cetățenilor de a-și manifesta liber voința cu privire la candidații propuși fără ca această manifestare să poată fi cunoscută de alții.

Pentru realizarea acestei condiții statul oferă garanții atât cu privire la constituirea buletinelor de vot cât și în ceea ce privește organizarea alegerilor.

Votul liber exprimat

Definește votul ca **posibilitatea cetățeanului de a participa sau nu la alegeri**, iar în cazul în care participă de a-și **manifesta liber opțiunea** pentru o anumită listă de candidați, sau pentru un anumit candidat.

Dreptul de a fi ales

Acest drept este reglementat în art. 37 din Constituție.

Pentru exercitarea acestui drept trebuie îndeplinite următoarele condiții constituționale:

Pentru a fi aleasă o persoană trebuie să **aibă mai întâi dreptul de vot** în condițiile prevăzute în art. 36 din Constituție și art. 16 alin. 3. potrivit art. 16 alin. 3 din Constituție funcțiile și demnitățile publice, civile sau militare, pot fi ocupate de persoanele care au **cetățenia română și domiciliul în țară;**

O altă condiție constituțională pentru a fi ales este ca persoanei să nu-i fie interzisă asocierea în partide politice potrivit art. 40 alin. 3 din Constituție;

3. În fine Constituția pune și limite de vârstă. **Constituția stabilește trei limite de vârstă și anume:**

- 23 de ani împliniți până în ziua alegerilor inclusiv pentru cei care candidează pentru Camera Deputaților sau organele administrației publice locale;

- 33 de ani împliniți până în ziua alegerilor inclusiv, pentru cei care candidează pentru senat;

- 35 de ani împliniți până în ziua alegerilor inclusiv, pentru cei care candidează pentru funcția de Președinte al României.

Secțiunea a III – a. Scrutinul

1. Concept

Prin scrutin de la latinescul *scrutinium* se înțelege de fapt modalitatea în care alegătorii desemnează deputații, senatorii, consilierii etc.

2. Clasificarea sistemelor electorale

Funcție de **modul de atribuire a mandatelor** în sistemele constituționale sunt cunoscute trei tipuri de sisteme electorale și anume:

2.1. Sistemul majoritar – este sistemul în care sunt aleși candidații care au obținut **cel mai mare număr de voturi**. El cunoaște două variante (moduri de scrutin), în funcție de două subcriterii și anume: a) în funcție de **modalitatea de propunere a candidaților** distingem între scrutin majoritar **uninominal** sau **de listă**, iar în funcție de numărul de **tururi de alegători** organizate pentru atribuirea mandatelor se face o diferențiere între scrutin majoritar într-unul sau două tururi de scrutin.

2.2. Sistemul reprezentării proporționale este sistemul care asigură și reprezentarea minorităților politice în fiecare circumscripție, atribuind numărul de mandate **proporțional cu voturile obținute**.

2.3. Sisteme electorale mixte combină sistemul majoritar cu cel al proporționalității, după tehnici variabile astfel:

a) **Sistemul înrudirilor** exprimă alianța unor partide sau formațiuni politice, care se prezintă cu liste înrudite, care, dacă obțin majoritatea absolută câștigă toate locurile, dacă nu, locurile vor fi repartizate între liste potrivit principiului reprezentării proporționale.

b) **Sistemul german al buletinului dublu** în care scrutinul majoritar și reprezentarea proporțională se cumulează prin intermediul votului dublu. Fiecare alegător dispune de două buletine de vot. Cu primul el desemnează, prin scrutin uninominal, un deputat pentru circumscripția sa, cu al doilea el se pronunță pentru un partid, prin sistemul reprezentării proporționale. Există deci două categorii de deputați; aleși în fiecare circumscripție; aleși pe liste naționale prezentate de fiecare partid.

3. Categoriile de scrutin

În funcție de **modalitățile de propunere a candidaților** și în funcție de **numărul de tururi de scrutin**, scrutinul se clasifică în:

3.1. Tipuri de propunere a candidaților

a) Scrutinul uninominal

Scrutinul uninominal presupune ca alegătorul **să voteze un singur candidat, într-o circumscripție electorală.**

b) Scrutinul de listă

Scrutinul de listă presupune ca alegătorul **să aleagă mai mulți candidați**, adică să voteze pentru o listă de candidați.

Scrutinul de listă poate fi complicat prin sistemul panașajului și cel al votului preferențial.

Sistemul panașajului este posibilitatea alegătorului de a întocmi chiar el lista candidaților luând candidații de pe mai multe liste prezente.

Votul preferențial dă alegătorului posibilitatea de a modifica ordine de pe listă.

Atunci când nu se admite nici panașajul nici votul preferențial suntem în prezența **listei blocate.**

3.2. Unul sau două tururi de scrutin

Suntem în prezența **unui singur tur de scrutin** atunci când legea stabilește că **mandatul se atribuie imediat candidatului** (candidaților) care se află în frunte, fiind suficientă majoritatea simplă sau relativă.

Al doilea tur de scrutin, dacă este stabilit de lege, se practică atunci când în primul tur de scrutin sunt **aleși numai candidații care au obținut**

majoritatea absolută, adică jumătate plus unu din voturile celor înscriși pe listă. Pentru mandatele nedistribuite în primul tur, pentru că nici un candidat nu a întrunit majoritatea absolută a voturilor, se organizează al doilea tur de scrutin, în acest caz majoritatea relativă fiind suficientă pentru acordarea mandatului.

4. Avantajele și dezavantajele scrutinului pe listă

a) Scrutinul de listă presupune ca propunerile de candidați să fie făcute numai de partide și formațiuni politice.

b) Scrutinul de listă presupune anumite condiții legate de realizarea unui prag electoral ceea ce face ca partidele politice și formațiunile politice cu număr mic de voturi decât procentul electoral să nu primească nici un mandat;

c) Scrutinul de listă presupune ruperea legăturii dintre ales și alegători săi;

d) Variantele scrutinului de listă reprezintă numeroase dificultăți procedurale, presupune o serie de calcule și operațiuni la nivel național care sunt greu de asimilat de către electorat.

5. Avantajele și dezavantajele scrutinului uninominal

a) Scrutinul uninominal se caracterizează prin simplitate, ceea ce face să se mărească gradul de înțelegere a procesului electoral, posibilitatea controlului social al alegerilor;

b) Creează, măcar aparent, posibilitatea unei legături între alegători și cei aleși;

c) Conduce la o majoritate parlamentară stabilă;

d) Datorită numărului mare de circumscripții electorale implică mari cheltuieli cu operațiunile electorale;

e) Implică cheltuieli mari pentru candidații ceea ce face ca să fie favorizați cei care pot să le suporte;

f) Micșorează caracterul politic al Parlamentului;

g) Scrutinul uninominal nu este procedeul optim pentru exprimarea pluralismului politic deoarece poate genera o stare conflictuală prin faptul că asigură ca partidul ce are o majoritate relativă a opțiunilor să dețină o majoritate absolută a mandatelor;

h) Scrutinul uninominal sprijină tendința de centralizare.

Secțiunea a IV –a. Organizarea și desfășurarea alegerilor

1. Stabilirea datei alegerilor

Stabilirea datei alegerilor diferă de la un sistem constituțional la altul. De regulă stabilirea duratei de timp dintre actul de stabilire a datei alegerilor și ziua alegerilor se face ținând cont de conținutul și succesiunea operațiunilor electorale.

În practica electorală data alegerilor se stabilește cel puțin 45 de zile înaintea votării și până la împlinirea a 5 zile de la expirarea mandatului.

2. Stabilirea numărului, delimitarea și numerotarea circumscripțiilor electorale

Ce este o circumscripție electorală ? Circumscripțiile electorale constituie **cadru organizatoric teritorial** în care se desfășoară operațiunile de alegeri. De regulă circumscripția electorală se identifică chiar cu unitatea administrativ – teritorială.

Stabilirea numărului și delimitării circumscripțiilor electorale se face prin Constituție sau legi, iar în anumite situații de autoritățile publice în funcție de numărul celor ce vor fi aleși și de scrutinul practicat.

Stabilirea numărului celor ce vor fi aleși în fiecare circumscripție electorală revine autorităților stabilite de lege și după criteriile legale.

3. Listele electorale. Cărțile de alegător

3.1. Listele electorale

Electoratul cuprinde cetățenii cu drept de vot (art. 36 din Constituție).

Identificarea și nominalizarea alegătorilor (a electoratului) se înfăptuiește prin întocmirea **listelor electorale**, cu respectarea a **două reguli**: fiecare alegător este înscris într-o singură listă electorală; obligativitatea înscrierii în listele electorale permanente.

Listele electorale **sunt de două categorii**: permanente sau întocmite cu prilejul fiecărei alegeri.

Listele permanente sunt mai avantajoase deoarece: realizează o evidență clară și exactă; realizează o evidență permanentă, lesne

controlabilă, dificil de falsificat; evită înscrierea în mai multe liste electorale; permit urmărirea dinamicii numărului de alegători.

Listele electorale **sunt întocmite**, în două exemplare, de autoritățile administrației publice centrale însărcinate cu evidența populației și de primării comunelor, orașelor, municipiilor sau subdiviziunilor administrativ – teritoriale.

Listele electorale permanente **se păstrează** în două registre speciale, unul la primărie și unul la judecătorie.

Listele electorale **cuprind** cetățenii cu drept de vot care domiciliază în localitatea respectivă.

Cetățenii străini, la cerere, pot fi înscriși în listele electorale permanente ale localității în care sau născut sau au avut ultimul domiciliu.

Actualizarea listelor electorale se face în cel mult 15 zile de la data stabilirii zilei votării.

Verificarea listelor electorale se face de către cetățenii înscriși în listele electorale. Dacă aceștia constată omisiuni, greșeli sau orice alte erori pot adresa **întâmpinare** autorității publice care a întocmit-o. Aceasta are obligația legală de a se pronunța asupra întâmpinării în 3 zile de la înregistrare printr-o **dispoziție**. Dacă soluția îl nemulțumește pe alegător poate contesta, în termen de 5 zile de la comunicarea, dispoziția la judecătoria în a cărei rază teritorială domiciliază, care se pronunță prin hotărâre definitivă și executorie.

Alte reguli privind listele electorale permanente. Primarul are obligația de a comunica, cu trei zile înainte de data alegerilor, o copie a listelor electorale, cuprinzând alegătorii din fiecare secție de votare, birourilor electorale ale secțiilor de votare.

Listele electorale speciale sunt listele întocmite de birourile electorale ale secțiilor de votare în care sunt cuprinși cetățenii cu drept de vot care în ziua alegerilor nu se află în localitatea de domiciliu.

3.2 Cărțile de alegător

Cărțile de alegător sunt legitimații electorale, personale și permanente, valabile pentru toate consultările electorale cu caracter național, potrivit numărului de scrutine prevăzute în conținutul lor.

Cărțile de alegător se eliberează alegătorilor înscriși în listele electorale permanente.

4. Birourile și oficiile electorale

Birourile și oficiile electorale sunt forme organizatorice care asigură organizarea și desfășurarea alegerilor.

Birourile electorale sunt de trei categorii și anume: Biroul Electoral Central, birourile electorale de circumscripție și birourile electorale de secții de votare. La nivelul sectoarelor municipiului București se constituie oficii electorale.

Biroul electoral central este alcătuit din judecători ai Înaltei Curții de Casație și Justiție, președintele și vicepreședinte Autorității Electorale Centrale din reprezentanți ai partidelor politice și formațiunilor politice care participă la alegeri și un reprezentant al grupului parlamentar al minorității naționale de la Camera deputaților.

Compoziția Biroului electoral central este stabilită prin lege. De asemenea, tot prin lege este stabilită modalitatea și procedura de constituire a Biroului electoral central.

Aparatul de lucru al Autorității Electorale Permanente sprijină Biroul Electoral Central în realizarea atribuțiilor ce-i revin.

Atribuțiile Biroului electoral central sunt numeroase și importante, printre acestea fiind următoarele: veghează la actualizarea listelor electorale, aducerea acestora la cunoștința cetățenilor și la depunerea în mod legal a candidaturilor, asigură interpretarea uniformă a dispozițiilor legale, verifică și înregistrează rezultatul alegerilor, etc.

Legea definește **frauda electorală electorală** ca fiind orice acțiune ilegală care are lor înaintea, în timpul sau după încheierea votării ori în timpul numărării voturilor și încheierii proceselor verbale și care are ca rezultat deturnarea voinței alegătorilor și crearea de avantaje concretizate prin voturi și mandatate în plus pentru un partid, o alianță politică, o alianță electorală sau un candidat independent (Legea nr. 372/2004 privind alegerea Camerei Deputaților și Senatului).

Biroul electoral de circumscripție conduce operațiunile electorale dintr-o circumscripție electorală (județ). Ca și Biroul electoral central este compus din judecători, reprezentanții ai partidelor și formațiunilor politice care participă la alegeri, legea stabilește modalitatea de constituire și funcționare a acestora.

În lege sunt stabilite și atribuțiile acestor birouri electorale dintre care menționăm: urmărirea aplicării dispozițiilor legale privitoare la alegeri, înregistrarea candidaților, realizarea publicațiilor și afișelor necesare, distribuirea buletinelor de vot, totalizarea rezultatelor alegerilor, distribuirea mandatelor, etc.

Oficiile electorale sunt organizate la nivelul sectoarelor municipiului București, și au atribuții asemănătoare birourilor electorale mai puțin distribuirea mandatelor.

Biroul electoral al secției de votare conduce operațiunile de alegere ce se desfășoară în cadrul secțiilor de votare. Biroul electoral al secției de votare este alcătuit dintr-un președinte, de regulă magistrat sau jurist, un locțiitor al acestuia și reprezentanți ai partidelor politice.

Legea stabilește atribuții specifice acestor birouri electorale între care, conduc toate operațiunile de votare, iau toate operațiunile de ordine la locul secțiilor de votare, primesc copia listelor electorale și a buletinelor de vot, fac numerotarea votului și consemnează rezultatul votării, rezolvă întâmpinările referitoare la propria lor activitate, predau cu proces verbal judecătorec din raza lor teritorială, buletinele de vot neîntrebunțate și necontestate, precum și cele anulate, ștampilele și celelalte materiale necesare votării, listele electorale speciale de la secțiile de votare constituite pe lângă secțiile de votare se transmit, sub pază militară, acestor unități și se păstrează de comandantul unității.

Alte reguli privind birourile electorale. Două mari reguli trebuie, de asemenea, reținute, una privind membrii birourilor electorale, și alta privind procedura de lucru a acestor birouri.

Cât privește prima regulă, ea constă în aceea că **nu pot fi membri ai birourilor electorale cei care candidează în alegerile respective, precum și cei care nu au dreptul de vot.**

A doua regulă, de procedură, stabilește că birourile electorale **lucrează în prezența a jumătate plus unul din numărul total al membrilor și iau hotărâri cu majoritatea membrilor prezenți.**

Autoritatea Electorală Permanentă este o instituție administrativă autonomă care are drept scop asigurarea aplicării unitare a legilor privind organizarea și desfășurarea alegerilor, asigurării condițiilor logistice necesare aplicării întocmai a dispozițiilor legale privitoare la exercitarea dreptului de vot, precum și a condițiilor corespunzătoare pentru buna desfășurare a alegerilor.

5. Secțiile de votare

Secțiile de votare sunt delimitării teritoriale astfel încât toți alegătorii să poată vota într-o singură zi.

De aceea potrivit legii se organizează secții de votare pentru minim 1000 și maxim 2000 locuitori. În comune sunt organizate secții de votare la 500 la 1000 locuitori.

Se mai formează secții de votare pe lângă unități militare, spitale, maternități, misiunii diplomatice, etc.

Operațiunile de delimitare și numerotare a secțiilor de votare, precum și de aducerea lor la cunoștința cetățenilor, cad în sarcina primarilor și prefectilor și se realizează în 5 zile de la stabilirea datei alegerilor.

6. Propunerea candidaților

Dreptul de a propune candidați aparține:

- partidelor sau formațiunilor politice (singure sau în alianțe electorale);
- organizațiilor cetățenești aparținând minorităților naționale;
- candidaturi individuale.

Procedura de propunere a candidaturilor comportă următoarele reguli:

Prima regulă privește **autoritatea publică** la care se pot depune candidaturile.

- Propunerile de candidații pentru Președintele României se depun la Biroul Electoral Central;
- Propunerile pentru Parlament, primari, consilieri locali se depun la birourile electorale de circumscripție.

A doua regulă privește **modul** în care se fac propunerile.

- Pentru Președintele României se poate propune o singură candidatură susținută de o listă de cel puțin 200.000 alegători. Un alegător nu poate susține două sau mai multe candidaturi.

- Propunerile pentru Parlament se fac pe liste de candidați sau

individual.

A treia regulă privește **termenul** până la care se pot propune candidaturi. Legea prevede că acesta poate fi propus „**cel mai târziu cu 30 de zile înainte de data alegerilor**”.

A patra regulă este în sensul că **pentru Parlament** se poate candida numai într-o singură circumscripție electorală.

Excepția privește organizațiile cetățenilor aparținând minorităților naționale care pot depune aceeași listă de candidați pentru Camera Deputaților în mai multe circumscripții electorale.

A patra regulă se referă la faptul că **propunerile de candidați se fac în scris**, în patru exemplare, sub semnătura conducerii partidului sau formațiunii politice, sau în cazurile candidaților independenți pe baza listei susținătorilor.

A cincia regulă stabilește obligația candidatului de a depune, o dată cu propunerea **declarația de acceptare a candidaturi**.

După **verificarea legalității propunerilor de candidaturi**, în termen de 24 ore de la înregistrarea candidaturilor, birourile electorale **fac publice candidaturile**.

Împotriva înregistrării sau neînregistrării candidaturilor se pot face contestații atât de către cetățeni cât și de către partidele politice care pot fi introduse, la birourile electorale până la împlinirea a 20 de zile înainte de data alegerilor,

La expirarea termenelor de depunere și rezolvare a contestațiilor, și recursurilor prevăzute de legile electorale, birourile electorale constată, pe bază de proces – verbal **rămânerea definitivă a candidaturilor**, le afișează la sediul lor și dispun imprimarea lor pe buletinele de vot.

7. Buletinele de vot. Semnele electorale. Ștampilele electorale

Buletinele de vot **sunt documente** în care se concretizează grafic opțiunile alegătorilor.

Legile electorale cuprind dispoziții de ordin tehnic privind buletinele de vot, reglementările acestora merg până la detalii privind stabilirea ordinii în care sunt înscrise toate mențiunile în buletinele de vot, de a permite alegătorilor să identifice ușor listele de candidați, de a asigura secretul votului etc.

Legile electorale reglementează de asemenea **patru aspecte** importante privind buletinele de vot:

1. uniformitatea grafică a buletinelor de vot, prevedere menită să garanteze corectitudinea operațiunilor electorale;
2. numărul buletinelor de vot care trebuie să acopere, eventual, numărul alegătorilor, admițându-se un supliment de 10%;
3. organele care au obligația imprimării buletinelor de vot, acestea fiind birourile electorale;
4. termenul de îndeplinirea a acestei obligații și anume 10 zile înainte de data alegerilor.

Pentru ca alegătorii să cunoască și să se obișnuiască cu buletinele de vot lege prevede obligația afișării unui exemplar , vizat și anulat de președintele biroului electoral de circumscripție.

Potrivit legii **sunt nule** și nu intră în calculul voturilor valabil exprimate buletinele de vot care nu poartă pe ele ștampila de control a secției de votare, cele de alt model decât cele legal aprobate, cele care nu au

ștampila „votat” sau la care această ștampilă este aplicată pe mai multe patruleter.

Semnele electorale, sunt imprimate pe buletinele de vot (în unghiul din partea dreaptă a patruleterului de pe buletinul de vot) și au ca scop identificarea mai ușoară a listelor de candidați.

Legile electorale cuprind reguli privind conținutul, procedura și publicitatea semnelor electorale.

Ștampilele electorale, sunt **accesorii** necesare bunei desfășurării a operațiunilor de votare.

Acestea sunt de **două categorii**:

1. **Ștampila de control** a secției de votare, identificată de regulă prin număr, este folosită de către președintele secției de votare ștampilarea buletinelor de vot, sigilarea urnelor de vot, oficializarea înscrisurilor provenite de la secția de votare.

2. Ștampila cu mențiunea „ **Votat**” folosită de alegători, în ziua votării, pentru a-și exprima votul, prin aplicarea ei pe buletinele de vot.

8. Campania electorală

Campania electorală este activitatea în cadrul căreia partidele și formațiunile politice, candidații, simpatizanții acestora, popularizează prin mitinguri, presă, radio, televiziune, sau alte asemenea mijloace, platformele lor politice, în scopul de a orienta opțiunea electoratului.

Legile electorale stabilesc amănunțit condițiile de desfășurare a campaniei electorale, garanții etc.

Sunt și o serie de **coordonate juridice** în care trebuie să se desfășoare campania electorală. Astfel, în campania electorală nu pot fi folosite mijloace care să contravină ordinii de drept. De asemenea, legea stabilește reguli privind dimensiunile afișelor electorale, interzice afișe electorale care îmbină culorile, astfel încât să evoce drapelul României sau al altui stat, obligă poliția să asigure integritatea panourilor și afișelor electorale.

9. Desfășurarea votării

Votarea se realizează la secțiile de votare. La o secție de votare votează cetățenii arondații pe criteriul domiciliului (potrivit listelor electorale permanente), cetățeni din alte localități care se află în localitatea secției de votare și doresc să voteze aici, cetățenii României cu domiciliul în străinătatea, care în ziua votării se află în țară, și deci se prezintă la această

secție, precum și președintele, membrii biroului electoral și persoanele însărcinate cu menținerea ordinii.

Votarea se desfășoară într-o singură zi, de regulă duminică, legile electorale stabilesc în amănunt reguli cu privire la desfășurarea votării.

Secțiunea a V –a. Stabilirea rezultatului votării. Atribuirea mandatelor

1. Stabilirea rezultatelor votării la secția de votare

După ce președintele biroului electoral al secției de votare **declară votarea închisă**, în prezența membrilor biroului electoral și al persoanelor ce au dreptul să asiste, desfășoară o serie de operațiuni stabilite de legile electorale cum sunt: inventarierea și sigilarea ștampilelor cu mențiunea „votat”, numărarea și anularea buletinelor de vot rămase neîntrebuințate, verificarea sigiliilor de pe urnele de votare, confruntarea numărului buletinelor din urne cu listele de alegători, consemnarea rezultatului votării etc.

O dată aceste operațiuni terminate se încheie câte un proces verbal, potrivit indicațiilor date de lege, în care se consemnează rezultatele votării.

Birourile electorale ale secțiilor de votare, întocmesc câte un dosar, sigilat și ștampilat, pentru fiecare de categorie de organe de stat alese, în care introduc: procesele-verbale și contestațiile privitoare la operațiunile electorale ale secției, precum și buletinele nule și cele contestate. Aceste dosare se predau biroului electoral de circumscripție, în cel mult 24 de ore, transportul și predarea se face cu pază militară.

Biroul electoral de circumscripție, primind dosarele, va avea grijă să trimită unul din exemplarele proceselor – verbale la tribunalul județean.

2. Rolul Biroului Electoral Central și al biroului electoral de circumscripție în stabilirea rezultatului votării

Biroul Electoral Central conduce operațiunile electorale, în această mare circumscripție electorală care este țara, iar birourile electorale de circumscripție sunt trepte intermediare între birourile electorale ale secțiilor de votare și Biroul Electoral Central.

Noțiunea de majoritate.

În sistemele electorale se folosește noțiunea de majoritate simplă, majoritate absolută, majoritate relativă, majoritate calificată.

Majoritatea simplă, reprezintă jumătate plus unul din alegătorii **prezenții la vot**.

Majoritatea absolută, reprezintă jumătate plus unul din **totalul alegătorilor** înscriși în listele electorale.

Majoritatea relativă exprimă situația în care se obțin cele mai multe voturi. Ea este deci comparativă și se concretizează în raport cu celelalte rezultate obținute de ceilalți.

Majoritatea calificată este determinată prin lege (calificată) ea exprimă, de regulă, 2/3 din totalul voturilor, votanților.

Blocajul, este situația în care doi candidații au obținut pentru același mandat, un număr egal de voturi.

3. Atribuirea mandatelor

3.1 Sisteme de atribuire a mandatelor

Am explicat deja că există mai multe tipuri de scrutin și acest tipuri de scrutin determină mai multe moduri de atribuire a mandatelor.

În **sistemul majoritar** mandatele sunt atribuite listelor sau candidaților care obțin majoritatea absolută sau simplă în funcție de faptul dacă se practică un tur sau două tururi de scrutin. Uneori, rar desigur, sistemul majoritar se referă la scrutinul de listă. De regulă el privește scrutinul uninominal. Trebuie observat că deși sistemul majoritar într-un singur tur are multe dezavantaje, ele este preferat în sistemul anglo –saxon, pentru că se consideră că alegerile nu trebuie să servească recrutării unei academii reflectând fidel nuanțări de opinii, ci trebuie să degajă o majoritate parlamentară omogenă care să susțină un guvern decis să acționeze. Eficacitatea parlamentului este preferată justiției electorale.

În **sistemul reprezentării proporționale** sunt mai multe modalități de repartizare a mandatelor, el tinde spre **justiția electorală** dând o reprezentare pe cât posibil a stării opiniilor alegătorilor.

Atribuirea mandatelor în sistemul reprezentării proporționale începe în mod necesar, prin determinarea **coeficientului electoral** într-o circumscripție dată. Coeficientul electoral se obține prin împărțirea numărului voturilor exprimate la numărul mandatelor atribuite unei circumscripții electorale. Apoi, se procedează la repartizarea acestor mandate între listele în competiție, împărțind la coeficientul electoral numărul voturilor obținute de fiecare listă. Aceste operațiuni nu duc deodată la atribuirea tuturor mandatelor pentru că, după prima împărțire rămâne totdeauna **restul electoral**, altfel spus voturi neutilizate și mandate

nedistribuite. Se impune o nouă repartitie și de fapt aici intervin dificultăți și nuanțări.

Potrivit metodelor practicate se distinge **repartizarea proporțională apropiată** și **repartizarea proporțională integrală**.

Repartizarea proporțională apropiată se numește astfel atunci când repartizarea resturilor se face în interiorul circumscripției electorale și nu pe plan național.

Sunt utilizate două sisteme de repartizare și anume, sistemul celor mai mari resturi (MMR) și cel al celei mai mari medii (MMM).

Într-o circumscripție electorală sunt 400.000 voturi exprimate pentru 8 mandate parlamentare. Coeficientul electoral va rezulta din $400.000 : 8 = 50.000$. S-a participat cu 5 liste de candidați (5 partide) care au obținut următoarele voturi:

Lista A – 126.000 voturi

Lista B – 94.000 voturi

Lista C – 88.000 voturi

Lista D – 65 000 voturi

Lista E – 27 000 voturi

Se procedează la atribuirea mandatelor potrivit coeficientului electoral.

Lista A – $126.000 : 50.000 = 2$ mandate, rest 26.000 voturi neutilizate

Lista B – $94.000 : 50.000 = 1$ mandat, rest 44.000 voturi neutilizate

Lista C – $88.000 : 50.000 = 1$ mandat, rest 38.000 voturi neutilizate

Lista D – $65 000 : 50.000 = 1$ mandat, rest 15.000 voturi neutilizate

Lista E – $27 000 : 50.000 = 0$ mandate, rest 27 000 voturi neutilizate

S-au distribuit 5 mandate. Rămân 3 mandate neatribuite.

Dacă sunt atribuite după sistemul celor mai mari resturi: lista B va avea și al șaselea mandat, lista C al șaptelea mandat, lista E al optulea mandat.

Repartizarea definitivă este următoarea:

Lista A – 2 mandate

Lista B – 2 mandate

Lista C – 2 mandate

Lista D – 1 mandat

Lista E – 1 mandat

Dacă restul mandatelor se atribuie pe sistemul celei mai mari medii, repartizarea este puțin mai complicată și se folosesc mai multe procedee. Cel mai folosit constă în aceea că pentru fiecare mandat nerepartizat, se atribuie fictiv fiecărei liste un mandat, făcându-se împărțirile de rigoare. În acest

procedeu se distribuie mandat cu mandat. Pentru repartizarea celui de al șaselea mandat se procedează astfel:

$$\text{Lista A} - 126.000 : 3 (2+ 1) = 44.000$$

Lista B – 94.000 : 2 (1+1) = 47.000 cea mai mare medie, 1 mandat suplimentar

$$\text{Lista C} - 88.000 : 2 (1+1) = 44.000$$

$$\text{Lista D} - 65.000 : 2 (1+1) = 32.000$$

$$\text{Lista E} - 27.000 : 1 (0 + 1) = 27.000$$

Procedând la fel prin repetarea operațiunii pentru celelalte două mandate (al șaptelea și al optulea), lista C va primi un mandat și lista A celălalt mandat. Rezultatul va fi următorul:

Lista A – 3 mandate

Lista B – 2 mandate

Lista C – 2 mandate

Lista D – 1 mandat

Lista E – 0 mandate

Ce constatăm ? Repartizarea mandatelor este diferită de cea dată de sistemul celor mai mari resturi. Primul avantajează partidele mici, al doilea mai puțin. Acest sistem comportă o variantă denumită sistemul Hagenbach – Bischof sau al coeficientului modificat, practicat în Elveția. El constă în împărțirea numărului de voturi obținute prin numărul total de mandate distribuite circumscripției electorale, majorat cu o unitate (8 + 1) și reluând această operațiune până când toate mandatele vor fi atribuite.

Sistemul Hondt. Constă în împărțirea numărului de voturi obținute de liste prin primele numere cardinale, în limita numărului de mandate ce urmează a fi distribuite (în exemplul nostru 8) și de a atribui cele 8 mandate celor mai ridicate cături.

Ultimul cât (al optulea) este **câtul electoral** sau **divizorul comun**.

	1	2	3	4	5	6	7	8
Lista A -	126.000	63.000	42.000	31.500	25.200	21.000	18.000	15.750
Lista B-	94.000	47.000	31.333	23.500	18.000	15.666	13.428	11.850
Lista C -	88.000	44.000	29.333	22.000	17.600	14.666	12.578	11.000
Lista D -	65.000	32.000	21.666	16.250	13.000	10.833	9.285	8.125
Lista E -	27.000	13.500	9.000	6.750	5.400	4.500	3.857	3.375

Sistemul Hondth este practicat în Belgia.

Dacă luăm ca punct de studiu tabloul de mai sus vom obține câtul electoral de 42.000. Vom obține astfel următoarele rezultate:

$$\text{Lista A} - 126.000 : 42.000 = 3 \text{ mandate}$$

$$\text{Lista B} - 94.000 : 42.000 = 2 \text{ mandate}$$

$$\text{Lista C} - 88.000 : 42.000 = 2 \text{ mandate}$$

Lista D $65.000 : 42.000 = 1$ mandat

Lista E – 27: 42.000 = 0 mandate

Reprezentarea proporțională integrală folosește două metode astfel;

O metodă constă în calcularea tuturor rezultatelor la nivelul întregii țări, ceea ce implică ca fiecare partid să prezinte liste de mai multe sute de candidați iar desemnarea parlamentarilor se realizează practic de către partide și nu de alegători.

O a doua metodă constă în repartizarea resturilor nu în circumscripții electorale ci la nivel național fie pe criteriul coeficientului electoral fie pe alte criterii stabilite de lege.

Pragurile electorale reprezintă un procent minim de voturi valabil exprimate, stabilit la nivel de țară, care condiționează în sistemul scrutinului de listă și reprezentării proporționale atribuirea mandatelor.

Mărimea lui variază de la 2,3, până la 20 % din numărul voturilor valabil exprimate.

Pragurile electorale se motivează în principiu pe ideea că la guvernare trebuie să aibă acces partidele politice care se bucură de o anumită credibilitate în masa electorală sau pe ideea seriozității candidaturilor.

3.2 Atribuirea mandatului de Președinte al României

Atribuirea mandatului de Președinte al României este rezultatul unor operațiuni electorale succesive care încep la secțiile de votare.

Astfel, birourile electorale de circumscripție adună rezultatele obținute de la secțiile de votare din raza lor teritorială și le comunică Biroului Electoral Central. Acesta încheie un proces –verbal pe care, împreună cu dosarele birourilor electorale de circumscripție, îl înaintează, în termen de 24 de ore la Curtea Constituțională.

Curtea Constituțională publică rezultatul alegerilor în presă și în Monitorul Oficial pentru fiecare tur de scrutin și validează rezultatul alegerilor.

3.2. Depunerea și atribuirea mandatelor pentru Camera Deputaților și Senat

a) Distribuirea mandatelor la Camera Deputaților și la Senat

Distribuirea mandatelor de deputați și senatori se face în două etape. **În prima etapă**, Biroul Electoral Central, după ce centralizează

rezultatele pe întreaga țară, stabilește care este pragul electoral și deci care sunt partidele, coalițiile sau formațiunile politice care au dreptul să participe la distribuirea mandatelor.

După aceea va stabili **coeficientul electoral** al fiecărei circumscripții, separat, pentru fiecare cameră Biroul Electoral Central va proceda la atribuirea mandatelor ori de câte ori coeficientul electoral se cuprinde în numărul voturilor valabil exprimate pentru fiecare listă.

În această primă etapă, în mod obișnuit, nu se distribuie toate mandatele, rămânând, pentru etapa a doua, atât **mandate nedistribuite** la nivelul circumscripției electorale, cât și **voturi neutilizate**, adică voturi valabil exprimate pentru o listă, dar care au rămas după atribuirea mandatelor, precum și cele inferioare coeficientului electoral.

În cea de a doua etapă distribuirea mandatelor se realizează la nivel național. În cadrul acestei etape, după ce Biroul Electoral Central însumează, la nivel național, voturile neutilizate și mandatele neatribuite, separat pentru fiecare cameră, prin metoda Hondt procedează la atribuirea mandatelor pentru fiecare partid, formațiune politică sau alianță a acestora.

b) Atribuirea mandatelor de deputat și senator

Mandatele desfășurate pe liste de candidați se atribuie candidaților de birourile electorale de circumscripție, în ordinea înscrierii acestora pe liste. Deputații și senatorii aleși prin vot vor primi un **certificat doveditor la alegerilor**. Acest certificat se eliberează de către biroul electoral de circumscripție, pe baza repartizării mandatelor din prima etapă, sau pe baza comunicării făcute de Biroul Electoral Central, în termen de 24 de ore după repartizarea mandatelor la nivel național.

Desigur unii candidații înscriși pe liste nu vor fi aleși, pentru că numărul mandatelor de senator și deputat este limitat. Acești candidații sunt declarații **supleanți** ai listelor respective, iar în caz de vacanță a mandatelor de deputații aleși pe baza listelor depuse de partid și formațiunii politice, ei vor ocupa locurile devenite vacante, în ordinea în care sunt înscriși pe liste.

În fine trebuie adăugat că validarea **tuturor** mandatelor revine, după caz, Camerei Deputaților și Senatului.

4. Alte reguli electorale

Alegerile parlamentare parțiale sunt reglementate de legea electorală pentru situațiile în care alegerile dintr-o circumscripție electorală

sunt anulate precum și în cazul în care un mandat de deputat sau senator devenit vacant nu poate fi ocupat de supleanții.

Anularea alegerilor este posibilă atunci când se constată fraudă electorală. În cazul alegerilor pentru Parlament anularea o dispune Biroul Electoral Central iar în cazul Președintelui României anularea o dispune Curtea Constituțională.

Delegații și observatorii.

Delegații sunt persoane desemnate de organele de presă iar observatorii sunt persoane desemnate de reprezentanții ai organizațiilor neguvernamentale. Ei pot fi **interni**, adică desemnații de organizațiile din România, sau **externi**, desemnații de entități străine sau internaționale. **Scopul** lor este acela de a sigura respectarea legii și a asigura credibilitatea alegerilor.

Acreditarea reprezintă un act juridic, emis de autoritățile nominalizate de lege, de confirmare *intuituu personae* a posibilității anumitor persoane de a asista la operațiunile electorale de votare, numărare a voturilor și întocmire a proceselor verbale.

În fine trebuie să precizăm că legea electorală are prevederi exprese cu privire la păstrarea documentelor și materialelor electorale, precum și la sancțiunile aplicabile celor care încalcă dispozițiile electorale.

CAPITOLUL V

REFERENDUMUL

Secțiunea I. Considerații generale

În cadrul sistemelor de guvernare sunt cunoscute două procedee tradiționale de guvernare.

Astfel, în antichitate a existat ca procedeu de guvernare procedeul cunoscut sub denumirea de **democrație directă**. Potrivit acestui procedeu toți cetățenii participau în mod nemijlocit la realizarea puterii de stat. Acest procedeu de guvernare prezintă cel puțin două dezavantaje majore.

1. nu întreg poporul cetățitorilor antice puteau participa la exercitarea puterii, ci numai cetățenii (bărbații oameni liberi), cu excluderea sclavilor, a femeilor etc.
2. exercitarea directă a întregii puteri în permanență ar presupune ca întreg poporul să participe nemijlocit la realizarea în concret a tuturor funcțiilor statului, ceea ce, în condițiile statelor întinse teritorial și cu o populație numeroasă ar fi extrem de dificil, dacă nu chiar imposibil.

Un al doilea procedeu de guvernare intitulat **democrația reprezentativă** asigură participarea nemijlocită a cetățenilor la exercitarea puterii de stat prin desemnarea unor reprezentanți care, o dată aleși, pe durata mandatului ce le-a fost acordată, exercită puterea în numele și pe seama întregului popor.

Acest procedeu de guvernare este cel mai des întâlnit în zilele noastre, în majoritatea statelor considerate a avea nu doar o formă tradițional – democratică de guvernământ, ci și un model viabil de regim politic.

Cu toate acestea democrația reprezentativă nu este lipsită de dezavantaje, cel mai des citat fiind acela că clasa guvernanților se distanțează atât de mult față de guvernați încât ajunge să exercite puterea de stat pentru sine și nu pentru popor.

Pentru a preveni aceste neajunsuri au fost imaginate multiple instituții și mecanisme, politice și juridice, precum separația puterilor în stat, sau forme de control din partea poporului asupra reprezentanților săi, cum ar fi răspunderea în dreptul public.

Într-o încercare de înlăturare a neajunsurilor celor două guvernământ menționate anterior și pentru valorificarea aspectelor lor pozitive, mai ales după cel de al doilea război mondial, s-au înscris în constituții, alături de

regulile tradiționale ale democrației reprezentative și unele instrumente specifice democrației directe.

Instrumentul democrației directe cel mai des utilizat a fost și rămâne **referendumul**, întrucât el reprezintă modul cel mai eficient și clar de consultare directă a voinței poporului. Alături de acest instrument mai poate fi utilizat și **plebiscitul** sau inițiativa populară.

Sistemul de guvernare născut din îmbinarea democrației reprezentative cu unele instrumente proprii ale democrației directe a primit în doctrină denumirea de **democrație semi – directă** sau, în măsura în care participarea poporului se realizează nu numai prin instrumente juridice, ci și prin unele de natură eminentă politică (dezbateri publice a proiectelor de lege, veto popular, etc.) **democrație participativă**.

Secțiunea a II –a. Instrumentele democrației semi – directe în Constituția României

Pentru a asigura aplicarea cât mai armonios a principiului consacrat în art. 1 din Constituție potrivit căruia România este stat de drept și democratic, Constituția României reține atât referendumul cât și participarea directă a poporului la exercitarea puterii.

Caracterul democratic al statului român manifestat prin forma democrației semi – directe, rezultă și din art. 2 din Constituție care stabilește că **detentorul puterii de stat** este, exclusiv poporul român, iar modalitatea prin care este exercitată puterea de stat fie prin **organele sale reprezentative**, desemnate pe calea alegerilor libere, periodice și corecte, fie pe cale de **referendum**. Precizăm că cele două modalități de exercitare a puterii pot fi utilizate cu egală îndreptățire neputând a avea natură subsidiară unul față de altul.

1. Inițiativa populară

Inițiativa populară reprezintă o procedură prin care populația unui sat dă impuls (inițiază) un proces decizional care se finalizează tot cu intervenția poporului (referendum) sau printr-o decizie adoptată de autoritățile legal desemnate (legea adoptată de Parlament).

Constituția României reglementează două forme de inițiativă populară:

- **inițiativa populară constituțională** reglementată în art. 150 și 151 și care privește procedura de revizuire a Constituției;
- **inițiativa populară legislativă** reglementată în art. 74

Analiza acestor texte constituționale permite a se observa că doar inițiativa populară constituțională se tot cu o manifestare directă de voință din partea poporului întrucât revizuirea Constituției este definitivă numai după aprobarea ei prin referendum.

Datorită caracterului nedecizional al inițiativei populare legislative în art. 2 alin 2 din Constituție nu a fost inclusă și inițiativa populară legislativă ca modalitate de exercitare directă a puterii, ci doar referendumul.

Datorită acestui caracter al inițiativei populare legislative, în doctrină este calificată nu ca o modalitate de realizare a puterii, ci doar una de **participare la exercitarea puterii.**

Spre deosebire de inițiativa populară legislativă referendumul permite, cel mai adesea, poporului să aibă calitate de factor decizional în rezolvarea unor probleme ale puterii extrem de importante ceea ce determină ca el prin excelență să fie un **mod de exercitare directă a puterii.**

2. Referendum și plebiscit (terminologie)

Terminologic cuvântul **referendum** vine din limba latină din verbul *referare* care desemnează o procedură prin care întreg **corpul electoral** (diferit de plebe) era **consultat în mod direct** cu privire la o temă precisă, conferind astfel **legitimitate deciziei adoptate.**

Terminologic cuvântul **plebiscit** vine tot din limba latină, unde îmbinarea cuvintelor *plebs* și *scire* a dat naștere unei instituții juridice care constă în **adresarea unei întrebări (scire) plebei** (cetățeni fără drept de vot) de către autorității numai în scopul aflării opiniei acesteia, adică doar cu **rol consultativ**, căci opinia astfel exprimată putea fi ignorată de adunarea patricienilor și de cea a soldaților.

În zilele noastre între cele două instituții juridice diferențele sunt doar de nuanță și de conotație.

3. Tipuri de referendum

Referendumul poate fi clasificat după mai multe criterii astfel;

1. După criteriul **efectelor juridice produse** clasifică în:

- **referendum decizional;**
- **referendum consultativ**

Referendumul decizional, la rândul său poate fi clasificat în funcție **obiectul asupra căruia poartă în:**

- **referendum constituțional;**
- **referendum legal sau veto popular;**

- **referendum convențional.**

După criteriul **tipului de decizie adoptat** referendumul legislativ se clasifică în **referendum normativ** (care tinde la adoptarea unui act normativ) și **referendum abrogativ.**

Problema cea mai interesantă legată de **referendumul consultativ** este aceea de a ști dacă, deși nu are efete juridice obligatorii, el poate determina o anumită conduită din partea autorităților statului, fie chiar și cele reprezentative (parlament). În lipsa unei practici constituționale, în doctrină se apreciază că rezultatul său nu poate fi pur și simplu ignorat de autoritățile reprezentative ale unui stat în care puterea se poate în egală măsură exprima și realiza prin oricare din cele două modalități – alegeri sau referendum.

2. După criteriul **competenței discreționare lăsate inițiatorului referendumului** se poate face o distincție între:

- **referendumul obligatoriu** care este impus de Constituție și care se organizează *ex officio*, de îndată ce condițiile descrise de norma constituțională sunt îndeplinite;
- **referendum facultativ** care este prevăzut de Constituție ca posibilitate, dar depinde de manifestarea de voință a unuia sau mai multor subiecte de drept.

3. După criteriul **obiectului cu privire la care este consultat sau să decidă poporul**, doctrina de drept distinge între:

- **referendumul referitor la acte normative deja aprobate de Parlament;**
- **referendumul care vizează proiecte de acte normative sau simple chestiuni de principiu.**

Spre deosebire de referendumul referitor la acte normative unde decizia este întotdeauna necesară, forța obligatorie a referendumului care se referă la proiecte de acte normative sau simple chestiuni de principiu variază în funcție de obiectul lor: pentru proiectele de acte normative, de regulă efectele referendumului sunt decizionale, în privința propunerilor efectele pot fi decizionale sau doar consultative, în timp ce cu privire la chestiunile de principiu efectele sunt întotdeauna neobligatorii, de simplă consultarea a opinie publice.

4. Consacrarea referendumului în Constituția României

Referendumul a fost reglementat în Constituția României din 1948 (art. 39) și în Constituția României din 1991 (art. 43).

În Constituția României în vigoare referendumul este reglementat în art. 2 și art. 90,95, și 151.

Articolul 2 din Constituție stabilește care sunt modalitățile de exercitare a puterii de stat în România și anume prin organele sale reprezentative și prin **referendum** fără a stabili nici o ierarhie între aceste instrumente, cauză pentru care regimul politic românesc actual este lesne încadrat în cele generic denumite **democrații semi-directe (participative)**.

Dacă avem în vedere clasificarea referendumurilor vom observa că în actualul sistem constituțional românesc avem un referendum cu caracter pur consultativ – facultativ și unul cu caracter decizional.

Astfel, art. 90 din Constituție consacră un referendum de tip consultativ, facultativ, prin intermediul căruia, Președintele României, după consultarea Parlamentului, poate cere poporului să-și exprime, prin referendum, voința cu privire la problemele de interes național.

Deoarece acest tip de referendum nu are efecte juridice obligatorii, el poate stabili doar autentice obligații în plan juridic și moral.

Art. 95 alin. 3 din Constituție consacră un referendum obligatoriu, de natură decizională, dar care vizează un anumit aranjament instituțional și nu adoptarea sau abrogarea unui act normativ, respectiv aprobarea propunerii Parlamentului de suspendare din funcție a Președintelui României în cazul săvârșirii unor fapte grave prin care încalcă prevederile Constituției.

Prin acest tip de referendum se realizează una din singurele forme ale mandatului imperativ, acesta având și dimensiunea unei forme de răspundere specifică dreptului public, fiind în același timp și o manifestare a particularităților sancțiunilor normelor de drept constituțional.

Art. 151 din Constituție consacră forma de referendum de tip obligatoriu, decizional, normativ la nivel constituțional.

Acest tip de referendum asigură o exercitare directă a puterii de către popor, în procesul de revizuire a constituției.

5. Regimul juridic al referendumului

Relativ sunt puține constituții care stabilesc până la detaliu regimul juridic specific fiecărui tip de referendum. Cel mai adesea reglementării detaliate se găsesc în legile de aplicare a Constituției, care precizează condițiile formale de organizare a referendumului, tipul de scrutin utilizat, modul de desfășurare a operațiunilor tehnice, eventuale forme de control jurisdicțional.

Tot astfel a procedat și legiuitorul român prin adoptarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului.

CAPITOLUL VI

PARLAMANTUL

Secțiunea I. Generalități. Caracterizarea parlamentului

Parlamentul a apărut ca o **instituție politică și juridică formată din una sau mai multe corpuri**, adunări sau camere, fiecare alcătuită dintr-un număr de membri (deputați, senatori), dispunând, într-o măsură mai mare sau mai mică, de putere de decizie.

Secțiunea a II –a. Funcțiile parlamentului

1. Generalități privind funcțiile parlamentului

Deoarece reprezintă voința poporului și are dreptul să exercite cele mai importante drepturi ale acestuia, să exercite puterea poporului, funcțiile parlamentului sunt **funcții de conducere**, sunt **funcții deliberative**.

Funcțiile parlamentului sunt multiple și importante. Este în afara oricărei îndoieli că parlamentul are – și trebuie să aibă – **funcții legislative** precum și **funcții de control**.

Se pune întrebarea dacă parlamentul poate să aibă și funcția de constituantă precum și funcția jurisdicțională.

Referitor la **funcția constituantă** în practica constituțională dar și în doctrină s-a demonstrat că poate fi realizată și de către parlament. Acest lucru se poate însă realiza numai prin dispoziții exprese cu caracter constituțional. De asemenea, procedura după care se realizează funcția constituantă trebuie să fie diferită de cea după care se realizează funcția legislativă.

Are parlamentul o funcție jurisdicțională ? Vom observa că parlamentul nu are și nu trebuie să aibă funcții privind jurisdicția ca atare. Deci parlamentul nu poate da, controla și nici nu poate anula hotărâri judecătorești.

Parlamentul sancționa cum ar fi suspendarea sau demiterea din funcție a șefului statului, dar aceste măsuri luate de parlament acolo unde constituțiile reglementează această posibilitate, sunt măsuri care au prin excelență un caracter jurisdicțional.

2. Clasificarea funcțiilor parlamentului

Studierea funcțiilor parlamentului pe **criteriul conținutului acestora** permite să distingem următoarele funcții: a) legislativă (adoptarea legilor); b) stabilirea direcțiilor principale ale activității social-economice, culturale, statale și juridice; c) alegerea, formarea, avizarea formării, numirea sau revocarea unor atribuții statale; d) controlul parlamentar; e) conducerea în politica externă; f) organizarea și funcționarea proprie.

2.1 Funcția legislativă a parlamentului.

Funcția legislativă este cea mai importantă funcție a parlamentului. Într-o viziune simplă funcția legislativă **înseamnă** edictarea de norme juridice, obligatorii pentru executiv iar, în caz de litigii și pentru puterea jurisdicțională.

Pentru înțelegerea corectă a funcției legislative a parlamentului trebuie să precizăm că ne referim la **lege ca act juridic al parlamentului** și nu la **lege ca act normativ**. În această accepțiune adoptarea legilor aparține numai parlamentului și în acest sens trebuie interpretat și art. 61 alin. 1) din Constituția României potrivit căruia parlamentul este **unica autoritate legiuitoare a țării**.

În ceea ce privește **determinarea domeniului rezervat legii** precizăm că acesta nu este determinat în mod rigid tocmai pentru a nu fi afectate prerogativele reprezentării naționale.

Examinând dispozițiile Constituției României se poate reține că stabilirea domeniului rezervat legii este, în principal, realizat prin art. 73, care stabilește că Parlamentul poate adopta trei categorii de legi: legi constituționale, legi organice și legi ordinare.

Legile constituționale sunt numai cele de revizuire a constituției.

Legile organice sunt cele care se adoptă reglementarea categoriilor de relații sociale expres menționate în art. 73 din Constituție cum ar fi: sistemul electoral și Autoritatea Electorală Permanentă; organizarea, funcționarea și finanțarea partidelor politice; statutul deputaților și senatorilor și drepturile acestora; organizarea și desfășurarea referendumului; organizarea Guvernului și a Consiliului de apărare a țării; etc.

Legile ordinare sunt cele prin care se reglementează toate celelalte relații sociale, deci cele care nu fac obiectul legilor constituționale și organice.

2.2. Stabilirea direcțiilor principale ale activității sociale – economice, culturale, statale și juridice.

Deoarece exercită conducerea statală ce-i este încredințată de către popor, parlamentul poate decide în problemele cele mai importante.

Aceste domenii în care parlamentul poate legifera sunt prevăzute în mai multe articole ale constituției. În încercarea de determinare a acestor domenii putem exemplifica următoarele atribuții: adoptarea bugetului, aprobarea programului guvernamental; declararea mobilizării generale sau parțiale; reglementarea alegerilor; organizarea forțelor armate și a apărării naționale; stabilirea regimului juridic al stării de asediu și al celei de urgență; acordarea amnistie; stabilirea regimului proprietății și al moștenirii; stabilirea procedurilor juridictionale, etc.

2.3. Alegerea, formarea, avizarea formării, numirea sau revocarea unor autorități

Este o funcție complexă iar exercitarea unor asemenea atribuții diferă de la un sistem constituțional la altul.

Această funcție exprimă o anumită **preeminență a parlamentului** față de alte puteri publice, un anumit drept în legătură cu instituționalizarea celorlalte autorități statale.

Dacă ne referim doar la Parlamentul României observăm că acesta potrivit Constituției poate suspenda din funcție Președintele României (art. 95), acordă votul de încredere Programului și întregii liste a Guvernului (art. 103), poate retrage încrederea acordată Guvernului (art. 113), numește trei judecători la Curtea Constituțională (art. 142) etc.

2.4. Controlul parlamentar

Controlul parlamentar cuprinde activități, organe de stat, acte normative, etc. Controlul parlamentar **este caracterizat** a fiind un control necesar, deplin și diferențiat.

Este control necesar deoarece parlamentul ca organ de stat căruia poporul i-a delegat funcția deliberativă, trebuie să constate, direct, cum sunt respectate și aplicate Constituția și legile, cum autoritățile statale î-și realizează rolul ce-l au în mecanismul statal.

Este un control deplin deoarece, de principiu, el se întinde asupra întregii activități desfășurate potrivit Constituției și legilor.

Este un control diferențiat atât față de natura activității controlate, cât și de poziția în sistem statal a autorității.

Controlul parlamentar se exercită fie direct de către întregul Parlament, fie de către una dintre camerele sale, fie prin alte mijloace și forme de control.

Formele și mijloacele specifice prin care se realizează controlul parlamentar sunt:

- a) **Control parlamentar exercitat prin dări de seamă, mesaje, rapoarte, programe**

Este un control **direct** asupra activității autorităților statale. Potrivit Constituției unele organe de stat au obligația de a prezenta parlamentului sau uneia din camerele sale mesaje, rapoarte, dări de seamă, programe.

De exemplu Parlamentul României ascultă anual mesajul Președintelui României cu privire la principalele probleme politice ale națiunii (art. 88 din Constituție); ascultă și aprobă programul Guvernului (art. 103 din Constituție); ascultă anual raportul Curții de Conturi (art. 140 din Constituție) etc.

b) Controlul exercitat prin comisiile parlamentare

Este o formă a controlului parlamentar care se exercită prin intermediul unor comisii de anchetă sau comisii speciale care deseori au puteri cvasijudiciare. În Constituția României această formă de control este reglementată în art. 64 alin. 4).

c) Controlul exercitat prin întrebări și interpelări

Întrebările sunt cereri adresate de către deputați și senatori organelor de stat (îndeosebi guvernului și miniștrilor) în legătură cu activitatea analizată în parlament sau cu orice alte probele economice, sociale, culturale, juridice. Prin întrebări se cer anumite informații precizări, etc.

Ea constă într-o simplă cerere de a răspunde dacă un fapt este adevărat, dacă o informație este exactă, dacă Guvernul înțelege să comunice informațiile și documentele cerute, etc.

Întrebările pot fi formulate oral sau în scris, nu pot privi probleme de interes personal sau particular, nu pot urmări obținerea unor consultații juridice, nu se pot referi la procese aflate pe rolul instanțelor judecătorești, nu trebuie să afecteze activitatea unor persoane care îndeplinesc funcții publice.

Interpelările sunt cereri făcute de un grup parlamentar, de unul sau mai mulți deputați, de un senator Guvernului pentru a da explicații asupra politicii sale în probleme importante ale activității sale interne și externe.

Interpelarea se face în scris, cu indicarea obiectului ei, fără nici o dezvoltare sau motivare. În regulamentele celor două camere sunt stabilite reguli procedurale cu privire la exercitarea acestei activități de control.

Potrivit Constituției (art. 112) Guvernul și fiecare din membrii săi sunt obligați să răspundă la întrebările sau la interpelările formulate de deputați sau de senatori.

d) Dreptul deputaților și senatorilor de a cere și obține informațiile necesare

Ca regulă generală membrii parlamentului pot cere la orice autorități publice informații sau documente în copie certificată dacă acestea le sunt utile sau necesare pentru activitatea lor. Constituția stabilește în art. 111 că în cadrul controlului parlamentar Guvernul și celelalte organe ale

administrației publice sunt obligate să prezinte informațiile și documentele cerute de Camera Deputaților și de Senat sau de comisiile parlamentare, prin intermediul președinților acestora.

c) Controlul exercitat prin rezolvarea petițiilor cetățenilor

Regulamentele Camerelor Parlamentului cuprind reguli referitoare la primirea, examinarea și rezolvarea petițiilor. Petițiile trebuie să fie scrise și semnate să conțină datele de identificare ale făptuitorului. Ele se înscriu într-un registru și se transmit spre soluționare comisiilor competente. În toate cazurile petiționarul este încunoștințat cu soluția dată.

e) Controlul exercitat prin avocatul poporului

Avocatul poporului își găsește reglementarea în Constituția României în art. 58-50

Rolul fundamental al avocatului poporului este de a apăra drepturile și libertățile cetățenești, în general în raport cu autoritățile publice și în special în raport cu cele executive.

Avocatul poporului răspunde numai în fața Parlamentului având obligația de a prezenta acestuia rapoarte. În aceste rapoarte avocatul poporului poate face și recomandări privind legislația sau luarea unor măsuri pentru ocrotirea libertăților publice.

2.5. Conducerea în politica externă

Cele mai importante atribuții în acest domeniu sunt: ratificarea și denunțarea tratatelor internaționale; declararea stării de război; decizia de suspendare sau de încetare a ostilităților militare (a se vedea și art. 65 din Constituție).

2.6. Atribuțiile parlamentului privind organizarea internă și funcționarea sa

În cadrul acestor atribuții menționăm:

a) Validarea sau anularea alegerilor parlamentare

În prima ședință după alegeri separat, Camera Deputaților și Senatul prin intermediul comisiilor de validare verifică legalitatea alegerilor fiecărui membru hotărând validarea sau după caz, anularea alegeri. Camera Deputaților Senatul sunt legal constituite numai după validarea a două treimi din mandate.

b) Adoptarea regulamentului de funcționare

Adoptarea regulamentului de funcționare **exprimă autonomia reglementară** a parlamentului. Cele două camere ale Parlamentului își stabilesc organizarea și funcționarea prin regulamente proprii.

c) Alegerea organelor interne ale Camerelor Parlamentului

În cadrul acestei atribuții, care exprimă **autonomia organizatorică** a

Camerelor sunt incluse: alegerea birourilor Camerelor, a comitetului (biroului) parlamentului pentru situația în care Camerele lucrează reunite, formarea comisiilor parlamentare, etc.

d) Stabilirea bugetului propriu

Această atribuție exprimă **autonomia bugetară** a Camerelor parlamentului. Astfel potrivit art. 64 alin. 1 din Constituție resursele financiare ale Camerelor sunt prevăzute în bugetele aprobate de acestea.

e) Unele atribuții privind statutul deputaților sau senatorilor

Dacă statutul senatorilor și deputaților, precum și salarizarea acestora face obiectul unei legi organice (art. 73 alin 3 lit. c din Constituție) există și unele atribuții legate de statutul parlamentar care țin exclusiv de competența fiecărei Camere cum este spre exemplu ridicarea imunității parlamentare – art. 72 din Constituție.

3. Structura parlamentului

Structura parlamentelor arată forma de organizare a acestora, organizare care este în strânsă legătură cu structura de stat.

Parlamentele pot fi formate dintr-o singură cameră (adunare) – **parlamente unicamerale** – din două sau mai multe camere – parlamente **bicamerale sau multicamerale** – situație pe care o întâlnim de regulă în statele federale.

Într-un sistem bicameral, camerele pot avea aceiași legitimitate precum și aceiași competență sau competențe diferite. Analiza sistemelor bicamerale arată că cea de a doua cameră se poate prezenta în trei ipostaze:

- a) **Camera aristocratică** – specifică perioadei de tranziție între regimurile vechi, aristocratice și regimurile democratice moderne și constau în reuniuni feudale ale vasalilor regilor.
- b) **Camera federală** – care corespunde structurii federale a statului, reflectă dublul caracter al acestuia de stat unitar de drept, dar compus din mai multe formațiuni statale. De aceea în statul federativ (compus, unional) parlamentul are două camere: o cameră reprezintă interesele federației, iar a doua reprezintă interesele statelor membre, popoarelor, națiunilor.
- c) **Camera democratică** – reprezintă cea de a doua cameră a parlamentelor din statele unitare și s-a impus în aceste state ca utilitate pentru echilibrul puterilor, pentru că un sistem unicameral care prezintă riscul de a conduce la un sistem de regim de adunare nu este totdeauna un sistem de garanție pentru democrație și pluralism.

Mai nou, semnalăm existența și apariția unei **camere economice** cu rol de adunări consultative, formate din electori grupați pe profesii sau pe categorii sociale și care au rolul de adunări consultative.

Bicameralismul în statele unitare este justificat cu următoarele argumente:

1. Ingeniozitatea constituțională;
2. A doua cameră – camera înaltă prin care sunt reprezentante colectivitățile locale aleasă prin vot indirect – aduce ponderea în activitatea legislativă aduce pondere în activitatea legislativă pentru că temperează avântul camerei joase – prima cameră aleasă prin vot universal, direct;
3. Asigură înlăturarea despotismului;
4. Asigură o mai bună chibzuință în alcătuirea legii;
5. Reduce conflictele dintre parlament și guvern.

Bicameralismul în statele unitare comportă următoarele **critici**:

1. Structura bicamerală este illogică față de unitatea națiunii, față de faptul că voința națională este una și indivizibilă;
2. Bicameralismul în statele unitare poate spori conflictele constituționale atunci când cele două camere sunt în dezacord;
3. Acest sistem aduce încetineală în opera legislativă.

4. Organizarea internă a parlamentului

4.1. Generalități

Camerele parlamentului sunt organisme colegiale, cu o compoziție numeroasă, care lucrează și decid numai în plenul lor, în sesiuni. Pentru ca munca parlamentară să se desfășoare în bune condiții parlamentele au **structuri interne de lucru** formate din grupuri politice parlamentare, birouri, comite, comisii. Aceste structuri interne ale parlamentelor sunt organizate potrivit regulamentelor fiecărei camere astfel încât să exprime proporțional configurația politică a parlamentului.

4.2. Grupurile politice parlamentare

Grupurile politice parlamentare asigură gruparea parlamentarilor în interiorul parlamentelor pe **criteriul afinității politice**.

Constituirea grupurilor parlamentare este, în general, **o facultate, nu o obligație**, și este lăsată la alegerea deputatului sau senatorului facultatea de a se înscrie sau nu într-un anumit grup parlamentar.

Aceste grupuri parlamentare sunt denumite politice pentru a se deosebi de alte grupuri parlamentare cum sunt cele lingvistice, de prietenie cu alte parlamente etc.

Ele se formează imediat după ce deputații și senatori sau întrunit în prima lor ședință iar după alcătuire fiecare grup parlamentar își alege liderul și, după caz, unul sau mai mulți locțiitori (vicepreședinți). Liderul grupului comunică respectivei camere numărul membrilor și compoziția nominală a grupului său parlamentar.

În ceea ce privește numărul membrilor grupurilor parlamentare acesta diferă de la o țară la alta. Potrivit regulamentelor celor două camere ale Parlamentului României grupurile parlamentare politice sunt alcătuite din cel puțin 10 membri la deputații și 7 membrii la senat. Dacă deputații unui partid sunt mai puțin decât 10, respectiv 7 membrii în vederea formării grupurilor parlamentare, fie se pot reuni între ei, fie se pot afilia la grupurile parlamentare constituite potrivit regulilor de bază.

Recunoașterea grupurilor parlamentare implică și acordarea de drepturi sau înlesnirii pentru membrii acestora precum: de a participa la lucrările celor mai importante organisme parlamentare; dreptul la o durată mai mare a luărilor de cuvânt pentru președinții grupurilor; punerea la dispoziția lor de birouri și de personal administrativ în palatul parlamentului.

Grupurile parlamentare funcționează pe baza unor reguli care pot fi cutumiare, stabilite prin statute sau prin regulamentele proprii.

Atribuțiile grupurilor parlamentare sunt multiple și pot consta în: efectuarea de propuneri pentru componența comisiei de validare; propunerea de candidații pentru alegerea președinților celor două camere, a vicepreședinților, a secretarilor, a chestorilor; prin președinții lor își dau acordul în desemnarea membrilor comisiilor parlamentare; pot propune membrii în comisiile de mediere; pot prezenta amendamente; pot cere încheierea dezbaterilor în problemele puse în discuție, etc.

4.3. Opoziția parlamentară

Ca rezultat al pluralismului politic în orice parlament ce funcționează într-un sistem democratic se identifică **majoritatea** parlamentară (care susține guvernul) și **opoziția** (minoritatea parlamentară).

Această schemă – majoritate – opoziție – identificată în organizarea și funcționarea parlamentelor implică în sistemele parlamentare democratice reguli prin care minoritatea parlamentară să fie protejată, iar intervențiile sale să fie exprimate în conținutul deciziilor luate de către parlament.

4.4. Birourile și comitetele

Birourile sunt organisme interne ale camerelor parlamentare a căror organizare, atribuții și funcții sunt stabilite prin constituții și regulamentele camerelor.

Biroul permanent este format din deputați, respectiv senatori, se alege pe durata unei legislaturi sau numai a unei sesiuni și cuprinde, de regulă, un președinte, vicepreședinți, secretari și chestori. Biroul permanent are o serie de atribuții cum ar fi buna organizare și desfășurare a lucrărilor camerei, sprijinirea activității deputaților și senatorilor, etc.

În România fiecare cameră a parlamentului își alege câte un birou permanent. Constituția stabilește principalele reguli în acest domeniu prin art. 65 alin. 2. Astfel, potrivit Constituției președinții birourilor permanente se aleg pe durata sesiunii. De asemenea, constituția permite revocarea membrilor birourilor permanente înainte de expirarea mandatelor. Regulamentele camerei deputaților și senatului stabilesc în detaliu organizarea și atribuțiile birourilor permanente. Aceste regulamente disting între președintele Camerei cât privește alegerea și atribuțiile.

Atât Președintele Camerei cât și biroul permanent ale acesteia se aleg după constituirea legală a Camerei. Președintele Camerei este și președintele biroului permanent, din care mai face parte 4 vicepreședinți, 4 secretari de stat și patru chestori. În constituirea birourilor permanente se are în vedere ca ele să reflecte, pe cât posibil, configurația politică a Camerei, așa cum rezultă aceasta din constituirea grupurilor parlamentare.

Comitetul parlamentului se constituie în cazul parlamentelor cu structură bicamerală atunci când cele două Camere lucrează în ședințe comune.

Acest comitet funcționează pe baza unui regulament propriu și se produce atunci când parlamentul îndeplinește și funcția de adunare constituantă sau când unele atribuții revin parlamentului în întregul său (de exemplu ascultarea mesajului șefului statului, ratificarea unor tratate internaționale, etc.).

Pentru organizarea unei activități eficiente și, mai ales, a operativității în viața parlamentară, la unele parlamente este organizat **comitetul președinților** care cuprinde președintele Camerei și președinții grupurilor parlamentare. Aceste comitete ale președinților au atribuții în stabilirea ordinei de zi, evitându-se discuțiile, uneori interminabile, din plenul camerei.

4.5 Comisiile parlamentare

a) Definiție și funcții

Comisiile parlamentare sunt **organisme interne de lucru** cu rol în pregătirea și exercitarea funcțiilor parlamentului cu deosebire a celor legislative și de control.

b) Clasificări

După criteriul durate comisiile parlamentare se clasifică în **comisii Permanente**, alese pe durata mandatului parlamentar și **comisii temporare**, alese pe durata determinată de problemele ce li se repartizează spre studiu, avizare sau control.

Există apoi **comisii parlamentare comune pentru ambele camere**, și comisii proprii fiecărei camere; **comisii speciale**, **comisii de anchetă**, **comisii de mediere**.

c) Componentă și desemnarea membrilor

În activitatea parlamentară sunt remarcate trei moduri de **desemnare a membrilor** comisiilor parlamentare:

- a) desemnarea lor de către organul director al parlamentului;
- b) desemnarea lor de către o comisie anume constituită,
- c) desemnarea lor de către cameră – metodă folosită și în România.

Cât privește **posibilitatea parlamentarilor de a fi desemnați într-o comisie** se poate constata că în unele țări este prevăzută obligația de a face parte dintr-o comisie, țări în care parlamentarii pot face parte numai dintr-o comisie, țări în care pot face parte din cel mult două comisii. De asemenea, în unele țării există și membrii supleanți.

În sistemul parlamentar românesc potrivit Constituției camerele își pot constitui comisii permanente, comisii de anchetă, comisii speciale.

Comisiile permanente sunt organisme interne ale parlamentului de **studiere, de avizare precum și de control**.

Numărul comisiilor permanente, denumirea, gradul lor de specializare diferă de la un sistem constituțional la altul.

În Parlamentul României, după alegerile din 2000 Camera deputaților are un număr de 17 comisii permanente iar senatul un număr de 14 comisii permanente.

Organizarea comisiilor permanente rezultă din regulamentele Camerei deputaților și senatului iar membrii comisiilor permanente sunt aleși de către fiecare Cameră pe principiul reprezentării proporționale a grupurilor parlamentare sau prin negociere între reprezentanți acestora.

După desemnarea lor în prima ședință comisiile permanente își aleg birourile format din președinte, vicepreședinții și secretari în numărul prevăzut de regulamentele parlamentelor.

Comisiile temporare (ad – hoc) sunt alese pentru o problemă sau domeniu de activitate (redactarea unor proiecte de legi, exercitarea unui control aprofundat în anumite domenii, etc.), și există până când și-au îndeplinit misiunea pentru care au fost alese.

Comisiile speciale sunt alese pentru a examina o problemă aparte, specială și pentru a face recomandări parlamentare pentru o durată de timp necesară rezolvării acestei probleme. Ele examinează foarte rar proiecte de legi. La noi, Constituția prin art. 64 alin. 4 prevede posibilitatea înființării de comisii speciale, iar regulamentele Camerei deputaților și Senatului detaliază aceste prevederi.

Comisiile fără specialitate, specifice sistemului britanic, nu au domeniu asupra căruia acționează, ele sunt însărcinate să examineze proiecte sau propuneri de legi determinate.

Comisia întregii camere, se găsește în țările cu regim de inspirație britanică, cuprinde pe toți membrii camerei și intervine numai în anumite cazuri precum proiecte cu caractere constituțional sau în probleme fiscale.

Comisii comune (mixte), pot fi permanente sau temporare, și sunt alese pentru domenii de interes comune pentru ambele Camere - spre ex. comisia de redactare a proiectului Constituției.

Comisiile de anchetă, sunt comisii temporare și desigur speciale create de către adunările parlamentare în scopul efectuării unor anchete. Pentru ca activitatea acestor comisii să se poată desfășura în bune condiții regulamentele stabilesc dispoziții legale privind citarea, prezentarea și ascultarea martorilor, precum și cele privitoare la prezentarea și predarea obiectelor sau înscrisurilor, ori desfășurarea de expertize.

Comisiile de mediere, sunt constituite atunci când între cele două camere apar soluții legislative diferite situații în care acestea încearcă medierea între cele două camere.

Funcționarea comisiilor permanente este supusă unor reguli detaliate înscrise de regulă în regulamentele parlamentare. Acestea lucrează în ședințe convocate de președinți sau vicepreședinți la care deputații, respectiv senatorii sunt obligați să participe. Aceste ședințe nu sunt publice. La lucrările comisiei participă miniștri, specialiști și alte persoane invitate.

Comisia hotărăște cu votul a cel puțin jumătate plus unul din membrii săi, iar votul ca regulă este vot deschis.

Comisiile pot ține ședințe comune. Trebuie adăugat că și alte reguli de detaliu sunt prevăzute în regulamente care să permită o bună funcționare și o eficiență sporită a acestor comisii parlamentare.

5. Funcționarea parlamentului

5.1. Mandatul sau legislatura

Înțelegerea funcționării parlamentului implică explicarea noțiunilor de mandat, sesiune și ședință parlamentară, precum și corelațiile ce există între acestea.

Prin **mandat** sau **legislatură** se înțelege perioada de timp pentru care este ales parlamentul (sau camerele) și își exercită împuternicirile sale.

În general, mandatul parlamentar începe de la data când au loc alegerile de deputați și senatori și încetează la data efectuării alegerilor pentru noul parlament, în afară de cazurile în care camerele sunt dizolvate mai înainte sau se autodizolvă. De asemenea, unele constituții prevăd posibilitatea prelungirii mandatului în cazul în care se constată existența unor împrejurări care fac imposibilă efectuarea alegerilor (stare de război, stare de asediu, calamități naturale, etc.).

Cât privește parlamentul României, art. 63 din Constituție prevede că mandatul Camerei Deputaților și Senatului este de 4 ani și că acest mandat se prelungește de drept în stare de mobilizare, de război, de asediu sau de urgență, până la încetarea acestora.

5.2. Sesiunea

a) Categoriile de sesiuni

Sesiunea este principala formă de lucru a Camerelor parlamentare. Acestea sunt **sesiuni ordinare** și **sesiuni extraordinare**.

Sesiunile ordinare sunt acele sesiuni în care Camerele parlamentului sunt obligate să se întrunească, numărul lor fiind expres prevăzut de lege. Potrivit art. 66 alin. 1 din Constituția României Camera deputaților și senatul se întrunesc în două sesiuni ordinare pe an.

Sesiunile extraordinare sunt acele sesiuni care se pot ține ori de câte ori este nevoie, în afara sesiunilor ordinare. Potrivit art. 66 alin 2 din constituția României, Camera deputaților și senatul se întrunesc în sesiuni extraordinare.

b) Convocarea sesiunilor parlamentare

La început dreptul de a convoca aceste sesiuni a aparținut Guvernului. Pe măsura dezvoltării principiului autonomiei parlamentare și din verificarea dispozițiilor parlamentare actuale vom observa că adunările pot fi convocate în sesiune de către șefii de state, fie de către președinții camerelor, fie de către alte organisme (birouri, comitete).

Cât privește **instituția convocării în sesiune** ea este diferită după cum este vorba de sesiune ordinară sau extraordinară. Există de asemenea reguli privind perioada de timp în care se pot desfășura sesiune precum și termenul în care trebuie convocate. Sunt și reguli privind convocarea primei sesiuni, sesiunea de constituire.

În actualul sistem constituțional românesc întâlnim următoarele ipoteze:

- a) Conform art. 66 alin. 3 din Constituție convocarea în orice tip de sesiune revine președinților camerelor și se realizează prin decizie;
- b) Conform art. 63 alin 3 din Constituție Parlamentul nou ales se întrunește la convocarea Președintelui României în cel mult 20 de zile de la alegeri;
- c) Conform art. 92 alin 3 din Constituție Parlamentul se convocă de drept în 24 de ore în cazul declanșării unei agresiuni armate îndreptate împotriva României;
- d) Conform art. 93 alin 2 convocarea de drept se realizează în cel mult 48 de ore de la instituirea stării de asediu sau a stării de urgență;
- e) Conform art. 115 alin 5 din Constituție Parlamentul se convocă obligatoriu în sesiune în situația adoptării ordonanțelor de urgență, prevăzute de art. 115 alin. 5 din Constituție.

c) Durata sesiunilor

Durata sesiunilor este stabilită fie expres prin lege, fie, de regulă, durează până la epuizarea problemelor înscrise pe ordinea de zi, în afara situațiilor când se hotărăște închiderea sau suspendarea lor.

În România, **sesiunile ordinare** sunt două pe an. Prima sesiune începe în luna februarie și nu poate depăși sfârșitul lunii iunie. Cea de a doua începe în luna septembrie și nu poate depăși sfârșitul lunii decembrie.

Cât privește **sesiunile extraordinare** aceste pot fi convocate la inițiativa Președintelui României, a biroului permanent al fiecărei Camere ori cel puțin o treime din numărul deputaților sau senatorilor.

5.3 Ședințele

Ședințele reprezintă forma principală de lucru a Camerelor în perioada sesiunilor parlamentare. Camerele parlamentului lucrează în **ședințe separate** și în anumite situații în **ședințe comune** (Constituția României nominalizează în art. 65 alin. 2 situațiile în care ședințele sunt comune).

Ședințele **sunt publice**, se țin la sediul Camerei și sunt conduse de președintele Camerei asistat de doi secretari, câte unul la fiecare Cameră.

Camerele parlamentului lucrează valabil dacă în sala de ședințe sunt prezenți cel puțin jumătate plus unul din numărul total al membrilor săi, adică dacă este întrunit **cvorumul de ședință**.

În ceea ce privește **ordinea de zi** a ședințelor parlamentului Constituția și nici legile nu stabilesc un inventar al problemelor ce pot figura pe ordinea de zi, numai parlamentul poate să hotărască asupra problemelor pe care dorește să le discute.

5.4. Sistemul de vot

Asupra problemelor discutate Camerele Parlamentului hotărăsc prin vot care poate fi deschis sau secret. Constituția și Regulamentele Parlamentului stabilesc cazurile în care poate fi utilizat votul secret sau deschis și elemente de procedură a votului.

Analiza sistemului de vot în Parlament permite a se observa că acesta a cunoscut o anumită evoluție și care exprimă desigur autonomia parlamentului. Mai întâi guvernauți au preferat votul secret pentru că acesta permite parlamentarilor să susțină guvernul fără ca electoratul să observe. Această viziune se justifică prin teoria mandatului reprezentativ și suveranitatea parlamentară. Pe parcurs s-a impus și votul deschis, sub presiunea cetățenilor, votul secret subzistând în cazul în cazul alegerilor în funcții. Concomitent cu dezvoltarea partidelor politice, tendința este de a se prefera votul deschis, care permite un control clar asupra opțiunilor, iar guvernul un control deschis asupra majorității parlamentare care trebuie să-l susțină.

6. Deputați și senatori

6.1 Generalități

Membri parlamentului poartă, **de regulă**, denumirea de deputați sau senatori, denumire care provine de la denumirea Camerelor parlamentare în care sunt aleși.

În ceea ce privește **modalitatea de alegere** a deputaților și senatorilor, de regulă, aceștia sunt aleși prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat.

Această modalitate de alegere a deputaților și senatorilor este justificată pe următoarele argumente:

- parlamentul a apărut nu numai pentru a fi o contrapondere față de executiv, ci mai ales pentru reprezentarea cetățenilor;
- alegerea parlamentarilor le conferă o mai mare independență față de executiv, eu nu depind de executiv și nici de investitura sa ci de electorat;
- alegerea parlamentarilor le conferă un prestigiu aparte într-un sistem politic bazat pe suveranitatea națiunii, a poporului;
- prin alegere parlamentarii sunt mai aproape de sursa puterii decât miniștri, au o legitimitate, și deci o importanță mai mare decât aceștia;

Prin **excepție** la regula mai sus precizată, sunt și sisteme constituționale în care deputații sunt numiți, sau sunt rezultatul unor dispoziții legale care să permită reprezentarea unor categorii sociale minoritare (vezi art. 62 din Constituția României care stabilește că organizațiile care aparțin minorităților naționale, care nu întrunesc în alegeri numărul de voturi pentru a fi reprezentate în Parlament au dreptul la câte un loc de deputat, în condițiile legii electorale).

Senatori pot fi aleși, de drept sau numiți.

Senatorii de drept se găsesc în acele țări în care constituțiile stabilesc că anumite persoane (de regulă foști prim- miniștri, șefii cultelor religioase, președinții academiilor etc.) fac parte de drept din senat în temeiul calității lor.

Senatorii numiți sunt persoane care datorită unor merite deosebite în domeniile sociale, științific, artistic, literar, etc. sunt numite de către Președintele Republicii senatorii pe viață (art. 59 din Constituția Italiei, art. 87 din Constituția Egiptului).

Deputații și senatorii sunt **aleși pe durata mandatului**. În unele sisteme constituționale se prevede posibilitatea reînnoirii mandatului lor, dar

durata mandatului se păstrează aceeași, dar că mandatul fiecăruia începe la date diferite.

De regulă deputații și senatorii intră în deplinătatea drepturilor și îndatoririlor de la data alegerii, confirmată prin certificate doveditoare ale alegerii, sub rezerva validării alegerii, conform prevederilor constituționale (vezi art. 70 alin. 1 din Constituția României).

6.2. Drepturi și obligații

În realizarea mandatului lor deputații și senatorii au o serie de drepturi și îndatoriri stabilite prin Constituție și prin regulamentele camerelor.

Drepturi și obligații deputaților și senatorilor, pentru o cunoaștere și evidențiere mai clară a lor pot fi clasificate după mai multe criterii cum ar fi:

1. În **raport cu conținutul lor** drepturile și obligațiile deputaților și senatorilor pot fi grupate în drepturi și obligații care privesc organizarea internă a adunărilor și cele care le revin în cadrul raportului de reprezentare și a responsabilității față de alegători;

2. În **funcție de timpul în care pot fi exercitate** acestea pot fi clasificate în drepturi și îndatoriri pe care deputații le exercită în timpul ședințelor și cele care le exercită între ședințe;

3. În **raport cu actul normativ în care sunt cuprinse** pot fi drepturi și îndatoriri prevăzute în constituție și cele prevăzute în legi.

6.3. Incompatibilități și imunități

Incompatibilitățile asigură ca exercițiul mandatului de deputat sau senator să nu se realizeze concomitent cu exercițiul altor funcții, de regulă publice. Aceste incompatibilități au mai multe explicații precum: imposibilitatea exercitării concomitente a unor funcții; parlamentarul trebuie să se concentreze numai asupra activității parlamentare; evită corupția prin acordarea de posturi avantajoase de către guvern, etc.

Potrivit art. 71 din Constituția României nimeni nu poate fi, în același timp deputat și senator. Calitatea de deputat și senator este incompatibilă cu exercițiul oricărei funcții publice de autoritate, cu excepția celei de membru al guvernului. Alte incompatibilități se stabilesc prin lege organică.

Imunitatea parlamentară este o garanție juridică a exercitării nestingherite de către deputați și senatori a activității lor.

Există două categorii de imunități:

1. **Inexistența răspunderii** care pune parlamentarul la adăpost pentru

tot ceea ce privește activitatea legată de exercițiul mandatului său (discursuri, opinii, vot);

2. **Inviolabilitățile** care cuprind reguli speciale privind reținerea, arestarea sau trimiterea în judecată penală, în cazul în care deputații sau senatorii sunt învinuiți de crime sau delictе (vezi regulile cuprinse în art. 72 din Constituția României).

În Elveția se face distincția între iresponsabilitatea absolută și cea relativă.

Iresponsabilitatea absolută are ca scop asigurarea libertății intelectuale și morale a deputaților. Ea este absolută cât privește opiniile exprimate în sesiune și în comisii. Deputatul este în afara oricărei sancțiunii penale sau civile.

Iresponsabilitatea relativă intervine în cazul infracțiunilor comise de un deputat în legătură cu activitatea sau situația sa oficială. Acest privilegiu privește doar responsabilitatea penală. Sunt vizate comportamente abuzive (abuz de autoritate), de gestiune neloială, de corupție pasivă. Deputatul poate fi urmărit numai cu aprobarea celor două Camere. Acestea pot decide să-l trimită în fața Tribunalului Federal, caz în care Adunarea desemnează un procuror general extraordinar.

6.4. Răspundere și sancțiuni

În cazul încălcării normelor regulamentare deputații și senatorii pot fi sancționați. Sancțiunile care li se aplică sunt: a) avertisment; b) chemarea la ordine; c) retragerea cuvântului; d) eliminarea din sala de ședință; e) interzicerea de a participa la lucrările adunării timp de maximum 15 zile; f) excluderea temporară. Regulamentul Senatului prevede doar primele patru sancțiuni, iar sancțiune de la lit. e) durata este de 30 de zile. Sancțiunile pot fi aplicate de către președintele Camerei sau de către Cameră în condițiile prevăzute de regulament, și desigur, în raport de gravitatea abaterii.

7. Actele Parlamentului. Considerații generale.

Parlamentul în rațiunea lui de a fi adoptă legi, dar și alte acte pe care le găsim sub diverse denumiri specifice precum regulamentele, hotărârile, declarațiile, moțiuni, mesaje, apeluri.

O privire de ansamblu asupra actelor parlamentului permite observarea aspectului că prin activitatea sa parlamentul emite două categorii de acte;

a) **acte juridice** care în funcție de conținutul lor normativ pot fi

clasificate în două categorii și anume:

- **acte cu caracter normativ** în care intră legile și regulamentele Camerelor fără excepție, precum și unele hotărâri;
- **acte cu caracter individual** care cuprind manifestări de voință în scopul stabilirii de drepturi și obligații în sarcina unor subiecte de drept dinainte determinate, precum și moțiunile.

b) **acte cu caracter exclusiv politic**, declarația, mesajul și apelul, care cuprind numai afirmații de principiu sau luări de atitudine lipsite de efecte juridice imediate, efectele acestora sunt numai de natură socială și politică.

8. Legea ca act juridic al parlamentului

81. Conceptul de lege ca act juridic al parlamentului

În discutarea conceptului de lege două aspecte trebuie evidențiate.

Un prim aspect se referă la faptul că termenul lege este folosit în două accepțiuni: **o accepție largă** (lato sensu), care exprimă orice act normativ; **o accepție restrânsă** (stricte sensu), prin care se desemnează actul juridic al parlamentului.

Un al doilea aspect se referă la definiția legii.

Referitor la acest aspect menționăm că în doctrină există mai multe încercări de definire a legii și că de regulă în definirea legii s-au avut în vedere două aspecte: conținutul actului normativ (**criteriul material**); procedura de adoptare a sa (**criteriul formal**).

Analiza definițiilor date legii elaborate în doctrină ne permite să achiesăm la definiția conform căreia **legea, în accepțiunea sa restrânsă, este actul juridic al parlamentului, elaborat în conformitate cu constituția, potrivit unei proceduri prestabilite și care reglementează relațiile sociale cele mai generale și cele mai importante (Ioan Muraru).**

Desprindem din această definiție faptul că **sub aspectul său formal** legea este actul juridic al parlamentului, identificându-se astfel organul emitent. Definiția evocă astfel faptul că nici un alt organ de stat nu poate adopta legi, că numai parlamentul îmbracă în forma legii voința poporului, dându-i astfel caracterul de voință de stat.

Sub aspect formal, din această definiție se desprinde și faptul că legea se află într-un **raport de conformitate cu Constituția**, ea trebuie să fie perfect armonizată cu litera și spiritul constituției.

Tot din punct de vedere formal, această definiție evocă faptul că transformarea voinței poporului în lege (deci în voință de stat) nu se poate

realiza oricum, ci numai pe calea unei proceduri anumite, procedură la rândul ei prestabilită chiar prin Constituție și lege.

Sub aspect material (al conținutului său) din definiție se desprinde faptul că legea **reglementează cele mai generale și cele mai importante relații sociale**. Această caracteristică a legii evocă faptul că legea nu poate reglementa toate relațiile sociale. Imposibilitatea ca legea să reglementeze toate relațiile sociale este determinată atât de volumul imens al relațiilor sociale cât și de realitatea că parlamentul își desfășoară activitatea în sesiuni. S-a impus deci o selecție valorică a relațiilor ce revin spre reglementare legii, sau numai legii, selecție ce a dus în timp la categoria **domeniului rezervat legii**.

Constituția României stabilește în art. 73 alin. (2) domeniile rezervate reglementării prin legi constituționale, acestea fiind cele care privesc revizuirea constituției, iar în alin. (2) domeniile rezervate legii organice.

Cât privește legile ordinare Constituția nu nominalizează anumite domenii lăsând Parlamentului aprecierea.

8.2. Clasificarea legilor

Tradițional legile sunt clasificate în legi **constituționale** și legi **obișnuite**, ceea ce evocă ideea că și constituția este o lege.

Față de prevederile actuale ale constituției, în funcție de criteriul conținutului reglementării dar și cel al procedurii de adoptare legile se clasifică în:

1. **Legi constituționale** sunt cele prin care se revizuieste constituția. Sub aspectul conținutului material ele cuprind reguli care sunt esențiale pentru instaurarea, menținerea și exercitarea statală a puterii. Sub aspect procedural ele se adoptă cu votul a cel puțin două treimi din numărul membrilor fiecărei camere, fiind definitive numai după adoptarea lor prin referendum, organizat în cel mult 30 de zile de la data adoptării proiectului sau a propunerii de revizuire.

2. **Legile organice** sub aspectul conținutului lor sunt acelea care intervin în domeniile rezervate prin art. 73 alin. (3) din Constituție, sau prin alte articole. Sub aspect procedural ele se adoptă cu votul majorității membrilor fiecărei camere.

3. **Legile ordinare** reglementează relații sociale de mai mică importanță iar procedural sunt adoptate cu votul majorității membrilor prezenți din fiecare cameră.

Introducerea referendumului ca mod de adoptare a unor legi a impus o îmbunătățire a clasificării legilor în patru categorii și anume: a) legi constituționale; b) legi organice; c) legi obișnuite; d) legi referendum.

8.3. Supremația legii

a) Conceptul de supremație a legii

Conceptul de supremație a legii este definit ca fiind „acea caracteristică a ei care-și găsește expresia în faptul că nomele pe care le stabilește nu trebuie să corespundă nici unor altor norme în afară de cele constituționale, iar celelalte acte juridice emise de organele statului îi sunt subordonate din punct de vedere al eficacității lor juridice” (Tudor Drăganu).

Din această definiție rezultă că supremația legii este un principiu constituțional ce exprimă acea calitate a legii (trăsătură a legii) în virtutea căreia legea, elaborată în conformitate cu litera și spiritul constituției, este superioară juridic tuturor actelor normative existente într-un sistem constituțional.

b) Fundamentarea științifică a supremației legii

Fundamentarea științifică a supremației legii presupune găsirea cauzelor care determină și explică supremație legii, mai exact care determină conținutul și forma legii, precum și poziția sa supraordonată în sistemul normativ.

În soluționarea acestei probleme în doctrină au fost exprimate mai multe concepții astfel:

1. Fundamentarea științifică a supremației legii se face prin referire la **caracterele puteri**, pe faptul că puterea de la care emană este deplină și suverană.

2. Fundamentarea științifică a supremației legii pe poziția parlamentului în sistemul statal. Se consideră astfel că ierarhia organelor statele duce în mod obligatoriu și la ierarhia actelor juridice.

3. Fundamentarea științifică a supremației legii pe supremația Constituției pornindu-se de la ideea că supremația Constituției, care este și ea o lege, este un lucru îndeobște cunoscut.

Analiza realizată în doctrină asupra acestor concepții ne permite să achiesăm la opinia conform căreia, fundamentarea supremației legii se

explică prin **funcțiile sale în exprimarea și realizarea voinței poporului ca voință general-obligatorie.**

Alăturat acestui aspect, fundamentarea științifică a supremației legii se regăsește și în totalitatea factorilor economici, sociali, politici și juridici, factori care se află într-o strânsă legătură și interacțiune și care trebuie priviți în raport cu legea în indivizibilitatea lor (Ioan Muraru).

c) Explicarea supremației legii în raport cu supremația Constituției

Explicarea supremației legii în raport cu supremația constituției privește raporturile acesteia cu constituția și poziția acesteia față de restul dreptului.

Astfel, prin raportarea legii la constituție se poate observa că supremația constituției exprimă poziția ce mai în sistemul normativ al unei țări.

Așa văzute lucrurile supremația legii nu privește raporturile acesteia cu constituția ci poziția față de restul dreptului.

Sintetizând putem reține din poziția supraordonată a Constituției în raport cu legea ordinară **supremația constituției.**

La rândul său legea este elaborată în conformitate cu constituția și este supremă față de restul dreptului. În această viziune supremația legii exprimă poziția juridică superioară față de toate celelalte acte normative existente în sistemul nostru juridic.

d) Consecințe juridice ale supremației legii

Din supremația legii în sistemul normativ rezultă o serie de consecințe juridice, privind fie legea ca atare (situații în care aceste consecințe sunt și garanții ale supremației legii) fie normele juridice existente în sistemul constituțional. În cadrul acestor consecințe vom explica: cele privind elaborarea legii; cele privind modificarea, suspendarea și abrogarea legii; cele privind conformitatea cu legea a celorlalte acte emise de organele statului.

8.4 Elaborarea legii

Elaborarea legii se face potrivit unei proceduri deosebite, prestabilită de constituție și lege.

Cu privire la procedura de elaborare a legii se impun câteva considerații și anume:

a) Procedura de elaborare a legilor cunoaște deosebiri (nuanțări) în funcție de faptul dacă legile sunt constituționale, organice sau ordinare;

b) Procedura de elaborare a legilor presupune parcurgerea unor etape care sunt succesive în timp și anume:

- **anterioară adoptării legi** (inițiativa legislativă, avizarea proiectului de lege de către organele prevăzute de lege, examinarea și avizarea proiectelor de legi de către comisiile competente ale parlamentului, dezbateră proiectului de lege în parlament);
- **concomitentă adoptării legii** (votarea legii);
- **posteroară adoptării legii** (subscrierea legii, semnarea legii de către șeful statului, publicarea legii).

Pe lângă operațiunile specifice acestor etape de elaborare a legii, elaborarea legii cuprinde și o serie de operațiuni care se situează cu mult înaintea operațiunii pe care specialiști o denumesc inițiativă legislativă.

Astfel de operațiuni, cum ar fi spre exemplu documentarea prealabilă, nu sunt încadrate în categoria constituțională de procedură a elaborării legii deoarece ele nu au nici un efect juridic în raport cu parlamentul. În mod firesc, în procedura de elaborare a legilor trebuie nominalizate numai operațiunile de care parlamentul ia cunoștință direct, urmând a se pronunța prin votul său, altfel spus numai acelea prevăzute de constituție și regulamentele camerelor parlamentului.

Astfel văzute lucrurile procedura de elaborare a legii cuprinde următoarele etape: 1. inițiativa legii; 2. sesizarea Camerei competente; 3. examinarea și avizarea proiectului de lege de către comisiile parlamentare; 4. includerea proiectului de lege pe ordinea de zi a ședințelor camerelor; 5. dezbateră proiectului de lege în plenul fiecărei camere; 6. votarea proiectului de lege de fiecare Cameră; 7. medierea (doar pentru legile constituționale); 8. semnarea legii de către președinții Camerelor; 9. promulgarea și publicarea legii; 10. aprobarea legii prin referendum (doar pentru legile constituționale).

a) Inițiativa legislativă

Inițiativa legislativă este o activitate complexă prin care se exercită dreptul acordat unor organisme statale sau politice de a prezenta proiecte de legi sau propunerii legislative corelat cu obligația parlamentului de a examina, dezbate și se pronunța asupra acestora.

Din această cauză această etapă a procedurii de elaborare a legilor este cunoscută și sub denumirea de **drept la inițiativa legislativă** și nu trebuie confundată cu posibilitatea generală a oricărui subiecte de drept de a face propunerii parlamentului.

Sfera subiecților care au dreptul la inițiativa legislativă este diferită de la un sistem constituțional la altul iar în stabilirea acestora se are în vedere poziția și competența lor pentru cunoașterea realităților economice, sociale, culturale și de dezvoltarea a societății.

În general au dreptul al inițiativa legislativă: camerele parlamentelor, organele de stat cu activitate permanentă (inclusiv șefii de state), cetățenii.

În România, potrivit Constituției, au dreptul la inițiativă legislativă Guvernul, deputații, senatori sau un număr de cel puțin 100.000 de cetățeni cu drept de vot (a se vedea art. 74 din Constituție).

Exercitarea inițiativei legislative este o activitate complexă, deoarece, pentru a putea fi depus și produce efecte juridice de sesizare a parlamentului, un proiect de lege trebuie să îndeplinească o serie de condiții de conținut și de formă.

Deci, pentru a se putea realiza inițiativa legislativă proiectele de legi trebuie verificate atât sub aspectul conținutului reglementărilor, cât și al tehnicii juridice și al armonizării (corelării) cu întreg sistemul de drept.

De aceea normele de tehnică legislativă prevăd obligația de a se solicita avizele unor organisme statele de a examina, dezbate aviza proiectele de legi, înaintea sesizării parlamentului, deci în faza de conturare a inițiativei legislative.

Solicitarea avizelor este o obligație a subiectului care are dreptul la inițiativa legislativă, dar inițiatorul nu are obligația de a se conforma observațiilor și propunerilor din aviz, cu unele excepții, dar și acestea prevăzute de lege. Aceasta pentru faptul că inițiativa legislativă este un raport între inițiator și legislator.

b) Sesizarea Camerei competente

Efectul juridic al inițiativei legislative, ca primă etapă a procedurii de elaborare a legilor constă în **sesizarea Camerelor**.

În sistemul constituțional românesc se face distincție între **prima Cameră** sesizată, considerată ca o cameră de reflecție, și **Camera Decizională**, asigurându-se astfel o diferențiere funcțională între cele două Camere și creând în același timp o specializare a lor.

Astfel, în funcție de conținutul normativ al actului juridic de reglementat, inițiatorul va trebui să depună proiectul sau propunerea

legislativă la Camera indicată prin art. 75 ca fiind prima Cameră sesizată (Cameră de reflecție). Aceasta dispune de un termen de cel mult 45 de zile, iar pentru legile de o complexitate deosebită de un termen de cel mult 60 de zile pentru a dezbate și decide cu privire la proiectul sau propunere, sub sancțiunea considerării actului normativ ca adoptat în cazul în care termenele ar fi depășite. Ce-a de a doua Cameră, calificată de constituție drept decizională, va fi sesizată de prima Cameră sau se va sesiza automat la expirarea termenului stabilit pentru prima Cameră și va decide definitiv cu privire la proiectul sau la propunerea legislativă.

Procedura adoptării legilor se bazează pe principiul clasic al dezbaterilor parlamentare bicamerale, adică pe succesiunea a două dezbateri cu privire la același proiect sau propunere legislativă.

În caz de **divergență** între cele două Camere cu privire la adoptarea unor texte legislative este prevăzută o **procedură specială** care ține seama de specializarea funcțională a celor două Camere.

Astfel, în cazul în care prima Cameră sesizată adoptă o prevedere care, potrivit alin. 1 al art. 75 intră în competența sa decizională, prevederea este definitiv adoptată dacă și cea de a doua Cameră este de acord. În caz contrar, numai pentru prevederea respectivă, legea se întoarce la prima Cameră sesizată, care va decide definitiv în procedură de urgență.

Aceiași procedură se aplică simetric invers în situația în care Camera decizională adoptă prima o prevedere de competența decizională a celeilalte Camere.

c) Examinarea și avizarea proiectului de lege de către comisiile parlamentare.

Examinarea și avizarea proiectelor de legi de către comisiile parlamentare este o activitate complexă care constă în verificarea, la acest nivel statal, a conținutului și formei proiectelor de legi.

Comisiile parlamentare după examinarea proiectelor de lege **pot propune** adoptarea lor, eventual cu amendamente, sau respingerea proiectului.

Ele în să **nu pot propune** un alt text decât cel prezentat de inițiator. Trebuie să subliniem că punctul de vedere al comisiilor parlamentare nu obligă nici pe inițiator și nici parlamentul.

Asupra proiectului hotărăște numai parlamentul afară de cazul în care inițiatorul își retrage proiectul, în condițiile prevăzute de lege.

d) Includerea proiectului de lege sau a propunerii legislative pe ordinea de zi a ședinței camerei parlamentare

Inițiativa legislativă implică obligația corelativă a camerei sesizate de a examina și a se pronunța asupra proiectului de lege sau a propunerii legislative. De aceea includerea lor pe ordinea de zi a ședințelor Camerei capătă o semnificație deosebită. La întocmirea proiectului ordinii de zi, biroul Camerei, sau, după caz, Comitetul ordinii de zi trebuie să aibă în vedere proiectele de legi și propunerile legislative înregistrate. Orice proiect de lege depus, trebuie deci supus atenției Camerei.

e) Dezbaterea proiectului de lege în planul camerelor Parlamentului

Dezbaterea proiectelor începe prin **expunerea de motive** făcută de inițiatorul proiectului legii.

După aceea **este ascultat raportul comisiei parlamentare competente.**

În continuare proiectul legii este supus **discuției generale și apoi pe articole.**

Cu ocazia dezbaterilor, deputații pot propune **amendamente** la proiectele de lege și **rezerve** sau **declarații** dacă se discută textele convențiilor internaționale.

f) votarea proiectului sau propunerii legislative

Votarea ansamblului actului normativ intervine în fiecare Cameră, după discuția pe articole a proiectului. În sistemul bicameral, proiectul de lege trebuie votat de către ambele Camere cu respectarea procedurii prin care se asigură diferențierea și specializarea funcțională a celor două Camere.

g) Medierea și concilierea

În sistemul constituțional actual românesc procedura medierea și concilierea, care se aplică atunci când în urma votării proiectelor de lege de către cele două Camere apar diferențe între textele legislative votate – medierea a existat până la momentul revizuirii Constituției din 1991 – este menținută doar în cazul legilor constituționale.

Astfel, dacă una din camere adoptă un proiect sau o propunere constituțională într-o redactare diferită de cea adoptată de cealaltă Cameră, președinții Camerelor vor iniția prin intermediul unei comisii paritare procedura de mediere. Art. 151 alin. 3 din Constituția revizuită prevede că dacă prin procedura de mediere nu se ajunge la un acord, cele două Camere în ședință comună hotărăsc cu votul a cel puțin trei pătrimi din numărul deputaților și senatorilor forma definitivă a legii. Cu titlul de măsură tranzitorie procedura medierii a fost menținută și pentru proiectele și propunerile legislative aflate în cursul procedurii legislative la data intrării în vigoare a constituției revizuite.

h) Semnarea legilor de către președintele Camerei

Odată votată, legea trebuie semnată de către președintele Camerei sau, în cazul în care ședința a fost condusă de către un vicepreședinte de către acesta din urmă.

i) Promulgarea legii de către șeful de stat. Publicarea legilor

Promulgarea este actul prin care șeful statului autentifică textul legii, altfel spus constată și atestă regularitatea adoptării sale.

În sistemul constituțional românesc, promulgarea legii este de competența președintelui României, care trebuie să o facă în cel mult 20 de zile de la primire.

Potrivit art. 77 alin. 2 din Constituție Președintele poate cere Parlamentului, o singură dată, reexaminarea legii.

Iar potrivit art. 77 alin 3 din Constituție dacă președintele a cerut reexaminarea legii ori dacă s-a cerut verificarea constituționalității ei, promulgarea legii se face în cel mult 10 zile de la primirea legii adoptate după reexaminare sau de la primirea deciziei Curții constituționale, prin care i s-a confirmat constituționalitatea.

Publicarea legilor este operațiunea de care este legată intrarea în vigoare a legilor. De principiu legile intră în vigoare la data publicării lor oficiale. Dar legea poate să prevadă o dată la care intră în vigoare, dată ce poate fi sau anterioară sau posterioară datei publicării.

Potrivit art. 78 din Constituție, legea se publică în Monitorul Oficial al României și intră în vigoare la 3 zile de la data publicării sau la o dată ulterioară prevăzută în textul ei.

j) Aprobarea legii prin referendum

În sistemele constituționale în care a fost instituționalizat referendumul, votarea legilor prin referendum legiferarea se exercită permanent sub controlul poporului, pentru că parlamentul exercită puterea și legiferează în numele poporului care, ca titular al puterii își păstrează dreptul de a se pronunța asupra modului în care parlamentul exercită prerogativele încredințate.

În aceste sisteme constituționale poporul nu realizează doar o dezbatere publică, aici referendumul este o condiție de valabilitate a legii, ultima etapă procedura de elaborare a legilor.

Referendumul este prevăzut în Constituția României prin art. 151 alin. 3 în cadrul proiectelor sau propunerilor legislative de revizuire a Constituției, el trebuie organizat în cel mult 30 de zile de la data adoptării de către cele două Camere a proiectului sau propunerii de revizuire.

k) Alte reguli constituționale privind elaborarea legii

Din Constituție rezultă unele situații în care procedura de elaborare a legii cunoaște anumite nuanțări.

a) Adoptarea proiectelor de lege sau propunerilor legislative cu procedură de urgență.

Această posibilitate constituțională este stabilită în art. 76 alin. 3 din Constituție, cu precizarea că procedura de adoptarea a proiectelor legislative sau a propunerilor legislative este stabilită prin regulamentul fiecărei Camere.

Trebuie reținut că urgența privește numai dezbaterea și votarea legii în Camere, ea nu pune în discuție succesiunea și obligativitatea constituțională a etapelor de elaborare a legilor.

b) Angajarea răspunderii guvernului în condițiile art. 114 din constituție

Această procedură se derulează numai în ședință comună a celor două Camere și permite guvernului să-și angajeze răspunderea asupra unui proiect de lege, care se consideră adoptat dacă guvernul nu este demis printr-o moțiune de cenzură.

c) Legile adoptate în ședințe comune

Potrivit art. 65 din constituție în anumite probleme Camera deputaților și Senatul pot hotărî numai în ședințe comune. Dacă în realizarea unora din atribuțiile stabilite în art. 65 alin. 2 se procedează prin elaborarea de legi (aprobarea bugetului de stat de exemplu), este clar că apar nuanțări în

procedura de elaborare a legilor, cum ar fi de exemplu inutilitatea procedurii de trimitere a unor prevederi de la Camera decizională la cea primă sesizată.

8.5. Modificarea, suspendarea și abrogarea legii

Modificarea, suspendare și abrogarea legii se face tot printr-o lege, adoptată la rândul său cu votul majorității deputaților și senatorilor. În aceasta își găsește aplicarea marele principiu al simetriei în drept.

8.6. Deosebirile dintre constituție și legi

Între constituție și legi există deosebiri de conținut, de formă și de putere juridică.

Sub aspectul **conținutului** între constituție și legi există următoarele deosebiri:

1. Și legile ca și constituția reglementează relații sociale care apar în procesul instaurării, menținerii și exercitării statale a puterii, dar constituția spre deosebire de legi reglementează acele raporturi care sunt esențiale pentru popor.
2. Constituția reglementează relații sociale din toate domeniile de activitate în timp ce legile reglementează relații sociale din anumite domenii de activitate.

Deosebirile de formă constau în aceea că în timp ce constituția este adoptată sau poate fi modificată de adunări constituante sau, uneori, de parlamente și, de regulă, numai prin votul a două treimi din numărul total al deputaților și senatorilor legea este adoptată sau modificată cu o majoritate inferioară. De asemenea, în timp ce constituția nu poate fi modificată prin norme cu putere de lege, legile pot fi modificate și chiar abrogate prin asemenea norme.

În fine, în ceea ce privește deosebirea **din punct de vedere juridic** urmează să observăm că și atunci când este adoptată tot de parlament constituția are o forță juridică legilor ordinare. Aceasta este de fapt consecința deosebirilor de formă și de conținut semnalate mai sus.

8.7 Conformitatea cu legea a celorlalte acte emise de către organele statului

Supremația legii, însemnând superioritatea juridică a legii în sistemul de drept, fundamentează conformitatea tuturor actelor juridice cu lege. Ea fundamentează chiar principiul legalității știut fiind că într-o accepțiune

restrânsă, dar corect și des utilizată, legalitatea înseamnă respectarea legii ca act juridic al parlamentului.

Conformitatea cu legea a tuturor actelor juridice, fiind o consecință a supremației legii, se aplică oricărui act ce emană de la alte organe de stat decât parlamentul.

Cât privește actele administrative, acestea fiind acte de executare a legii condiția de conformitate este indiscutabilă.

Actele organelor judecătorești fiind acte de aplicare a legilor la cazuri concrete, au în principiu caracter individual, și trebuie emise numai în condițiile legii.

Conformitatea tuturor actelor juridice cu legea este asigurată prin o serie de garanții între care menționăm îndatorirea constituțională de respectare a legii precum și controlul legalității.

9. Regulamentele parlamentare

În exercitarea principiului autonomiei parlamentare fiecare cameră adoptă un regulament propriu de organizare și funcționare precum și un regulament al ședințelor comune (vezi art. 64 alin. 1 și 65 alin. 1 din Constituție).

Cu privire la această categorie de acte normative se pun în discuție câteva probleme juridice explicate de Curtea Constituțională în deciziile nr. 46 și 45, publicate în M. Of. nr. 131 din 27 mai 1994.

Astfel, **o primă problemă juridică** o reprezintă stabilirea **naturii juridice** a regulamentelor parlamentului, adică stabilirii în care categoriei de acte juridice, **nominalizate** de Constituție (legi organice, legi, hotărâri, moțiuni) se încadrează regulamentele parlamentului.

Curtea Constituțională prin deciziile mai sus menționate a ajuns la concluzia că regulamentul parlamentului **nu este lege** deoarece: legea are un domeniu rezervat, este rezultatul votului succesiv sau concomitent al ambelor camere, este supusă promulgării de către Președintele României.

Asemenea trăsături nu le regăsim la regulamentul parlamentar care este **o hotărâre**, chiar dacă este explicit nominalizat și chiar dacă, spre deosebire de alte hotărâri, adoptarea sa se realizează, ca și legile organice cu votul majorității membrilor fiecărei Camere (art. 76 alin 1 din Constituție). Această majoritate nu transformă regulamentul unei Camere în lege, ci urmărește asigurarea reprezentării cât mai largi a voințelor parlamentarilor în adoptarea unui act normativ ce concretizează autonomia regulamentară a parlamentului.

Ca atare **regulamentul parlamentar este o hotărâre** prin conținut, proceduri și, desigur, locul în piramida normativă.

O a doua problemă juridică o reprezintă sfera de reglementare a regulamentelor Camerelor parlamentare.

Analiza acestei probleme evidențiază ca **un prim aspect** faptul că regulamentele Camerelor parlamentare conform art. 64 din Constituție asigură **organizarea și funcționarea** acestora.

Un al doilea aspect evidențiază faptul că **problemele privind statutul parlamentarilor** sunt de domeniul legii și nu al regulamentelor, ceea ce înseamnă că prin aceste acte parlamentul nu poate să reglementeze drepturi și obligații ce țin de statutul parlamentarului.

Un al treilea aspect evidențiază faptul că prin regulamentele Camerelor parlamentare se pot stabili drepturi și obligații numai în sarcina unor subiecte de drept care se află în raporturi constituționale cu parlamentul. Altfel, regulamentele sunt neconstituționale deoarece numai legile pot stabili drepturi și obligații în sarcina unor subiecte care nu se află în raporturi constituționale cu parlamentul.

În fine, Curtea Constituțională, prin deciziile menționate a precizat că regulamentele parlamentare fiind acte juridice inferioare Constituției și legilor nu pot cuprinde reguli de fond ce sunt de domeniul acestora, dar pot cuprinde reguli de procedură pentru realizarea acestor reglementări.

10. Hotărârea, ca act juridic al parlamentului

Cel de al doilea act juridic al parlamentului este hotărârea, care poate fi cu caracter normativ și nenormativ.

Diferențierea hotărârii Camerei parlamentare față de lege se face pe criteriul conținutului și al procedurii de adoptare.

După criteriul conținutului, aceste acte se deosebesc după următoarele criterii:

1. Toate legile au caracter normativ iar hotărârile pot avea caracter normativ dar și nenormativ;
2. Normele cuprinse în hotărârile cu caracter normativ au forță juridică inferioară legilor.

Sub aspectul procedurii se poate constata că pentru adoptarea hotărârilor nu sunt aplicabile regulile privitoare la inițiativa legislativă, nu există obligația examinării și avizării lor de alte organisme, se semnează de către președintele Camerei.

11. Moțiunile

Moțiunea este o hotărâre a parlamentului prin care își exprimă atitudinea într-o problemă discutată, în cele mai multe cazuri poziția față de guvern, în cadrul raporturilor parlament-guvern și a dreptului parlamentului de a verifica activitatea guvernului.

Constituția României face referire la două tipuri de moțiuni: simplă și de cenzură.

Moțiunea simplă este reglementată în art. 112 alin. 2 din Constituție și reprezintă poziția (este rezultatul de voință) unei singure Camere în legătură cu privire la o problemă de politică internă sau externă sau, după caz, la o problemă ce a făcut obiectul unei interpelări.

Moțiunea de cenzură este reglementată în art. 133 din Constituție este o hotărâre a celor două Camere, care privește raporturile dintre Parlament și Guvern, iar adoptarea sau respingerea acesteia semnifică retragerea sau menținerea încrederii în Guvern.

Ea poate fi inițiată de cel puțin o pătrime din numărul total al senatorilor și deputaților și se comunică guvernului la data depunerii. Moțiunea de cenzură se dezbate în ședință comună a celor două Camere. Dacă moțiunea de cenzură a fost respinsă deputații și senatorii nu mai pot iniția, în aceeași sesiune, o nouă moțiune de cenzură, cu excepția cazului în care guvernul își angajează răspunderea potrivit art. 114 din Constituție. Potrivit acestui articol Guvernul își angajează răspunderea în fața Camerei Deputaților și Senatului, în ședință comună, asupra unui program, a unei declarații de politică generală sau a unui proiect de lege.

Guvernul este demis dacă o moțiune de cenzură, depusă în termen de 3 zile de la prezentarea programului, a declarației de politică generală sau a proiectului de lege a fost votată. În cazul în care guvernul nu a fost demis proiectul de lege prezentat se consideră adoptat, iar programul sau declarația de politică guvernamentală devine o obligație pentru guvern.

12. Actele structurilor parlamentare

În mod firesc și structurile interne ale Camerelor emit acte juridice în realizarea atribuțiilor ce le revin. Astfel, președinții Camerelor emit **decizii** pentru convocarea în sesiuni a Camerelor sau pentru asigurarea conducerii Camerei pe perioada lipsei președintelui acesteia.

Cât privește comisiile parlamentare, ele emit **avize** sau **rapoarte**.

CAPITOLUL VII

Puterea executivă

1. Precizări terminologice

În carul puterilor statului puterea executivă este nominalizată terminologic prin expresiile, „putere executivă”, „autoritate administrativă” fie „administrație de stat.

Toate aceste formulări terminologice exprimă unul și același lucru și anume funcția și organele de stat (autoritățile) care implică executarea legilor, în ordinea firească a activităților statale.

Autoritățile administrative desfășoară aceea activitate statală care constă în organizarea executării și executarea în concret a legilor.

De asemenea, autoritățile administrative (executive) au în sarcină conducerea politicii naționale și dispun pentru aceasta de un aparat administrativ, chemat să joace un rol important.

2. Structura executivului

Studierea executivului face cu precădere obiectul științelor administrative. La dreptul constituțional în virtutea analizării organizării statale a puterii, studiarea executivului urmărește surprinderea structurilor puterii executive și evidențierea aparatului administrativ însărcinat să pregătească și să execute deciziile, aparat distribuit la nivelul fiecărei structuri executive.

În dreptul constituțional puterea executivă prezintă următoarele structuri:

1. Șeful statului, denumit adeseori și șeful executivului și care poartă denumirea de regulă de monarh sau președinte.

2. Guvernul, consacrat în constituții sub denumirea de Cabinet, Guvern, Consiliul de Miniștri. Acesta este format din două structuri și anume, **șeful guvernului** (acolo unde există, în SUA șeful statului este și șeful guvernului) și **miniștrii secretari de stat**.

Potrivit art. 101 alin. 3 din Constituția României, Guvernul este alcătuit din primul – ministru, miniștrii și alți membrii stabiliți prin lege organică.

3. Ministerele și celelalte organe centrale ale administrației publice execută legile în domeniul lor de activitate.

4. Organele administrației publice locale își desfășoară activitatea

în unitățile administrativ teritoriale.

În cadrul puterii executive trebuie reținut că există și un aparat administrativ (funcționarii) care chiar dacă nu decide, el face parte din mecanismul administrației cu un rol uneori mai util sau mai inutil decât structurile de „putere administrativă”.

3. Raporturile legislativ – executiv

3.1. Rolul legislativului în formarea executivului

Acest rol este diferit de la un sistem constituțional la altul și este în directă legătură cu forma de guvernământ, precum și cu structura executivului.

a) Desemnarea șefului executivului

Dacă șeful executivului sau al puterii executive este șeful statului desemnarea acestuia diferă în funcție de forma de guvernământ. Astfel, în forma de guvernământ monarhică, unde de regulă, monarhia este ereditară, intervenția parlamentului în formarea executivului este rară și puțin semnificativă.

În republica prezidențială, șeful statului fiind ales prin vot universal și direct, rolul parlamentului este redus doar la solemnitatea depunerii jurământului și preluării funcției.

Cât privește republica parlamentară, aici șeful statului fiind ales de parlament, în mod firesc rolul legislativului se realizează aproape în deplinătatea sa.

b) Desemnarea șefului de guvern și a membrilor acestuia

De regulă șeful guvernului este desemnat pe criterii foarte clare, criterii politico-juridice, iar el prezintă lista membrilor guvernului.

În regimurile prezidențiale (Brazilia, SUA, Mexic) funcția de șef de stat și șef de guvern este îndeplinită de aceeași persoană, care are și rolul de numire a miniștrilor.

În regimurile semiprezidențiale, în cele monarhice precum și în cele parlamentare se pot identifica mai multe situații.

Într-un **prim grup de state**, parlamentul desemnează șeful guvernului și membrii guvernului la propunerea acestuia. În ambele situații prin majoritatea absolută a votului.

Într-un **alt grup de state** (Austria, India, Anglia) șeful partidului majoritar al camerei populare formează guvernul iar șeful de stat proclamă oficial rezultatul votului. Aici parlamentul nu joacă direct vreun rol , el ia act de rezultatul jocului politic.

Un **al treilea grup de state** (Belgia, Italia. Țările de Jos) șeful statului este însărcinat cu formarea guvernului și desemnarea primului ministru. Aici rolul parlamentului este considerat chiar decisiv deoarece acesta investește pe primul ministru. În procedura de investire a primului ministru un rol important au grupările politice și coalitiile care sunt consultate de către șeful statului înaintea desemnării persoanei care va forma guvernul. Deci propunerea este în principiu dinainte negociată și acceptată.

În fine **într-un al patrulea grup** de state (Monaco, Thailanda, Zambia) emiratul desemnează primul ministru, după consultarea Adunării Naționale, a președintelui său, a ex-președintelui său și a unui număr de personalități eminate ale țării. Decretul prin care emirul desemnează primul ministru nu mai este supus nici unei aprobării parlamentului. Rezultă deci că în aceste regimuri constituționale parlamentul are un rol redus în formarea guvernului, el doar poate contesta decretul emirului prin care este numit primul ministru.

În România, potrivit Constituției șeful de stat desemnează un candidat pentru funcția de prim – ministru, în urma consultării partidului politic care are majoritatea absolută în parlament ori, dacă nu există o asemenea majoritate, a partidelor reprezentate în parlament. Candidatul va cere, în termen de 10 zile de la desemnare, **votul de încredere** al parlamentului asupra programului și a întregii liste a guvernului. Programul și lista guvernului se dezbate de către Camera Deputaților și de către Senat în ședință comună. Votul de încredere se acordă cu votul majorității deputaților și senatorilor, iar pe baza sa Președintele numește guvernul. Președintele României este acela care are dreptul să revoce și să numească, la propunerea primului ministru pe unii membrii ai guvernului, în caz de remaniere guvernamentală sau de vacanță a postului.

3.2. Raporturile legislativ – executiv în legătură cu activitatea acestora

În activitatea de guvernare legislativul și executivul au un rol hotărâtor. Participarea lor la actul de guvernare este complex și nuanțat încât uneori este dificil de identificat cât reprezintă în guvernare intervenția legislativului și cât ce a executivului.

Pentru a contura un răspuns la problema enunțată vom evidenția câteva modalități prin care cele două puteri se influențează reciproc.

A. Intervenția legislativului în activitatea executivului

Aceasta se realizează prin mai multe căi:

- a) Puterea legislativă este cea care stabilește normele juridice (legile) pe care puterea executivă trebuie să le aducă la îndeplinire, să le execute.
- b) Parlamentul aprobă programul de guvernare al executivului.
- c) Parlamentul aprobă delegarea legislativă abilitând astfel guvernul să emită norme juridice în domeniul rezervat legii.
- d) Parlamentul controlează activitatea guvernului.

B. Intervenția executivului în activitatea guvernului

a) **Cu prilejul inițiativei legislative.** Se constată că în toate sistemele constituționale printre subiectele dreptului de inițiativă legislativă se numără și guvernul. Potrivit art. 74 alin. 1 din Constituția României guvernul face parte din subiectele care au dreptul la inițiativă legislativă. Potrivit alin. 2 din același articol, guvernul își exercită inițiativa legislativă prin transmiterea proiectului de lege către Camera competentă să îl adopte ca primă Cameră sesizată

b) Cu prilejul promulgării legilor.

Promulgarea legilor, etapă finală în procesul complex de elaborare a acestora, aparține și aparține de regulă executivului, prin șeful acestuia. Promulgarea legii, nu este o simplă semnare a legii. Deși de regulă este obligatorie, în unele sisteme constituționale promulgarea legii presupune posibilitatea pentru șeful statului de a cere, în cazuri întemeiate, reexaminarea legii de către parlament.

c) **Cu prilejul referendumului.** În multe sisteme constituționale organizarea referendumului este în sarcina guvernului și el poate privi chiar adoptarea legii.

3.3. Compatibilitatea funcției parlamentare și funcției executive

În această problemă practica constituțională a statelor evidențiază cel puțin trei soluții:

a) Sisteme constituționale în care exercițiul funcției ministeriale este **incompatibil** exercițiul unui mandat parlamentar (inclusiv SUA);

- b) Un alt sistem care caută să valorifice cât mai mult echilibrul și colaborarea puterilor permițând **colaborarea** celor două funcții;
- c) Există un al treilea sistem, **de mijloc**, în care miniștri nu sunt obligați să fie parlamentari, dar cu toate acestea ei trebuie să îndeplinească condiții de eligibilitate.

În România potrivit Constituției, funcția de membru al guvernului este compatibilă cu cea de parlamentar.

Examinarea compatibilității mandatului de parlamentar cu funcția de ministru, a ridicat în doctrină argumente pro și contra.

Astfel, **argumentele pro**, în prima categorie se consideră că;

a) compatibilitatea mandatului de parlamentar cu funcția de ministru este dată de faptul că ambele au aceeași sursă a legitimității și afinității și anume majoritatea electoratului care s-a pronunțat pentru platforma politică a aceluiași partid.

b) Compatibilitatea funcției ministeriale și mandatului parlamentar înlătură conflictele ministeriale între puteri, permite cunoașterea directă a problemelor legislative și executive și o unitate de scop și acțiune. Iar aceasta permite operativitate și eficiență.

Argumentele contra sunt susținute pe următoarele argumente:

a) Îndeplinirea simultană a funcției ministeriale și mandatului parlamentar este contrară separației puterilor în sat, chiar în interpretarea sa suplă.

b) Această compatibilitate este o cale de concentrare a puterii în mâna executivului.

c) Această soluție face ca în practică să fie ineficientă activitatea de control a parlamentului asupra guvernului.

3.4. Creșterea rolului executivului. Cauze și consecințe

În relația executivului cu parlamentul tot mai mult se remarcă o creștere a rolului executivului în detrimentul rolului parlamentului, situație constituțională motivată pe câteva argumente și anume:

a) Rolul hotărâtor al partidelor politice în crearea celor mai importante instituții statale. Această situație face ca guvernul să fie în realitate elementul motor și dinamic al întregului sistem politic iar parlamentul să-și rezerve rolul de organ de reflecție și control a activității guvernului.

b) Creșterea rolului executivului se exprimă și prin trecerea în sarcina sa a unor atribuții legislative, lucru evident mai ales prin legislația delegată.

- c) În fine, importanța crescândă a sectoarelor afacerilor străine, apărare, economie, sectoare în care parlamentul poate face puține lucruri duce evident la sporirea rolului executivului.

CAPITOLUL VIII

Instituția șefului statului

Secțiunea I. Considerații generale

Pentru explicarea instituției șefului statului prealabil trebuie evidențiate următoarele aspecte.

1. Analiza instituției șefului statului nu poate fi realizată dacă nu se ia considerare realitate că sistemele constituționale diferă între ele prin viziunea științifică asupra puterii în explicarea mecanismului juridico-statal.

Sunt sisteme constituționale în care au la bază teoria unicității puterii ceea ce are ca și consecință directă crearea organelor puterii de stat în care este constant încadrat și șeful statului.

O a doua categorie de sisteme constituționale au la bază teoria separației și colaborării puterilor, în care sistemul statal este construit pe cele trei mari puteri: legiuitoare, executivă și judecătorească, șeful statului fiind încadrat de regulă în puterea executivă.

2. Explicarea instituției șefului statului presupune înțelegerea corectă a relației popor națiune și a structurii executivului și locului pe care șeful statului îl ocupă în acesta.

Astfel, **într-un prim grup de state**, regimurile prezidențiale pure, președintele își legitimează împuternicirea pe votul universal. În aceste regimuri, acesta dispune de o echipă care-l ajută în atribuțiile sale de guvernare, dar membrii acestei echipe sunt de fapt funcționari și nu guvernanți.

Într-un al doilea grup de state – șef de stat și guvern – puterea executivă este realizată de două organe de stat, de către șeful de stat și de către guvern.

În aceste sisteme constituționale, alături de șeful statului, a apărut cabinetul, mai exact spus un grup de funcționari cu misiunea de a asigura corecta gestiune a afacerilor publice.

Într-un al treilea grup de state, funcția de șef de stat a fost îndeplinită de **organe colegiale** denumite prezidii, consilii de stat, consilii prezidențiale (ex. în România -1047-1974, Bulgaria, Ungaria).

Secțiunea II. Evoluția instituției șefului statului în România

Potrivit Statutului lui Cuza puterile publice erau încredințate **domnului**, unei adunări ponderate și unei adunării electivă.

Constituția din 1866 (art. 82) folosește de asemenea termenul domn, iar puterea legislativă se exercită colectiv de către domn și reprezentanța națională (art. 32).

Constituțiile din 1923 și 1938 vorbesc de **rege** fiind capul statului, arătând că puterea legislativă se exercită de către rege și reprezentanța națională.

În perioada 194-1944 prerogativele regale au fost substanțial restrânse, dar regele a rămas ca șef al statului până în decembrie 1947.

Prin Legea nr. 363/1947 atribuțiile de șef de stat sunt încredințate **Prezidiului Republicii**, care devine șef de stat colegial.

Constituția din 1948 și 1952 încredințează funcția de șef de stat **Prezidiului Marii Adunări Naționale**. În 1961 devine șef al statului Consiliul de Stat – organ colegial – care este menținut și de constituția din 1965.

În 1974 a fost creată funcția de **președinte de republică**.

După revoluția din 1989 a fost creată funcția de președinte al Consiliului Frontului Salvării Naționale (Decretul –lege nr. 2/1989) iar prin Decretul-lege nr. 92/1990 a fost creată funcția de **Președinte al României**.

Secțiunea III. Atribuțiile șefului statului.

1. Rolul și atribuțiile șefului statului din sistemele constituționale din alte state

În Franța analiza dispozițiilor constituționale cu privire la competențele șefului statului evidențiază trei categorii principale de funcții prezidențiale și anume:

a) Funcție de reprezentare, care se manifestă atât pe plan intern cât și pe plan extern și se exprimă prin multiple atribuții;

b) Funcția de apărare (ocrotire, protecție) care cunoaște două sensuri. Primul corespunde tuturor ipotezelor în care constituția îl face pe președinte „garant” corelate cu cea de reprezentare. Al doilea aspect este definit prin art. 5 din Constituție unde se spune că președintele „veghează la respectarea Constituției”.

c) Funcția de arbitraj în sensul căreia Președintele asigură, prin arbitrajul său, funcționarea regulată a puterilor, precum și continuitate statului.

În Statele Unite ale Americii, republică prezidențială, președintele exercită puterea executivă și are atribuții deosebite atât în ceea ce privește încheierea tratatelor cât și în ce privește elaborarea legilor.

În Suedia, șeful statului nu dispune de nici o putere la luarea deciziilor, nu desemnează și nu revocă miniștri. Funcțiile sale sunt eminentemente de ordin ceremonial.

Analiza sistemelor constituționale cu privire la modul în care este reglementată instituția șefului statului poate permite surprinderea și observarea unor aspecte referitoare la atribuțiile șefului statului, la relațiile constituționale pe care le are cu puterea legislativă și judecătorească, unele nuanțări pot fi semnalate și cu privire la atribuțiile de conducere în politica externă, gama acestora întinzându-se de la reprezentarea puterii, până la ratificarea tratatelor internaționale.

2. Rolul și atribuțiile Președintelui României

Potrivit art. 80 alin. 1 din Constituție, Președintele României are următoarele atribuții:

a) reprezintă statul român, ceea ce înseamnă că în relațiile interne și externe, statul este reprezentat de șeful statului;

b) este garantul independenței naționale, al unității și integrității teritoriului țării;

c) veghează la respectarea Constituției și la buna funcționare a autorităților publice, exercitând funcția de mediere între puterile statului, precum și între stat și societate. El este și comandantul forțelor armate și îndeplinește funcția de președinte al Consiliului Suprem de Apărare a Țării (art. 92 alin. 1 din Constituție).

După criteriul conținutului lor atribuțiile Președintelui României sunt:

a) atribuții privind legiferare, și anume: promulgă legile (art. 77), având dreptul de a cere o singură dată reexaminarea legii; semnează legile în vederea publicării lor în M.O.; poate sesiza Curtea Constituțională în legătură cu neconstituționalitatea legilor (art. 146 lit. a), sau în legătură cu conflictele juridice de neconstituționalitate (art. 146 lit. e).

b) Atribuții privind organizarea și funcționarea puterilor, și anume: prezentare de mesaje Parlamentului, cu privire la principalele probleme politice ale națiunii (art. 88); consultarea Guvernului cu privire la problemele urgente și de importanță deosebită (art. 86); participă la ședințele guvernului și le prezidează în condițiile art. 87; organizarea

referendumului în probleme de interes național, după aprobarea prealabilă a Parlamentului (art. 90).

c) Atribuții privind alegerea, formarea, avizarea formării, numirea sau revocarea unor autorități, dintre care exemplificăm: dizolvarea Parlamentului în condițiile art. 89; desemnarea unui candidat pentru funcția de prim-ministru, numirea guvernului pe baza votului de încredere acordat de parlament, revocarea și numirea unor miniștrii în caz de remaniere guvernamentală sau vacanță a postului, numirea a trei judecători la Curtea Constituțională, etc.

d) Atribuții în domeniul apărării țării și ordinii publice, cum sunt: declararea cu aprobarea Parlamentului, a mobilizării parțiale sau generale a forțelor armate; luarea de măsuri pentru respingerea oricărei agresiuni armate îndreptate împotriva României.

e) Atribuții în domeniul politicii externe, încheierea în numele româniei de tratate, negociate de guvern și supunerea lor pentru ratificare parlamentului, acreditarea și rechemarea, la propunerea guvernului, a reprezentanților diplomatiei ai României; aprobarea înființării, desființării sau schimbării rangului misiunilor diplomatice; acreditarea în România a reprezentanților diplomatiei ai altor state;

f) Alte atribuții, cum ar fi conferirea decorațiilor și titlurilor de onoare; acordarea grațierii individuale.

Secțiunea a IV. Desemnarea șefului statului

1. Desemnarea șefului statului este o problemă legată de forma de guvernământ întrucât are influență atât în precizarea funcțiilor (prerogativelor, împuternicirilor) șefului statului, cât și a raportului acestuia cu celelalte puteri.

În sistemele constituționale s-au contrat **patru moduri de desemnare** a șefului statului și anume: pe cale ereditară; alegerea de către parlament; alegerea de către un colegiu electoral; alegerea prin vot universal.

1. Alegerea șefului de stat în România

România a adoptat forma de stat republicană, ceea ce înseamnă că funcția de șef de stat este exercitată de către președinte. Președintele României este ales prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat (art. 81 din Constituție). Alegerea Președintelui României se realizează în două tururi de scrutin. Dacă un candidat obține în primul tur de scrutin, majoritatea de voturi a alegătorilor înscriși în listele electorale, este declarat

ales Președinte. Dacă nici unul dintre candidați nu obține această majoritate se realizează al doilea tur de scrutin. La acesta participă numai primii doi candidați stabiliți în ordinea numărului de voturi obținute în primul tur. Va fi declarat ales Președinte, candidatul care a obținut cel mai mare număr de voturi.

Secțiunea a V –a. Durata mandatului șefului de stat.

În sistemele monarhice, mandatul este pe viață. În celelalte sisteme constituționale acesta este limitat în timp, cel mai scurt de un an în Elveția și cel mai lung de 7 ani – Franța.

Legat de durata mandatului este și problema **numărului mandatelor**, regula fiind că șeful statului poate ocupa cel mult două mandate.

În România, durata mandatului șefului statului este de 5 ani și se exercită de la data depunerii jurământului în fața Parlamentului până la depunerea jurământului de către Președintele nou ales. În caz de război sau de catastrofă mandatul poate fi prelungit, dar numai prin lege organică. Aceiași persoană poate îndeplini funcția de Președinte al României cel mult două mandate, care pot fi succesive.

În caz de **vacanță a funcției prezidențiale**, care poate interveni în situații de deces, demitere din funcție sau imposibilitatea definitivă a exercitării atribuțiilor, precum și în cazul suspendării din funcție sau al imposibilității temporare de exercitare a atribuțiilor, interimatul este asigurat, în ordine, de Președintele Senatului, sau Președintele Camerei Deputaților. Trebuie observat că în perioada interimatului nu pot fi exercitate atribuțiile prevăzute la art. 88-90 din Constituție, adică adresarea de mesaje, dizolvarea Parlamentului și organizarea referendumului.

În fine trebuie adăugat că mandatul prezidențial este **incompatibil** cu calitatea de membru a unui partid și cu orice altă funcție publică sau privată.

Secțiunea a VI – a. Proceduri, solemnități, protocoale

Investirea unei persoane cu calitatea de șef al statului se realizează potrivit unor proceduri, cu solemnitatea necesară unui asemenea act și după un protocol anume, dintre care cel mai important act este depunerea jurământului.

Potrivit Constituției României alegerea Președintelui României se **validează** de către Curtea Constituțională. Apoi candidatul a cărui alegere a fost validată depune în fața Camerei Deputaților și Senatului, în ședință comună **jurământul**.

Secțiunea a VII –a. Răspunderea șefului statului

Constituția României cuprinde mai multe dispoziții în legătură cu răspunderea șefului de stat și care privesc imunitatea, răspunderea politică și răspunderea penală.

a) Imunitatea. Printr-o interpretare sistematică a constituției se poate desprinde concluzia că Președintele României se bucură de aceiași imunitate ca și Senatorii și Deputații ceea ce atrage lipsa răspunderii juridice a acestuia pentru voturile sau opiniile publice exprimate în exercitarea mandatului, precum și cele privind inviolabilitatea persoanei Președintelui.

b) Răspunderea politică. Această răspundere își are temeiul juridic în art. 95 din Constituție și ea intervine atunci când președintele săvârșește fapt grave prin care încalcă prevederile constituției. Propunerea de suspendare din funcție a Președintelui României se discută în ședință comună a Camerei Deputaților și a Senatului, iar demiterea se poate decide numai de către un referendum.

c) Răspunderea penală. Această răspundere intervine în situația în care șeful statului ar comite crima **de înaltă trădare**. Competența de judecată aparține Înaltei Curții de Casație și Justiție. Dacă se pronunță o hotărâre definitivă de condamnare, Președintele este demis de drept.

Secțiunea a VIII –a. Actele șefului statului

Actele prin care șeful statului își exercită atribuțiile sunt de regulă denumite **decrete**. Ele pot fi cu caracter normativ sau individual.

Decretele se contrasemnează de primul ministru, ceea ce dă actului respectiv o motivație mai solidă, și se antrenează de regulă răspunderea juridică a celui care a contrasemnat actul.

Constituția României prevede și ea asemenea reguli, cu precizarea că obligația contrasemnării decretelor de către primul – ministru nu privește toate decretelor, ci numai cele expres menționate prin art. 100 alin. 2. Decretele Președintelui României se publică în Monitorul Oficial, nepublicarea atrăgând inexistența decretului.

CAPITOLUL IX

Curtea Constituțională a României

SECȚIUNEA I. Controlul constituționalității legilor în România

1. Sediul materiei

În România controlul constituționalității legilor își găsește reglementarea în art. 142-147 din Constituție, precum și în Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale.

2. Caracterizarea Curții Constituționale

Curtea Constituțională este o autoritate publică politico-jurisdicțională.

Caracterul politic rezultă din modul de desemnare a membrilor Curții

Constituționale, precum și din natura unor atribuții.

Caracterul jurisdicțional rezultă din principiile de organizare și funcționare (independența și inamovibilitatea judecătorilor) , precum și din atribuții și proceduri.

Caracterizarea Curții Constituționale rezultă din dispozițiile art. 142 alin. (1) din Constituție, care arată că este **garantul supremației Constituției**. Pentru caracterizarea Curții Constituționale sunt de asemenea interesante dispozițiile legale potrivit cărora aceasta este **unica autoritate jurisdicțională constituțională** din România și este **independentă** față de orice altă autoritate publică, iar competența sa nu poate fi contestată de nici o altă autoritate publică.

Secțiunea a II –a. Actele supuse controlului de constituționalitate.

Intră în sfera controlului de constituționalitate următoarele acte:

1. Legile – cu privire la controlul legilor se desprind două situații:

a) Controlul prealabil (*a priori*) care se exercită asupra legilor votate de

către parlament, dar înaintea promulgării lor de către Președintele României.

b) **Controlul posteriori** (*a posteriori*) acest control se exercită asupra legilor intrate în vigoare pe cale excepției de neconstituționalitate.

2. **Tratatele sau alte acorduri internaționale** – activitate de control care se realizează în cadrul procedurii de ratificare a tratatelor sau altor acorduri internaționale și constă în verificarea conformității acestora cu prevederile constituționale anterior aprobării acestora de către parlament.
3. **Inițiativa de revizuire a Constituției** – sunt supuse acestui control legile de revizuire a constituției în scopul de a verifica dacă inițiativele de revizuire a constituției sunt făcute cu respectarea art. 150 și 152 din Constituție, unde sunt prevăzute limitele revizuirii.
4. **Regulamentele Parlamentului** – este un control posterior (sanționator) care se realizează la sesizarea unui din președinții celor două Camere, a unui grup parlamentar sau a unui număr de cel puțin 50 de deputați sau cel puțin 25 de senatori.
5. **Ordonanțele guvernului** – sunt supuse controlului de constituționalitate prin procedeul excepției de neconstituționalitate întrucât conțin norme cu putere de lege.
6. **Inițiativele legislative populare** – sunt verificate sub aspectul respectării regulilor constituționale.

Secțiunea a III –a. Alte atribuții ale Curții Constituționale

1. **Atribuția de a veghea la respectarea procedurii pentru alegerea Președintelui României și de confirmare a rezultatelor sufragiului**

În exercitarea acestei atribuții Curtea Constituțională este atât o autoritate de înregistrare și expediere a operațiunilor electorale cât și o autoritate de verificare a respectării dispozițiilor constituționale și legale în procedura de alegere a Președintelui României.

Aceste atribuții constituționale ale Curții Constituționale sunt detaliat reglementate în legea privind alegerea Președintelui României.

2. **Constatarea existenței împrejurărilor care justifică interimatul în exercitarea funcției de Președinte al României și comunicarea celor constatate Parlamentului și Guvernului**

În anumite situații clar stabilite în Constituție, apare necesitatea asigurării interimatului în funcția de Președinte al României, deoarece titularul nu mai poate exercita prerogativele de conducere. Constatarea împrejurărilor care justifică interimatul, această soluție provizorie care asigură continuitatea funcției, revine Curții Constituționale.

3. Avizarea propunerii de suspendare din funcție a Președintelui României

Constituția prevede posibilitatea suspendării din funcție a Președintelui României în cazul în care acesta săvârșește fapte grave prin încălcarea prevederilor constituționale. Într-o asemenea situație în care decide Parlamentul se cere avizul consultativ al Curții Constituționale.

4. Atribuția de a veghea la respectarea procedurii pentru organizarea și desfășurarea referendumului și de a confirma rezultatele acestuia

Potrivit Constituției referendumul se poate organiza în următoarele situații: la cererea Președintelui României, după consultarea Parlamentului, în probleme de interes național; pentru demiterea Președintelui României; pentru aprobarea reviziei Constituției. Curții Constituționale îi revine atribuția de a veghea la respectarea procedurii referendare.

5. Rezolvarea contestațiilor care au ca obiect constituționalitatea unui partid politic

Potrivit art. 40 din Constituție sunt neconstituționale partidele politice sau organizațiile care, prin scopurile ori prin activitatea lor, militează împotriva pluralismului politic, a principiilor statului de drept ori a suveranității, a integrității sau independenței României. Constatarea neconstituționalității unui partid politic revine Curții Constituționale.

6. Soluționarea conflictelor juridice de natură constituțională dintre autoritățile publice

Această atribuție se exercită la sesizarea Președintelui României, a unui a
din președinții celor două Camere, a primului ministru sau a președintelui
Consiliului Superior al Magistraturii.

Această atribuție privește toate autoritățile publice de la nivel central prin care se realizează puterea legiuitoare, ce executivă și cea judecătorească și **se limitează** doar la conflictele juridice de natură constituțională, neincluzându-le și pe cele de natură politică sau pe cele care nu sunt de rang constituțional.

7. Alte atribuții

După revizuirea Constituției din 1991, în actuala Constituție a României s-a creat posibilitatea legiuitorului constituant de a stabili prin lege organică, pe lângă atribuțiile expres prevăzute în Constituție și alte atribuții ale Curții Constituționale.

Secțiunea a VI –a. Procedura în fața Curții Constituționale

Procedura Curții Constituționale este stabilită prin Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale și se completează, atunci când este compatibilă, cu regulile procedurii civile, compatibilitatea hotărându-se numai de către Curte.

Câteva **reguli generale** trebuie menționate și anume: sesizarea Curții Constituționale se face numai în scris și motivat; plenul Curții Constituționale este legal constituit numai dacă sunt prezenți două treimi din numărul judecătorilor; actele Curții se adoptă cu votul majorității judecătorilor; ședințele Curții sunt publice afară de cazul când , din motive întemeiate, Curtea hotărăște ședința secretă; părțile au acces la lucrările dosarului; autoritățile publice, instituțiile regiile autonome, societățile comerciale ori alte organizații au obligația să comunice Curții, la cerea acesteia, informațiile, documentele și datele pe care le dețin; cererile adresate Curții sunt scutite de taxă de timbru.

1. Procedura controlului constituționalității legilor

1.1. Procedura în cazul controlului prealabil de constituționalitate

Această procedură privește controlul prealabil, adică cel efectuat înainte de promulgarea legii.

Această procedură de control poate fi realizată numai la sesizarea subiecților stabiliții prin Constituție (vezi art. 146 lit. a). Ea nu se poate sesiza din oficiu.

Sesizarea este scrisă și motivată iar în legea de organizare și funcționare a Curții Constituționale sunt stabilite detalii procedurale pentru ca cei îndreptățiți la sesizare să ia cunoștință de conținutul legii.

În exercițiul acestei procedurii Cureaua **are obligația** să comunice sesizarea tuturor celorlalte autorități care pot să-și exprime un punct de vedere scris la data fixată pentru dezbateri.

Soluționarea sesizării se realizează prin dezbateri în plenul Curții. Judecătorii dezbate și se pronunță asupra prevederilor menționate în sesizare sau a celor de care în mod necesar și evident nu pot fi dissociate. Ei nu își pot extinde controlul asupra întregii legi.

În urma deliberării Curtea decide cu votul majorității judecătorilor iar decizia se comunică Președintelui României, pentru ca procedura de elaborare a legii să se definitiveze. Dacă prin decizie s-a constatat neconstituționalitatea prevederilor legale, decizia se comunică Președinților Camerelor Parlamentare pentru a se deschide procedura prevăzută de art. 147 alin 1 din Constituție. Decizia se publică în Monitorul Oficial al României.

1.2. Procedura în cazul judecării excepției de neconstituționalitate

Acest control se realizează asupra unei legii intrate în vigoare, de aceea este un **control de apărare** a drepturilor și libertăților și un **control defensiv**, care așteaptă ca să se aplice legea.

Această excepție poate fi ridicată numai cu ocazia judecării unui litigiu în fața instanțelor judecătorești și poate fi invocată de către părți, instanța din oficiu sau de Avocatul poporului, și numai dacă de ea depinde judecarea cauzei.

Instanța va dispune acest lucru printr-o **încheiere**, însoțită de dovezi, în care sunt cuprinse punctele de vedere ale părților pentru susținerea și combaterea excepției și opinia instanței.

Potrivit art. 30 din Legea nr. 477/1992, primind sesizarea, președintele Curții Constituționale desemnează pe unul din judecători ca **raportor**.

Încheierea prin care a fost sesizată curtea este comunicată președinților Camerelor Parlamentului, Guvernului și Avocatului Poporului indicându-le data până la care pot să trimită punctul lor de vedere.

Cauza se judecă pe baza raportului prezentat de judecătorul raportor, a încheierii de sesizare a curții, a punctelor de vedere prezentate, a probelor administrate, a susținerilor părților, cu citarea acestora și a Ministerului Public. Părțile pot fi asistate prin avocații cu drept de a pleda la Înalta Curte de Casație și Justiție.

Curtea hotărăște cu majoritatea de voturi. Deciziile prin care se constată neconstituționalitatea unor prevederi legale se comunică celor două Camere ale Parlamentului și Guvernului. Toate deciziile se Publică în Monitorul oficial al României. De la data publicării deciziile sunt general – obligatorii și au putere numai pentru viitor.

2. Procedura controlului constituționalității tratatelor și altor acorduri internaționale

Acesta este un **control preventiv** iar procedura aplicată este cea aplicată și în cazul controlului constituționalității legilor înainte de intrarea lor în vigoare.

3. Procedura controlului constituționalității inițiativelor de revizuire a Constituției

Înainte de sesizarea Parlamentului, proiectul de se depune la Curtea Constituțională, care este obligată ca în termen de 10 zile să se pronunțe asupra constituționalității sale. Proiectul legii sau propunerea legislativă se prezintă Parlamentului numai împreună cu decizia Curții Constituționale.

4. Procedura controlului constituționalității regulamentelor Parlamentului

Sesizarea Curții Constituționale poate fi făcută de către unul din președinții celor două Camere ale Parlamentului, un grup parlamentar ori un număr de cel puțin 50 de deputați sau de cel puțin 25 de senatori.

Dacă sesizarea provine de la parlamentari, Curtea Constituțională o comunică în termen de 24 de ore de la înregistrare, președinților celor două Camere, cu precizarea date când va avea loc dezbateră. Până la această dată se pot trimite Curții punctele de vedere ale birourilor Camerelor. Soluționarea cauzei se face în plen, iar deciziile se iau cu votul majorității judecătorilor.

Decizia se comunică și Camerei al cărui regulament a format obiectul cauzei și se publică în Monitorul Oficial.

5. Procedura controlului constituționalității ordonanțelor Guvernului

Față de natura și procedura emiterii ordonanțelor guvernului, controlul constituționalității lor este și nu poate fi decât un control posterior. Acest control se realizează prin mijlocirea excepției de neconstituționalitate, astfel cum a fost aceasta explicată la legi.

6. Procedura de constatare a existenței împrejurărilor care justifică interimatul în exercitarea funcției de Președinte la României.

Această procedură diferă în funcție de situațiile în care intervine interimatul funcției și anume:

- în caz de vacanță a funcției procedura se declanșează la cererea președintelui unei din Camerele parlamentului sau a președintelui interimar;
- în caz de suspendare din funcție cerea pentru constatarea existenței împrejurărilor care justifică interimatul se face de președintele care a condus ședințele comune ale celor două Camere ale Parlamentului, în baza hotărârii adoptată în ședință comună;
- dacă interimatul se datorează imposibilității temporare de a-și exercita funcția cererea se face de Președintele României sau de președintele uneia din cele două Camere.

Cererea pentru constatare trebuie însoțită de dovezile necesare, iar constatarea acestor împrejurări se face în plenul Curții, cu votul majorității judecătorilor.

7. procedura avizării suspendării din funcție a Președintelui României

Sesizarea curții revine președintelui care a condus ședința comună a celor două Camere ale Parlamentului, care va trimite în copie propunerea de suspendare din funcție împreună cu dovezile pe care se întemeiază.

Curtea constituțională emite avizul în plenul său, cu votul majorității

judcătorilor, în urma examinării și aprecierii raportului prezentat de trei judecători raportori, a propunerii de suspendare și a dovezilor existente.

8. Procedura controlului constituționalității partidelor politice

Sesizarea Curții se poate face printr-o contestație motivată, însoțită de dovezi, făcută de către președintele uneia din cele două Camere ale Parlamentului formulată pe baza unei hotărâri adoptată de Cameră sau de Guvern.

Judecătorul raportor comunică partidului politic sesizarea însoțită de dovezi precizându-i data până la care poate depune un memoriu însoțit de dovezile corespunzătoare.

Dup soluționarea sesizării în plenul curții decizia se ia cu votul majorității judecătorilor. Ea nu este supusă nici unei căi de atac și se publică în Monitorul oficial la României.

9. Procedura soluționării conflictelor juridice de natură constituțională

Această nouă atribuție a Curții Constituționale este reglementată detaliat prin legea de modificată de organizare și funcționare a Curții Constituționale. Fiind vorba de atribuții ce vizează principalele autorități ale statului sesizarea revine Președintelui României, unui din președinții celor două Camere ale Parlamentului, primului ministru sau Președintelui Consiliului Superior al Magistraturii.

10 Alte proceduri

Procedurile sunt cele stabilite prin legile din aceste domenii și anume: inițiativelor legislative populare, vegherea la respectarea procedurii pentru alegerea Președintelui României și confirmarea rezultatelor sufragiului, vegherea la respectarea procedurii de organizare și desfășurare a referendumului și confirmarea rezultatului acestuia.

Secțiune a IV –a. Actele Curții Constituționale. Efecte juridice.

1. Denumirea actelor Curții constituționale

Constituția nominalizează două acte juridice și anume **decizia** și

avizul. Față de realitatea că avizul consultativ intervine numai în situația expres și limitativ prevăzută de art. 144 lit. h9 din Constituție (la propunerea de suspendare din funcție) s-ar putea interpreta că toate celelalte acte juridice ale Curții Constituționale îmbracă forma deciziilor care potrivit art. 147 alin. 4 sunt obligatorii.

Alăturat acestor acte legea de organizare și funcționare a Curții constituționale adaugă și **hotărârile.**

2. Efecte juridice

Efectele juridice ale actelor Curții Constituționale trebuie apreciate în funcție de situațiile în care intervin.

Astfel, deciziile date în cazul obiecțiilor și excepțiilor de neconstituționalitate au ca rezultat obligarea Parlamentului sau Guvernului, după caz, de apune de acord prevederile neconstituționale cu dispozițiile Constituției. Până la realizarea acestei obligații prevederile legale constatate ca fiind neconstituționale rămân în vigoare, dar se suspendă. După 45 de zile de la data publicării în Monitorul Oficial a deciziei Curții, dacă obligația susmenționată nu a fost realizată, legile și ordonanțele respective își încetează efectele.

În cazul controlului prealabil Parlamentul este obligat să reexamineze dispozițiile constatate neconstituționale pentru a le pune de acord cu deciziile Curții Constituționale.

În cazul constatării neconstituționalității unui acord sau tratat internațional, acesta nu mai poate fi ratificat.

Deciziile Curții Constituționale emise cu privire la inițiativele de revizuire a Constituției nu pot depăși forța juridică a unui aviz.

În cazul constatării neconstituționalității Regulamentelor Parlamentelor deciziile Curții Constituționale sunt obligatorii.

Efectele juridice ale deciziilor Curții Constituționale privind neconstituționalitatea unui partid politic constau în radierea partidului politic din evidențele partidelor legal constituite.

CAPITOLUL X

Autoritatea judecătorească

Secțiunea I. Terminologie și noțiuni

Dacă viața socială trebuie să se desfășoare potrivit Constituției și legilor, în mod firesc trebuie să existe o funcție (o putere, o autoritate) care să le cunoască și să le poată interpreta și aplica concret atunci când sunt încălcate, când drepturile și libertățile cetățenilor sunt periclitate, neglijate.

Această funcție a fost și este încredințată unei autorități (puteri) distincte, investită cu puteri statale care-i dau eficiență și care trebuie să fie **independentă și imparțială.**

Concepută ca o funcție realizată independent și imparțial, justiția s-a impus ca o idee și realitate în care oameni cred că-i poate apăra atunci când drepturile și libertățile le sunt încălcate, ca similarul dreptății mereu triumfătoare.

Termenul justiție are două sensuri.

Într-un sens, prin justiție înțelegem sistemul organelor judecătorești.

Într-un al doilea sens, prin justiție înțelegem activitatea de soluționare a proceselor civile, administrative, comerciale, penale, de muncă etc., de aplicare de sancțiuni, de restabilire a drepturilor și intereselor legitime încălcate.

În limbajul obișnuit a face justiție înseamnă a face dreptate.

În spiritul ideii de justiție s-au dezvoltat însă și activități îndeplinite de alte organisme decât instanțele judecătorești care presupun – mai accentuat sau nu folosirea aceluiași reguli judecătorești. În scopul articulării lor cu justiția se vorbește de **activității jurisdicționale** de unde și denumirea de putere (autoritate) jurisdicțională.

Cuvântul jurisdicțional a devenit preferabil cuvântului judiciar care se aplică numai unei anumite categorii de jurisdicții.

Exprimarea **autoritate (putere) jurisdicțională** nu diminuează rolul justiției, ci evidențiază similitudinea de conținut și principii între mai multe activități care se impun atunci când legile sunt executate.

Pentru a aplica legea la cazuri concrete ce le sunt deduse spre rezolvare, membrii jurisdicțiilor mai întâi interpretează Constituția și legile, contractele, convențiile sau cutumele ce sunt invocate, le stabilesc sensul lor oficial.

Ansamblul judecăților lor formează **jurisprudența**, care limpezește textele obscure, cu mai multe sensuri sau lacune și uneori le completează.

Se pune problema de a ști până unde pot merge jurisdicțiile în completarea lacunelor legii.

În acest sens trebuie menționat că **judecătorul interpretează legea și o aplică, dar nu creează drept.**

Secțiunea a II –a. Specificul activității jurisdicționale

Pentru ca justiția să-și poată îndeplini misiunea ea cunoaște o anumită organizare și anumite principii.

Organizarea justiției se face pe **grade de jurisdicție** care permit o evaluare în fond a cauzei, dar și posibilitatea de recurs, pentru îndreptarea erorilor, reevaluarea situațiilor și probelor. Se consideră că cea mai eficientă este organizarea a două grade de jurisdicție: fond, apel și recurs.

1. Principiile fundamentale potrivit cărora se realizează justiția

Urmează să vedem care asemenea principii sunt constituționale, în sensul că sunt reguli esențiale prevăzute explicit sau rezultând din dispozițiile constituționale.

1.1. Principiul legalității

Principiul legalității, cu aplicarea sa specifică la justiție este consacrat prin art. 124 din Constituția României.

Aplicarea sa în domeniul justiției se face sub două aspecte: Sub primul aspect, vom reține că pot fi îndeplinite funcții jurisdicționale numai de către acele autorități publice cărora Constituțiile și legile le recunosc asemenea calități. De asemenea, instanțele judecătorești (jurisdicționale) pot rezolva procese numai în limita competenței conferite de lege. În fine, procedura de rezolvare a litigiilor este numai cea prevăzută de lege.

Sub cel de al doilea aspect, vom observa că nu există infracțiune decât dacă este prevăzută de lege și că nu există pedeapsă decât dacă este prevăzută de lege.

1.2. Justiția este unică, imparțială și egală pentru toți.

În sinteză, acest principiu presupune ca pentru toți cetățenii să existe

o singură justiție, ca ceștia să fie judecați de aceleași instanțe în procese similare art. 124 alin. 2 din Constituție).

Acest principiu interzice înființarea unor tribunale extraordinare, existența unor privilegii (art. 126 alin. 5 din Constituție).

Acest principiu, în vederea efectuării unei bune administrării a justiției, lasă posibilitatea creării unor secții speciale (comerciale, de muncă, de contencios, pentru minori, etc.) potrivit specificului proceselor.

1.3. Folosirea limbii oficiale

Procedura judiciară se desfășoară în **limba oficială** a statului. Persoanelor care nu înțeleg limba oficială trebuie să li se asigure comunicarea pieselor dosarului și a tuturor actelor procedurale în limba pe care o cunosc. De aceea li se asigură traducerea printr-un interpret (a se vedea art. 128 din Constituție).

1.4. Dreptul la apărare

Este nu numai un drept fundamental cetățenesc, ci și un principiu fundamental al justiției.

1.5. Prezumția de nevinovăție

Este un principiu constituțional potrivit căruia o persoană este considerată nevinovată atâta timp cât nu s-a pronunțat o hotărâre judecătorească definitivă de condamnare. Este una din cele mai puternice garanții ale libertății și demnității umane. Este principiu căruia i se subordonează întreaga activitate jurisdicțională. (art. 23 alin. 1 din Constituție).

1.6. Independența judecătorului și supunerea lui numai legii

Potrivit acestui principiu în activitatea sa judecătorul se supune numai legii și conștiinței sale (art. 1124 alin. 3 din Constituție). Ca atare, în rezolvarea litigiilor judecătorul nu poate primi nici un fel de ordine, instrucțiuni, indicații, sugestii sau alte asemenea impulsuri privind soluția pe care trebuie să o dea.

Desigur, independența judecătorilor este substanțial tributară caracterului, moravurilor și tradițiilor specifice fiecărei țări, ea nu poate fi garantată absolut prin lege. Judecătorul, el însuși, dă în ultimă instanță

strălucire independenței sale, prin profesionalism, moralitate, caracter, deontologie.

Independența judecătorului este garantată prin următoarele mijloace:
Recrutarea judecătorilor. Există două modalități principale de recrutare a judecătorilor și anume: prin alegeri – judecători aleși – prin concurs.

Dintre cele două metode se apreciază că recrutarea judecătorilor prin concurs este cea mai potrivită pentru garantarea independenței judecătorilor deoarece, recrutarea prin sistemul alegerilor creează o dependență a acestora față de platformele partidelor politice.

Judecătorii recrutații prin concurs **sunt numiți** de regulă de către executiv (vezi art. 125 din Constituția României).

Inamovibilitatea. Este o puternică garanție a independenței.

Potrivit acestui principiu judecătorul nu poate fi nici revocat, nici retrogradat, nici transferat pe un post echivalent, nici avansat fără consimțământul său (vezi art. 125 din Constituția României).

Avansarea magistraților. Pentru a asigura garanția independenței judecătorilor ea revine numai corpului magistraților (de ex. Consiliul Superior al Magistraturii) și se face numai în limita treptelor (gradelor) (vezi art. 125 alin. 2 din Constituție).

Desigur un rol important în asigurarea independenței judecătorilor îl are și **controlul hotărârilor judecătorești.** Acest control trebuie efectuat numai de instanțe judecătorești și numai după procedurii jurisdicționale.

2. Organele autorității judecătorești

Sunt denumite și instanțe judecătorești, iar organizarea și funcționarea acestora este stabilită prin lege.

Constituția României, sub titlul IV denumit **Autoritatea judecătorească** reglementează în ordine, instanțele judecătorești, Ministerul Public, Consiliul Superior al Magistraturii. Nu trebuie înțeles că toate aceste organisme se integrează în puterea judecătorească. În această putere intră numai instanțele judecătorești.

Instanțele judecătorești sunt potrivit 126 alin. 1 din Constituție, Înalta Curte de Casație și Justiție și celelalte instanțe judecătorești stabilite prin lege.

Iar legea de organizare judecătorească stabilește următoarele instanțe judecătorești: judecătoriile, tribunalele, curțile de apel, Înalta Curte de casație și Justiție. Constituția revizuită a precizat și că prin lege organică pot fi înființate instanțe specializate în anumite materii, cu participarea unor

persoane din afara magistraturii. De asemenea, în limitele stabilite prin lege funcționează și Tribunalele militare. Competența Înaltei Curți de Casație și Justiție și regulile sale de funcționare vor fi reglementate printr-o lege organică.

Ministerul Public cuprinde procurorii constituții în parchete, care în mod generic, intră în categoria magistraților. Ei lucrează sub autoritatea ministrului justiției. Rolul Ministerului Public este de a reprezenta, în activitatea judiciară, interesele generale ale societății și de a apăra ordinea de drept, precum și drepturile și libertățile cetățenilor. Principiile constituționale de organizare și funcționare a Ministerului Public sunt: legalitatea, imparțialitatea, controlul ierarhic.

Consiliul Superior al Magistraturii îndeplinește funcția de garant la independenței justiției. Această autoritate a fost creată în vederea exercitării a două funcții expres enumerate în textul constituțional și anume: a) propune Președintelui României numirea în funcție a judecătorilor și procurorilor, cu excepția celor stagiați; b) este colegiul de disciplină al judecătorilor și procurorilor, în condițiile stabilite prin legea organică. Art. 134 alin 4 din Constituție lasă la latitudinea legii organice stabilirea și altor competențe în sarcina Consiliului Superior al Magistraturii, numai în măsura în care prin aceasta s-ar realiza rolul său fundamental, acela de garant al independenței justiției.

Secțiunea a III –a. Raporturile cu legislativul și executivul

Raporturile sistemului judecătoresc cu Parlamentul rezultă mai întâi din faptul că organizarea și funcționarea instanțelor judecătorești se realizează numai potrivit legii.

În al doilea rând acest raport rezultă din faptul că judecătorul, se supune în activitatea sa numai legii. Numai legea este cea care stabilește infracțiunile și pedepsele.

La rândul său justiția poate interveni în activitatea legislativă prin controlul constituționalității legilor, atunci când acest control este încredințat judecătorilor.

Raporturile justiției cu **executivul**, sub aspectul constituțional desigur, sunt mai simple. Ele pot apărea în situația în care numirea și avansarea magistraților aparține executivului (șeful de stat, ministrul justiției, etc.). În asemenea situații, s-ar putea crea o stare de docilitate a magistraților față de executiv. De aceea trebuie ca posibilitatea de numire, de avansare sau de revocare să se realizeze prin proceduri care să pună în evidență numai competența profesională a celor în cauză. Aceasta cu atât mai mult cu cât

judcătorii sunt puși adeseori în situația de a exercita controlul legalității actelor de guvernământ și administrative.

BIBLOGRAFIE

1. Ioan Muraru, Simina Tănăsescu, Drept constituțional și instituții politice, vol. I, editura All Beck, 2005
2. Ioan Muraru, Simina Tănăsescu, Drept constituțional și instituții politice, vol. I, editura All Beck, 2006
3. Ion Deleanu, Drept constituțional și instituții politice, vol. I, editura Europa Nova 1995
4. Ion Deleanu Drept constituțional și instituții politice, vol. II, editura Europa Nova 1996
5. Tudor Drăganu, Drept constituțional și instituții politice, vol. I, editura Lumian Lex. 1998
6. Tudor Drăganu, Drept constituțional și instituții politice, vol. II, editura Lumian Lex. 1998